

“වුසිනං බ්‍රහ්මචරියං”

බ්‍රහ්මචරියාව වැස නිමවුනි

අතිපූජ්‍ය මාන්දඩවල සුදස්සන හිමි

රෝහිතස්ස සූත්‍රය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

ඉමස්මිඤ්ඤෙව බ්‍යාමමත්තෙ කලෙබරෙ සඤ්ඤිමිහි සමනකෙ ලොකඤ්ච පඤ්ඤපෙමි, ලොකසමුදයඤ්ච ලොකනිරොධඤ්ච ලෝකනිරොධගාමිණිඤ්ච පටිපදන්ති.

ධර්මශ්‍රවනාහිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න සැදහැවත් පින්වතුනි,

මේ පින්වත් සැම දෙනාම දැන් සුදනම් වෙන්නේ ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්ත්‍වයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නයි. ඒ නිසා හැම දෙනාම තමන්ගේ සිත, නොයෙක් නොයෙක් අරමුණුවල දුවන්නට නොදී බොහොම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ඔස්සේම මෙහෙයවන්නට ඕන.

පින්වතුනි, ආශ්‍රව ඝනායෙහි ලා වැටෙන කෙලෙස්වලට හිතෙහි වූ වචන නම් අපට හොඳට හුරු පුරුදුයි. වූටි, පොඩ්ම දෙයක් වුනත් මතක හිටිනවා. ඊට අනුසාරීව අපට හිතාගන්න හෝ පුළුවන්. නමුත් අනාශ්‍රව ඝනායෙහි ලා වැටෙන කෙලෙස් ඇසුරු නොකල වචන අපට හුරු නැ. ඒ හිඤ ඒවා මතක් කෙරුවත් මතක හිටින්නේ බොහොම අඩුවෙන්. එබඳු වචනයක් මතක හිටින්න නම් අපේ හිතේ ධාරණය වෙන්න නම් හොඳට කන් යොමු කරලා අහන්න ඕන. වූටි දෙයක්, අහකට වෙන දෙයක් කල්පනා කරලා මේ පැත්තට හිත යොමු කරන කොටත්, ඉස්සරවෙලා කියපු දේ සොයාගන්න බැරි තරම් දුරට අතුරුදහන් වෙනවා. එච්චරටම පුදුමයි. ඉතින් මේ කරන දේ නිසි ප්‍රයෝජනයක් ලැබෙන්න නම් හොඳින් අහන්නට ඕන.

මෙතැනදී අද දවසේ දේශනාව සඳහා මම මාතෘකා කළේ බොහොම ගැඹුරු අර්ථයක් දෙන සූත්‍ර පාඨයක්. අමාරු වුනත්, ගැඹුරු වුනත්, මම බොහෝ දුරට බොහෝ තැන්වලදී මේවා මතක් කරන්නේ කමදුම හරි දවසක අපි මේ සසර කතරින් මිඳෙන්නේ ඒ ගැඹුරු අරුත් ඇති ධර්ම අවබෝධවීමෙන්මයි. ඉතින් අපි ගැඹුරුයි කියලා ඒ දහම අහන්නේ නැතිව ඉන්නකොට හැමදුම

අපිට ඒ ගැඹුර ගැඹුරුමයි. කවදවත් අපිට ඒක සරල වෙන්නේ නැහැ. ඉතින් ටික ටික හරි අපිට පුළුවන් නම් ඒ ගැඹුරු දහම් කරුණු තේරුම් කරගන්න, ඒ වචන හරි ඉස්සරවෙලා අපිට හුරු පුරුදු වෙයි. ඊටත් වඩා මම හැමදමත් මතක් කරලා කියන දෙයක් තමයි, මේ අනන්ත අපරිමිත සංසාරයක අපි හැම කෙනෙක්ම දීඝී කාලයක් එනවා. ඒකේ අගක් මුලක් පේන්නේ නැ. දෙමව්පියො, සහෝදරයො මැරෙනකොට අපි අඬනවා, වැලපෙනවා. අපි මැරෙනකොට ඒ අය අඬනවා, වැලපෙනවා. අඬ අඬා යනවා මිසක මේ සසරින් එතෙරවන්න අපි කවරුවත් දන්නේ නැහැ. හැමදම ලෝකයේ පවතින එහෙත් ලෝකයට නො පෙනෙන ඇත්තක් තියෙනවා. කවදම හරි දවසක ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහලවෙලා, ඒ ඇත්ත මතුකරලා ලෝකයට පෙන්නුවාම, ඇස් තියෙන පුරුෂයෙකුත් වෙලා, ඒ දහම දකපු දවසටයි අපි සසරින් මිදෙන්නේ.

ඉතින් අද දවසේදී මම මාතෘකා කළේ ඒ දුර්ලභ වූ බුද්ධ දේශනාවේ ඡායාවක් හෝ පෙන්නන්න පුළුවන් වෙන දේශනාවක්. මේ දේශනාව ගොඩාක් ගැඹුරුයි. මමද දඤ්ඤ මදි. නමුත් අපි ටික ටික හරි ඒ මාවතේ ගියොත් කවද හරි දවසක අපිට එතෙරවෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මේ ධර්ම දේශනාව හොඳින් අහන්න ඕන. වෙනද වගේ මම අර එදිනෙද විදින ජීවිතයේ දුක ගැන මතක් කරන්නේ නැහැ. ඒකට කාලය වැය කරන්නේ නැහැ. අපි ඒක ඕන තරම් අහලත් තියෙනවා. අහන්න ඕන නම් ඒ දේශනාත් ඇති. අපි දැන් මේ සූත්‍රගත අර්ථය ටිකක් තේරුම්කරගන්න උත්සාහවත් වෙමු.

මේ සූත්‍රය තියෙන්නේ සංයුත්ත නිකායේයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ පයඛාජ්ඣි ශාසනය බෙදනවා විනය, සූත්‍ර, අභිධම්ම කියලා කොටස් තුනකට. එයින් සූත්‍ර කොටසේ, සංයුක්ත නිකායේ තමයි මේ රෝහිතස්ස සූත්‍රය තියෙන්නේ.

රෝහිතස්ස කියලා දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහපු ප්‍රශ්නයකට උත්තරයක් දීපු පිළිතුර තමයි මේ සූත්‍රයෙන් කියවෙන්නේ. මේ රෝහිතස්ස කියන තැනැත්තා දෙවියෙක් කිව්වාට, එයා ඇත්ත වශයෙන්ම

බ්‍රහ්මයෙක්. මේ දිව්‍ය කියන වචනය, අල්පායුෂ්ක දේව හා දීඝායුෂ්ක දේව කියලා කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. වාතුර්මහාරාජ්කය, තාවතිංසය, යාමය හා තුසිතය වැනි දිව්‍ය ලෝකවල වෙසෙන දෙව්වරු අල්පායුෂ්ක දේවයි. බ්‍රහ්මපාරිසර්ජය, බ්‍රහ්මපුරෝහිතය ඉඳලා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය දක්වා ඉහල බ්‍රහ්මලෝකවල දෙවියන්ට කියනවා දීඝායුෂ්ක දේව කියලා.

මේ දීඝායුෂ්ක බ්‍රහ්මලෝකයක උපන් දෙවියෙක් තමයි, මේ රෝහිතස්ස.

මේ රෝහිතස්ස කියන දෙවියා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලගට ඇවිල්ලා කියනවා, “ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, කාශ්‍යප සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනයේදී මම මහත්වූ සෘද්ධි තියෙන, අෂ්ඨසමාපත්ති ලාභී සෘෂිවරයෙක්. මට එද හැකියාව තිබුණා එක කකුලක් ඔසවලා, යොදුන් සියක් ඇතිත් ඊළඟ පියවර තබන්න. එවැනි සෘද්ධියක් තිබුණු මම මේ විශ්වයේ, මේ ලෝකයේ කෙළවරක් හොයාගන්න කියලා ගියා. එහෙම ගිහිල්ලා ලෝකයේ කෙළවරක් හොයාගන්න බැරිවෙලාම මම කප්රිය කලා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ ලෝකයේ කෙළවර දකින්නට යා යුත්තේ කොහොමද?”

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “රෝහිතස්ස, කිසිම වෙලාවක පා ගමනින් ගිහිල්ලා නම් මේ ලෝකය කෙළවරක් කරන්න පුළුවන් කියලා මම කියන්නේ නැහැ. (පා ගමනින් කිව්වහම හොඳට මතක තියාගන්න මේ ඇගේ, කයේ හයියෙන්. ඇගේ, කයේ හයියෙන් යානාවක් හැදුවත් එකත් අයිති පා ගමනට තමයි.) එතකොට පා ගමනින් ගිහිල්ලා ලෝකයේ කෙළවරක් කරන්න පුළුවන් කියලා මම කියන්නේ නෑ. නමුත් ලෝකයේ කෙළවරකට නො ගොස් කවදවත් දුක් කෙළවර කරන්න පුළුවන් කමකුත් නෑ” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

එහෙම නම් ලෝකයේ කෙළවර මොකක්ද; ඇහැ ලෝකයේ කෙළවරයි; රූපය ලෝකයේ කෙළවරයි. කණ ලෝකයේ කෙළවරයි; ශබ්දය ලෝකයේ කෙළවරයි. මෙසේ නාසය - ගන්ධය, දිව - රසය, කය - පොට්ඨබ්බය හා මන - ධම්මායතනය කියන මේ දෙළොස් ආයතන ටිකම පෙන්නනවා මෙන්න මෙතැන තමයි ලෝකයේ කෙළවර කියලා. ඊට පස්සේ මුළු අර්ථයම එකට කැටි

කරලා, කෙටි කරලා රෝහිතස්ස දෙවියාට මෙන්න මෙහෙම ගාථාවකින් දේශනා කරනවා:

“ඉමස්මිං යෙව ඛ්‍යාමන්තෙ කලෙබරෙ
සඤ්ඤම්හි සමන්තෙ ලොකඤ්ච
පඤ්ඤපෙම්. ලොක සමුදයඤ්ච පඤ්ඤපෙම්.
ලොක නිරොධඤ්ච පඤ්ඤපෙම්. ලෝක
නිරොධ ගාමිණී පටිපදඤ්ච පඤ්ඤපෙම්.”

“මේ සඤ්ඤා සහිත, මනස සහිත, බලයක්
පමණ වූ ශරීරයකින්ම මම ලෝකය ද.
ලෝකයේ ඇතිවීමද, ලෝකයේ නැතිවීමද,
නැතිකරන මගද පනවමි.”

මෙන්න මේ ටිකයි අපි අද තේරුම්කරගන්න ඕන. විශේෂයෙන් මම මතක් කරන්න ඕන කාරණාවක් තමයි, අපි ගොඩාක් දෙනා කියනවා නේ අපි බෞද්ධයි කියලා. අපි භය නැතිව ලෝකයට වචනයකුත් ප්‍රකාශ කරනවා: ‘මේ බුදු දහම තමයි ටිටිනාම, ශ්‍රේෂ්ඨතම දහම. මේ දහමට සමාන දහමක් වර්තමාන ලෝකයේ කොහෙවත් නැහැ. වෙන කිසිම ආගමකට, කිසිම දර්ශනයකට වඩා බුදුදහම වටිනවා. ශ්‍රේෂ්ඨයි’ කියලා අපි කියනවා. නමුත් භය නැතිව, සිංහ නාදයක් කරනවා වගේ, මෙහෙම ප්‍රකාශයක් කරන්න අපිට හේතුවක් තියෙන්න ඕන. කුමක් දන්න නිසාද, කුමක් දකින නිසාද, අපි මෙහෙම කියන්නේ කියලා කියන්න අපිට පුළුවන්කමක් තියෙන්න ඕන. එහෙම නැතිව හරි තැනකට අහුචුනොත් වාදෙන් අපිව වප්ප කරලා දයි. ඇයි අපි ඔය වචන කිව්වාට සමහර විට ගොඩාක් දේ දන්නේ නැහැ. ඇයි නරක දේවල් කරන්න එපා කියන අදහස මත නම්, ‘නරක දේවල් කරන්න එපා, හොඳ දේවල් කරන්න’ කියන ශාස්තෘවරු තව ඉන්නවා. එසේ කියන දඬුනක් තව තියෙනවා. ‘අකුසල් කරන්න එපා, කුසල් කරන්න’ කියන අයත් තව ඉන්නවා. ක්‍රියාවාදී, කර්මවාදී ශාසන තව තියෙනවා. ගොඩාක් ආගම් තියෙන්න පුළුවන් නරක දේ නො කරන්න, දෙමව්පියන්ට සහෝදරයින්ට සලකන්න, සතුන් මරන්න එපා. හොරකම්

කරන්න එපා, ඔය වගේ වැරදි වැඩ කරන්නේ නැතුව කුසල් කරන්න කියන ශාසන තියෙනවා. අනිත් ආගම් දඹිනවලට වඩා බුදු දහම ගොඩාක් වටිනවා කියලා ඒ හේතුවෙන් නම් අපිට කියන්න බැහැ.

අනික් හැම දඹිනයකටම වඩා බුදු දහම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙන්නේ, බුදු දහම වටින්නේ කොහොමද, කුමක් නිසාද කියලා ඇහුවොත් අපිට බය නැතිව කියන්න පුළුවන් ගොඩාක් කාරණාවල නොවෙයි, එක තැනක් එක දඹිනයක් තියෙන්න ඕන. කවුරුහරි වාදයකට ආවොත් සමහරවිට අපේ තියෙන අදහස්, දෘෂ්ටි ගැන පැය ගනනක හැල්ලක් අහගෙන ඉන්නේ නැතිවෙයි නේද. එතකොට අපිට පුළුවන් වෙන්න ඕන බුද්ධ දඹිනයේ එක තැනකින්, මෙන්න මේක නිසයි අනිත් ඒවාට වඩා වෙනස් වෙන්නේ, කියලා පෙන්න්න.

අපි කියමු දැන් - බාහිර දේවල් මේ මතක් කරන්නේ - සමහර විට තියෙන ගොඩාක් ගැඹුරු වෙනත් දඹිනයක් ගැන ඇහුවොත්, මේක කොච්චර හරිද කියලා, වැළඳගන්න මට්ටමේ දඹින පවා තියෙනවා. මේවාත් අපට අදාල නො වෙනවා නො වෙයි. වටපිටාව තේරුම්ගන්න එක හොඳයි.

.....

අසුවෙ දශකයේදී ලෝකය පිළිගත්ත හොඳම දර්ශනිකයා තමයි, ඉන්දියාවේ පහළවෙව්ව ක්‍රිෂ්ණමූර්ති තුමා. එතුමාගේ දඹිනය ටිකක් බලමු: එතුමාගේ විචාරාත්මක චින්තනය අවදිවෙන්න පටන්ගන්නා කියන්නේ වයස අවුරුදු නවයේදී පමණ. මේ ක්‍රිෂ්ණමූර්ති දරුවාගේ ගෙදර හිටපු පොඩි මල්ලි කෙනෙක් මැරුණ දවසේදී අම්මා කෑ ගහලා ඇඬුවාලු. මෙයාට නො තේරෙන නිසා ඒ දිහා නිකම් බලාගෙන ඉඳලා තියෙනවා.

ඊට ටික කලකට පස්සේ දවසක් මෙයා අම්මන් එක්ක ගමනක් යන්න බස් නැවතුම් පලේ හිටගෙන ඉන්නකොට, පාරේ එතැනින් කාගෙදෝ මිණියක් ගෙන යනවා. මිනිස්සු ඒ පස්සේ අඩ අඩා යනවා. මෙයා අම්මා දිහා බැළුවා. නමුත් අම්මා අඩන්නේ නැහැ. මෙයාට හරි ප්‍රශ්නයක්. එද මල්ලි මරුණ වෙලාවේ මේ ගොල්ලෝ කවුරුවත් ආවේ නෑ. නමුත් අද මේ අය අඩනවා, අම්මා අඩන්නේ නැහැ. මේ ගැන ඔහු හිතුවා. එතකොට මේ දුක කියන එක

ඇතිවෙන්නේ තණ්හාව නිසා, මම කියලා, මගේ කියලා ගත්ත නිසා නේද කියලා එතුමාට ඒ වෙලාවේ හිතුණාලු. දුකට හේතුව බැඳීම, ඇලීම, මම කියලා අල්ලා ගැනීම නේද කියලා ක්‍රිෂ්ණමූර්ති තුමාට ඒ වෙලාවේ හිතනලු. එය වැරදිද? නැ. හරිනේ. ඒ වුනත් ඔය වගේ දඬුන තිබුනාට, අපිට ඕන හරියට නැත්නම් ලස්සනට තැනක් පෙන්වීම නොවෙයි. ඒ සඳහා එය ලඟවෙන්න ඕන තැන පෙන්නන එකයි.

ක්‍රිෂ්ණමූර්ති තුමා ඔය වගේ ගොඩාක් දේවල් විස්තර කරලා තියෙනවා.

“හැමදම උදවෙන්නෙ අළුත් දවසක්, අළුත් මොහොතක්. නමුත් අතීතය නමැති ශෝචනීය බැම්ම නමැති මතකය විසින් අපේ ජීවිතය එක තැනක පල්කරනවා. ඒ නිසා අපට ඒ නැවුම් බව තේරෙන්නේ නැ. පෙනෙන්නේ නැ. ඇයි? ඒ අපිට පෙනෙන්නේ ඊයෙ දේම, පරණ තිබූ දේම, නැවත හමුවුනා කියලා. ඒකට හේතුව තමයි, අපි යමක් දිහා බලන්නේ සිතිවිල්ලකින්. සිතිවිල්ලකින් යමක් දිහා බැලුවහම නොදන්නා දෙයක් අපේ දෑනුමට එකතුවෙනවා. ඊට පසුව අපි යමක් දිහා බලන්න හදනකොටම අර සිතුවිල්ලම ඉදිරිපත් වෙනවා” කියලයි එතුමා කියන්නේ. ඉතාමත් ගැඹුරු වගේම මේ දඬුනය ගොඩාක් දුරට නිවැරදියි. නමත් ඊට පස්සේ එයා දෙන විසඳුම වන්නේ “නිහඬබව ප්‍රඥාවේ ආරම්භයයි. ඒ නිසා හිතන්නේ නැතුව ඉන්න”: අර කතා කරපු ඔක්කෝම ටිකේ වටිනාකම එතැනින් ඉවරයි. හරියට තව්නිසා දිව්‍යලෝකය ගැන, එහි දෙව්වරු ගැන, එහි තිබෙන විජයෝත්පාය ගැන කියන ලස්සන මාළිගාව ගැන, ශක්‍ර දෙවියෝ ගැන, මෙහෙමයි මෙහෙමයි කියලා අලංකාර විස්තරයක් කියාගෙන ගිහිල්ලා එතැනට යන මඟක් පෙන්නුවේ නැතුවා වාගෙයි. එතකොට ඒක දෑනුමක් විතරයි. අනිත් දඬුනවලටත් වඩා ඔය කතාකරපු දඬුනය තුලත් පුද්ගල භාවය තුළින් එක්වෙන ක්ලේශයක් විතරයි අඩුවෙන්නේ. තවම අවිද්‍යා අනුසය එහෙමමයි.

හොඳදේ කරන්න. තණ්හාවෙන් ලෝකය අල්ලා ගන්න එපා කියන මෙවැනි දඬුන තියෙනවා.

සෞක්‍යවිස්මය දර්ශනයන් ගොඩාක් ගැඹුරුයි. ඔබ අහලා ඇති සිග්මන් ප්‍රොයිඩ් වැනි අයගේ දර්ශන ගැනත්. - මම මේවා නිකමටයි මතක් කළේ.- මේවා තුළින් කවදිවත්ම බැ බුදු දහම ශ්‍රේෂ්ඨයි කියන්න. නමුත් බය නැතිව මේ ඔක්කෝම අභිබවා ගිය ප්‍රකාශයක් අපි කරනවා නම් ඒකට ගැලපෙන අදහසුන් අපි ළඟ තියෙන්න ඕන.

මම ටිකක් මතක් කරලා දෙන්නම්, හොඳට මතක තියාගන්න. මෙන්න මේ කාරණාව නිසයි ඔය ඔක්කෝම දර්ශනවලට වඩා බුද්ධ දර්ශනය වෙනස් වන්නේ. ඒ තරම් වචනයක් කියන්න ක්‍රිස්තුමුර්ති තුමාගේ දර්ශනයටත් වඩා, මේ දෑත් මේ පින්චතුර්ගේ හිතේ ඇතිවන සිතිවිල්ල ගැන පවා කියන සිග්මන් ප්‍රොයිඩ්ගේ දර්ශනයටත් වඩා බොහොම වටිනා ලෝකයාට හිතන්නවත් බැරි දර්ශනයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ. ඒ දර්ශනය යමෙක් හරියට දක්කොත් එයා ලෝකෝත්තරම වෙනවා. ලෝකය අතහැරෙන දර්ශයක් ඒක. මේ අනිත් ඔක්කෝම ලෝකය තුළ ඉඳගෙන දකින ඒවා. ඒක ගැනත් කෙටියෙන් මතක් කරන්නම් දෑත්.

මේ හැම ආගමකම, හැම ශාස්තෘවරයෙකුගෙම, හැම දර්ශනයකම මූලික පදනමක් තිබුණා. එනම්, හැමෝම දේශනා කළේ අපි ඉපදෙන්න පෙරත් මේ ලෝකය තිබුණා. ඒ තියෙන ලෝකයේ තමයි අපි ඉපදුනේ. ඒ තියන ලෝකයේ තමයි අපි ජීවත් වෙන්නේ. ඊට පස්සේ කම්මානුරූපව අපි මැරෙනවා. නමුත් ලෝකය එහෙමම තියෙනවා කියන මානසික මට්ටම පදනම් කරගෙන තමයි. අපි ඉපදෙන්න ඉස්සර තිබුන මේ ලෝකයට ආධුනිකව ආපු අපි ඒ ලෝකයට යහපතක් කරලා ලෝකයෙන් යාම හොඳයි කියන එක තමයි හැම ආගමකම හැම දර්ශනයකම පදනම වුනේ. ඒ ලෝකයේ ඉන්නකොට යහපත් වීම හොඳයි කියන අදහස මුල්කරගෙන තමයි හැම දෙයක්ම කළේ. ඒ අපි ඉපදෙන්න පෙර තිබුණ අපි ඉපදුන ඒ ලෝකයට තණ්හා නො කළ යුතුයි කියලයි හැමෝම මතක් කළේ.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඔය දර්ශනවලට හාත්පසින්ම වෙනස් සිද්ධියක්. උන්වහන්සේ දේශනා කළා. ඕක ඔය මොන

විදියට කිව්වත් වැරදියි. අපි ඉපදෙන්න පෙර ලෝකයක් තිබුණේ නෑ. මේ ආයතන ටිකේ ඉපදීමම ලෝකයේ ඉපදීමයි. තියෙන ලෝකයක් ඇසුරු කරනවා නොවෙයි, ආයතන ටිකේ පැවැත්ම ම ලෝකයේ පැවැත්මයි. අපි මැරෙනවා. ලෝකය ඉතුරු වෙනවා නොවෙයි. ආයතන ටිකේ නිරෝධය ම ලෝක නිරෝධයයි. තමන් ඉපදෙන්නට කලින්වත් තමා ඉපදුනාට පසුව වත්, ලෝකය තිබුණා හෝ තිබෙනවා හෝ නොවෙයි.

මෙහෙම මෙවැනි දඬිනයක් ඉදිරිපත් කරපු නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිත් අයට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වුනේ. අපි වුනත් හීනයකින්වත් හිතලා නැතුව ඇති. අපි හිතන්නේම, අපි දන්නෙම, මේ ලෝකයේ අපේ අම්මලා තාත්තලා හිටපු නිසයි අපි මේ ලෝකයට බිහිවුනේ කියන එක නේද? එහෙනම් දෙමව්පියෝ හිටියේ නැතිනම්, අපි කොහොමද ලෝකයට පහළවුනේ කියන එක ප්‍රශ්නයක්. කෙටියෙන් කියනවා නම්, මෙතැනදි මුලු ලෝකයක්ම එක පැත්තක් වෙන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ තනියම තනි පැත්තක් වෙනවා. එහෙම වන්නේ මොකක් නිසාද? මේ දඬිනය දෙපැත්තකට යන නිසයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනාව අදටත් අපට ප්‍රශ්නයක්.

අනිත් සියලු දෙනාගේ දඬිනය වුනේ ඉපදෙන්නට පෙර ඉස්සර වෙලාමයි ලෝකය හැදිලා තිබුනේ. ඒ හැදිලා තිබුණ ලෝකයකයි අපි ඉපදුනේ. ඒ තිබුණ ලෝකයේ හිටපු අය තිබුණු දේවල් ඇසුරු කරගෙනයි මේ අපි ඉන්නේ. අපිත් මැරෙනවා. ඒ දේවල් ඒ විදියටම තියෙනවා. ලෝකය පිළිබඳ නිත්‍ය සඤ්ඤාවක් ඉබේම තියෙනවා. අපි විතරයි ඇතිවෙලා නැති වෙන්නේ කියන එකත් එක්ක.

“යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං, සබ්බං නං නිරෝධ ධම්මං.” කියන එකත් එතැන නෑ. ඇතිවෙව්ව් අපි නැතිවෙලා. නමුත් සියල්ල නැති වෙලා නෑ; ලෝකය ඉතුරුවෙලා කියලයි හැමෝම කිව්වේ. ඇයි, අපි ඉපදෙන්නට ඉස්සර වෙලත් තිබුණා නම්, ඉපදුනාට පසුවත් තිබෙනවා නම් **“සබ්බං නං නිරෝධ ධම්මං.”** කියන්න පුළුවන්ද?

මෙන්න මේක වැරැදියි කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලේ.

- “වස්සු ලොකො සමුප්පන්නො” - මේ ස්පඨි ආයතන හයේ ඉපදීමම ලෝකයේ ඉපදීමයි.
- “ජන්නමෙය උපාදය” - ආයතන හය ඇසුරු කරගෙන ම ලෝකය පවතිනවා.

හේමවන යක්ෂයා අහසු ප්‍රශ්නවලට දෙන ඔය උත්තර ටික බලන්න. ආයතන හය ඇසුරු කරගෙනම ලෝකය පවතිනවා.

- “වස්සු පුබ්බනි සඤ්චං” - ආයතන හය නිසාම ලෝකයා කම් රැස්කර ගන්නවා.
- “වස්සු ලොකෙ නිරුජ්ඣන්නි” - ආයතන හය නිරුද්ධවීමෙන්ම ලෝකය නිරුද්ධ වෙනවා.

මේ දඬුන බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ රෝහිතස්ස සූත්‍රයෙන් බොහොම ලස්සනට ඉදිරිපත්කරලා තියෙනවා.

- “ඉමස්මි යෙව ඛ්‍යාම මඤ්ච කලෙබ්බෙර සසඤ්ඤමිහි සමන්නෙ” මේ සඤ්ඤ සහිත බලයක් පමණක් ශරීරය තුළින්ම ලෝකය පනවමි.

එතකොට දැන් ලෝකය කියන එක පෙන්නන්නට වෙලා තියෙන්නේ මොකෙන්ද? මේ බලයක් පමණ ශරීරයෙන්.

එහෙමනම් ඉපදීමට පෙර මේ බලයක් පමණ ශරීරයක් වෙන කොහේවත් තිබුණද? නෑ. එහෙමනම් ඒ බලයක් පමණ ශරීරයේ ඉපදීමමයි ලෝකයේ ඉපදීම. මේ ශරීරයට අමතරව ලෝක සමුදයත්, ලෝක නිරෝධයත් පනවලා තව ලෝකයක් පෙන්නලා නෑ.

මෙතැනදී අපි සොයා දැනගත යතු කාරණය තමයි ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම දේශනා කළේ කියලා. ලෝකයාගේ දඬුන ය වැරදි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා නම්, මොකක්ද පෙන්නාපු නිවැරදි දඬුනය. මේ ගැන ඇහුවොත් සහේතුකව කරුණු දක්වන්න හැමෝම

පොහොසත් වනෙන් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ අපි දකින මට්ටමේ බොරුවත්, ඇත්ත මේකයි කියලත් පෙන්නුවා. ඉපදෙන්න ඉස්සරවෙලා තිබුණා නොවෙයි; ආයතන ටිකේ ඉපදීමමයි ලෝකයේ ඉපදීම. ඉපදුනාට පස්සේ ලෝකයේ තියෙන දෙයක් ඇසුරු කරනවා නොවෙයි; ආයතන ටිකේ පැවැත්මයි ලෝකයේ පැවැත්ම. තියෙන දේ නැති වෙනවා වත්, එහෙම නැත්නම් අපි නැතිවෙනවා වත් නොවෙයි වෙන්නේ; ආයතන ටිකේ නැතිවීමයි ලෝකයේ නැතිවීම කියලා දේශනා කළා.

දැන් අපිට තව ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් අහන්ට. ඇයි එහෙම දේශනා කළේ කියලා. ඉපදෙන්න ඉස්සෙල්ලා ලෝකයේ තිබුණා කියන මට්ටමක ඉන්න අපිට මෙහෙම දේශනා කරන්න මොකක් හරි හේතුවක් තියෙන්න ඕන නේ. අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්ව කියලවත්, අත්‍යයෙක් වගේ පිළිගන්න ඕන නෑ.

නුවණැති පුරුෂයෙකුට තවත් ප්‍රශ්නයක් අහන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒකටත් උත්තර ලැබුණොත් තමයි අපි පිළිගන්න ඕන. නැතුව, බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධයි නේ; ඒ නිසා කියන දේ ඇත්ත වෙන්න ඇති. බොරු කියන්නේ නෑ නේද කියලා අත්‍ය විශ්වාසයෙන් පිළිගන්න ඕන නෑ. එහෙම කරන කෙනා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේට චෝදනා කරන්නේ. එයා ළග එතන ශ්‍රද්ධාවක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා කියලා අවිචාරයෙන් පිළිගන්නවාට වැඩිය, ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම දේශනා කරන්නේ කියලා විමසා බලා පිළිගන්න කෙනාවයි තථාගතයන් වහන්සේ අගය කළේ. මොකද එවැනි කෙනා කවද හරි මේ දැඩිනය සහේතුකව තේරුම් ගන්නවා.

ඊළඟට තව ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා අහන්න: සම්මා දිට්ඨිය කියලා මෙහෙම උත්තරයක් නම් දෙන්නේ, සම්මා දිට්ඨිය කිව්වේ ස්පර්ශ ආයතන හය පිළිබඳව නිවැරදි දැකීමයි. ලෝකයත්, ලෝකයේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් පිළිබඳ බඹයක් පමණ ශරීරය තුළින් දකින්නට කිව්වහම ඒකෙන් තේරෙනවා මුළු චතුරාර්ය සත්‍යයම ඉපදෙන්නට කළිනුත් තිබුණා, ඉපදුනාට පසුවත් තිබෙනවා, තිබෙන දේ හමුවෙනවා කියලා. බාහිරෙන් යමක් දකින්නට එපා. මෙහෙම

දේශනා කරන්නට හේතුව මොකක්ද කියලා ඇහුවොත් ඒකට දෙන්නෙන් ඉතාම සරල උත්තරයක්.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා - සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං - විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං - නාමරූප පච්චයා සළායතනං - සළායතන පච්චයා එස්සො - එස්ස පච්චයා වෙදනා”

ඔය ඔක්කෝම අහපු ප්‍රශ්නවලට උත්තර දෙන්න වෙන්තේ මෙන්න මෙහෙම පටිච්ච සමුප්පාදය අල්ලලා.

“යො ධම්මං පස්සති, සො පටිච්ච සමුප්පාදං පස්සති - යො පටිච්ච සමුප්පාදං පස්සති - සො ධම්මං පස්සති” යමෙක් දහම දක්කොත් එයා පටිච්චසමුප්පාදය දක්කා. කෙනෙක්, යමෙක් පටිච්ච සමුප්පාදය දක්කොත් එයා ධම්මය දක්ක කෙනෙක්. මේසේ පෙන්වා ඇති පටිච්ච සමුප්පාදය කියන්නේ ඔහේ නිකං උදේ ඉදං රැ වෙනතුරුත්, රැ ඉදං දවල් වෙනතුරුත් කියව කියවා ඉන්න එකක් නොවෙයි. අපි දක්කත් නැතත් සිදුවන සිද්ධිය මේ. මේ ගැඹුරු දඹ්නිය බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාදය හරහායි ඔප්පු කරන්නෙ.

මෙන්න මේ වාගේ සිද්ධියක් සිදුවන නිසයි, ඔය වචනෙ කියන්නේ කියලා ඔය නැතුව දේශනා කරන්නේ ඒ නිසයි. පටිච්ච සමුප්පාදය සම්බන්ධයෙන් ලෝකයා කියන දේ වැරදියි. මෙතැන තියෙන්නේ ඇත්තටම සිදුවන ඇත්තක්. නමුත් ඒ ඇත්ත අපි තාම දන්නේ නැති නිසා බලාගත්තට බැරුවා මිසක කෙනෙකුට ශේෂයක්වත් වචන කතාකරන්න පුළුවන් තැනක නොවෙයි මේ දඹ්නිය තියෙන්නේ.

අපිට තේරෙන විදියට අපි මේකේ අර්ථය පොඩ්ඩක් ගවේශනය කර බලමු. එතැනදී ඔය ඇත්තන්ට විචාරශීලී වෙන්ට යමක් හොයනකම් හුරු පුරුදු වෙන්න ක්‍රමයක් නිකමට මතක් කරන්නම්.

රෝහිතස්ස සුත්‍රයේදී පෙන්නවා ලෝකයත්, ලෝකයේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් නැතිකරන මගත් බඹයක් පමණ ශරීරයෙන් දකිනට කියලා. ඊට පස්සේ ලෝකය කියන්නේ කුමකටද කිව්වම අපි දන්නා තරමින් අදහස්

ඉදිරිපත් කර ගන්නේ නැතුව ඒ ප්‍රශ්නයටත් උත්තර සූත්‍රවලින්ම හොයාගන්නට බලමු.

සංයුක්ත නිකායේ ආනන්ද සූත්‍රය, රාධ සූත්‍රය වැනි සූත්‍ර ගත්තහම බුදුරජාණන් වහන්සේ ලගට ආනන්ද හාමුදුරුවොත් රාධ හාමුදුරුවොත් ගිහිල්ලා අහනවා, “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ලෝකය ලෝකය කියනවා. කොපමණකින් ලෝකය වෙනවද” කියලා. එතකොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “ආනන්ද, ඇහූ ලෝකයයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය ලෝකයයි. කණ ලෝකයයි. සෝත විඤ්ඤාණය ලෝකයයි.” මේ ආකාරයට අටළොස් ධාතුව ගැනම පෙන්නලා මේක බඹයක් පමණ ශරීරය තුළින් ලෝකය පණවමි”. කියලා දේශනා කළා. ලෝකය යනු අටළොස් ධාතුව බව රාධ සූත්‍රයෙනුත් පෙන්නුවා. මේ සූත්‍ර දෙක එකට ගත්තහම අපිට හම්බවෙනවා මේ පෙන්නන කාරණා ටික බඹයක් පමණ ශරීරය තුළින් දැකිය යුතුයි කියලා. (මෙනැනදී මගේ පෞද්ගලික අදහසක් යම්නම්වත් රිංගලා නෑ.) එක සූත්‍රයකින් පෙන්නුවා බඹයක් පමණ ශරීරය තුළින් ලෝකය දැකිය යුතුයි කියලා. අනිත් සූත්‍රයෙන් පෙන්නුවා ලෝකය කියන්නේ මොකක්ද, (අටළොස් ධාතුව) කියලා. මේ සූත්‍ර දෙක එක ළඟට ගත්තහම මේ බඹයක් පමණ ශරීරය තුළින් ලෝකය දැකිය යුතුයි කියන උත්තරය ආවා.

මේසේ සූත්‍ර අනුව ගලපලා ගන්න උත්තර පෞද්ගලික අදහස් නො වන නිසා කවදවත් වරදින්තේ නෑ. ඔබත් අර්ථ ගැනීමේදී මේ විදියට ගන්න පුරුදුවෙන්න.

අද කමිය ගැන කිසිම බයක් නැතුව හිතන හිතන වචන ප්‍රකාශ කරනවා. දිවත් නැමෙනවා නේ! නමුත් එවැනි දේට අපි ගොඩාක් බය වෙන්නට ඕන. ඒ නිසා මෙන්න මේ ක්‍රමයට සූත්‍ර සමග ගලපලා අර්ථ ගන්න ඕන.

දැන් ඔන්න අපට තවත් ප්‍රශ්නයක් පැන නගිනවා. ඇහූ - වක්ඛු විඤ්ඤාණය, කණ - සෝත විඤ්ඤාණය බඹයක් පමණ ශරීරයෙන් දකින්න පුළුවන්. නමුත් රූපය ශබ්දය මේ ශරීරය තුළින් දකින්නේ කොහොමද කියලා සාධාරණ ප්‍රශ්න ටිකක් එනවා. දැන් අපේ පයඨයේෂණය වෙන්න ඕන මම කොහොමද රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඨබ්භ හා ධම්ම කියන ටික මේ බඹයක්

පමණ ශරීරයෙන් දකින්නේ කියලා ඔය ටික දකින ක්‍රමයයි භොයාගන්න ඕන. ඔය ටික දැක්කොත් කිසිම ප්‍රශ්නයක් නෑ; ඔබට දහම වැටහිලා.

ඔහොම ගලපලා ගත්තහම දැන් අපට දහම භොයාගෙන යන්න ඕන දිසාව හම්බවෙනවා. එතකොට බාහිරයෙ භොයන්න යන්නේ නෑ. දැන් අපි දන්නවා කරන්න ඕන කුමක් ද කියලා. ඒ නිසා තව පැත්තකින් මෙතැනදී කෙරෙන්නේ දහමට අනුකූල අරුථයම භොයාගෙන යන හැටි හිතන්ට ක්‍රමයක් පෙන්වීමයි. ඊට පස්සේ ලැබෙන උත්තරය නිවැරදි බව, ඒක බුද්ධ දේශනාවටම අනුකූල බවට ඔබට ම වැටහෙයි. වෙන කවුරුත් කිව්වාට හරියන්නේ නැහැ.

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම මේ ශරීරය තුළින්ම හමුවන තුරුම ගවේශනය නොනවත්වාම කරගෙන යන්න. එතකොට ඔබටම පිළිතුර ඔබ තුළින්ම ලැබේවි.

ආයතන ටිකේ පහළවීම ම ලෝකයේ පහළවීමයි, ආයතන ටිකේ පැවැත්ම ම ලෝකයේ පැවැත්මයි, ආයතන ටිකේ නිරෝධය ම ලෝකයේ නිරෝධයයි කියන තැනට අපේ මනස ගන්නට ඕන. එතකොට ඔය රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන බාහිර ආයතන ටික ආධ්‍යාත්මික ශරීරය තුළින් ම දකින තැනට ඉබේ ම ඔබගේ මනස නිර්මාණය වෙනවා. ආයතන ටිකේ ඉපදීමම ලෝකයේ ඉපදීමයි. ආයතන ටිකේ පැවැත්ම ම ලෝකයේ පැවැත්මයි. ආයතන ටිකේ නිරෝධය ම ලෝකයේ නිරෝධයයි කියන දඹ්බය ඉබේටම එනවා.

පටිච්චසමුප්පාදය හේතුවෙන් මෙසේ සිදුවන බවයි දේශනා කළේ. අපි එතැනට එන්නට අපිට තේරෙන විදියට සම්මභීනයක් කරලා බලමු: හැබැයි මෙතෙක්දී මමත් තාම අදක්කයි ටිකක් මේක විවරණය කරන්නට. නමුත් අපි අනුමානයට තේරුම් ගත්තොත්, කවද හරි දමසක සසරින් මිදීමට ඒකත් ප්‍රමාණවත් වේවි. වර්තමාණය තුළ අපිට මේ ටිකවත් අහන්නට ලැබීම පිළිබඳව ඕනෑකමකින් හිත හිතා අපි පටන් ගත්තොත් කවද හරි දවසක අපිට ගැලවෙන්න පුළුවන් වෙයි.

මෙතැනදී පටිච්ච සමුප්පාදය, “අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” ආදී වශයෙන් කියනකොට, පුරුක් එකින් එකට සම්බන්ධ වෙලා දම්වැල කියලා එකක් හැදෙනවා වගේ, එකින් එක සම්බන්ධවීමක් මේකේ තියෙනවා. එක පුරුකක් තිබුණට ඒකට දම්වැල කියන්නේ නෑ නේ. ඒ නිසා දම්වැල වගෙයි කියනකොට තේරුම්ගන්න පුරුකෙන් පුරුක සම්බන්ධය එකිනෙකට තියෙනවා කියලා. දම්වැලේ කෙළවරවල් දෙක අනුවෙනකොට මැද ගැන කතා කරන්න දෙයක් නෑ. පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් ඒ වාගේ එකින් එකට අංගවල සම්බන්ධතාවයක් තියෙනවා. මෙන්න මේ සම්බන්ධතාවය ඔස්සේයි මනස ගෙනියන්නට ඕන. හැම වෙලාවෙම පටිච්ච සමුප්පාදය ගවේශනය කරද්දී ඉස්සරහට බලන්නට එපා. පිටිපස්සට බලන්න. “අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා” කියලා පටන්ගත්තට, අර්ථය ගනිද්දී අනිත් පැත්තට බලන්න.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා”: මේ සංඛාරය එහෙනම් කුමක් හා බැඳිලද, කුමක් හා ගැටිලද, කුමන ගතියකින්ද තියෙන්නේ, කියලා සංඛාරයේ ගති හැටියට මේ පින්වතුන්ට අවිද්‍යාව අනුවෙන්නට ඕනෑ. විඤ්ඤාණය කියන්නේ මොකක්ද, ඒකේ ගති මොනවාද, ඒක ඇතිවුනේ කොහොමද, විස්තර කරන්නේ කොහොමද, කියලා හසුවෙන්නට ඕන.

සංඛාරයට මම උපමාවක් කියන්නම්: “තණ්හා පච්චයා උපාදානං” කියනකොට අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන්නේ මෙතැන තියෙන මල් වට්ටිය ලස්සනයි. ඒකට තියෙන තණ්හාව නිසා, අල්ලාගත්තා කියලා නේ. තණ්හාවයි උපාදානයයි අපි දකින්නේ එකම අරමුණකයි. මල් වට්ටියටයි තණ්හාව. තණ්හා කරන නිසා අල්ලා ගන්නවා මගේ කරගත්ත කියලා. ඔන්න ඔය විදියට අර්ථ බලන්න ගියොත් කවදවත් දහමේ අර්ථ ලැබෙන්නේ නෑ. “තණ්හා පච්චයා උපාදානං” කියලා උපාදාන වෙන අරමුණ පැත්තෙන් තණ්හාව බලන්නට එපා. තණ්හාව තියෙන අරමුණේම උපාදානය දකින්නට එපා. ඒක අනිත් පැත්තටයි දකින්නට ඕන.

මෙතැනදී මම කලින් කියපු කතාවක් තියෙනවා: අපි ඔක්කෝම මුහුදේ නැවක යනකොට නැව කැඩිලා මුහුදුබත් වුනොත් අපි චතුරට වැටෙනවා.

චතුරව චැටුනාම ලගටම පාවෙලා ආපු ලී කොටයක් හරි, රබර් කැල්ලක් හරි මොනවා හරි අපි අල්ලා ගන්නවා. අල්ලාගෙන ඉන්න තෙක් චතුරව චැටෙන්නේ නෑ. අල්ලාගෙන ඉන්නවා කියල කියන්නේ උපාදන වෙලා. දැන් බලන්න පාවෙලා ආවේ අගුවී බේරෙන පණුවො ගහපු කොට කැල්ලක් කියලා. ඔය කොට්ටි කවුරුවත් තණ්හා කරන්නේ නෑ. තණ්හාවෙන් අල්ලාගන්නේ නෑ. මෙහෙට, මේ ජීවිතයට තියෙන තණ්හාව නිසයි මෙහේ කොටය ඇල්ලුවේ. තණ්හා කරන නිසා උපාදනය තියෙනවා. දැන් ඇල්ලුවේ කොට්ටි. උපාදනය වුනේ එහාට - කොට්ටි. තණ්හාව තියෙන්නේ මෙහේ - ජීවිතයට. මම මැරෙන්නට තිබෙන බය නිසා, ජීවිතයට තිබෙන ආශාව නිසයි කොට්ටි ඇල්ලුවේ. කොට්ටි හොඳ නිසා කොට්ටි තියෙන තණ්හාවෙන් කොට්ටි ඇල්ලුවා නොවෙයි.

ඒ වාගේ “තණ්හා පව්වයා උපාදනං” කියනකොට මෙහේ, ඇතුලේ, තියෙන ගතියෙන් මෙහේ අල්ලන ගතිය දකින්න ඕන. මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ හැම අංගයක්ම ඔහොමයි. මෙහෙ හේතුව, එලය එහාට යනවා. ආපහු හේතුව ආධ්‍යාත්මයට යනවා. එලය බාහිරයට යනවා. එහෙම බැලුවහමයි හැම වෙලාවෙම මේකෙ අර්ථය ලැබෙන්නේ.

මේ දේශනාවෙන් මේ පින්වතුන්ට මනස ගෙනියන්න ක්‍රමයක් තමයි පෙන්න්නේ. එහෙම නැතිව, උතුර බලාගෙන යමක් පෙන්නන කොට, අපි හිතමු ලස්සන ගහක් ගැන කියනකොට, දකුණු පැත්ත බලාගෙන, “කෝ නෑ නෙ, කෝ නෑ නෙ” කියලා වටපිටාවෙ හොයයි. හැරෙන දිසාව මතක් කෙරුවේ ඒ නිසයි. මම “තණ්හා පව්වයා උපාදනං” කියල කියනකොට අල්ලාගන්නෙ මල්වට්ටියයි. ඒක හරියන්නේ නෑ. අර නැවේ ඉන්න පුද්ගලයා චතුරව චැටුන නිසා, කොට්ටි අල්ලන්න හේතු සකස් වුන නිසා අල්ලනවා වගේ අර්ථයකින් බැලුවොත් මේකෙ අර්ථය බලාගන්න පුළුවන්.

මෙතැනදී “අවිජ්ජා පව්වයා සංඛාරා” තියන තැනට මම එක පයඝායක් කියලා දෙන්නම්: අපි කවදවත් ම දැනගෙන හිටියෙ නෑ, අහලත් නෑ, ආයතන ටිකේ ඉපදීමමයි ලෝකයේ ඉපදීම; ආයතන ටිකේ නිරෝධයමයි ලෝකයේ

නිරෝධය කියලා. ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දන්නෙම නෑ කියනකොට ඔය දඹිනය නොදන්නා කමයි කියන තැනටම යනවා. එතකොට අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් සංඛාරය යනු, ඉපදෙන කොටත් තිබුණා. ඉපදුනාට පසුවත් තියෙන දේම ඇසුරු කරනවා. අපි මැරුණාට මේ දේ තියෙනවා කියන මට්ටම තමයි අපිට තියෙන්නේ. ඔය සන්නති වශයෙන් මම කරගත්ත එකේ තියෙන ඔය ලක්‍ෂණය හැදුනෙ ක්‍ෂණිකව ක්‍ෂණිකව අරමුණෙහි ඇතිවන මෝඩකම නිසයි. ඒ කියන්නේ හැම අරමුණකම තිබුන, තියෙන දේමයි දකින්නේ. අපි ගියාට දකපු දේ තියෙනවා කියන මට්ටමයි හැම අරමුණක් ගානෙම තියෙන්නේ. එහෙම ක්‍ෂණිකව ඇතිවන මෝඩකම තමයි සන්නතියක් හැටියට අනුවෙන්නේ.

දැන් හැමදම තියෙන්නේ දවස දවස නම් ඉර පායනව බහිනව. නැවත උදවන්නේ අලුත් දවසක් විදියට හිත තියලා බැලුවොත්, අපිට සති, මාස, අවුරුදු කියල පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් අපි හැමදම ඉර පායල බැහැල ගියාට ඒ නිරුද්ධ වෙච්ච දේවල් - දවස් - ටිකක් එකතු කරලා සතිය කියලා එකක් හද ගන්නව. මාස, අවුරුදු කියල ප්‍රඥප්තියක්, සන්නතියක් හද ගන්නව. ඔවගේ තියෙන්නෙ හදගන්න ඇත්තක් පමණයි. ඇත්තටම නම් එහෙම දේවල් නෑ. තියෙන්නේ දවස දවස. එතකොට අපි දැන් සතිවලින් මාසවලින් අවුරුදුවලින් දුක් විඳිනවා නේද? අපිට දවස දවස ජීවත් වන තැනට මනස තිබුණොත් ඔය සති, මාස, අවුරුදුවලින් එන දුක් එන්නේ නැහැ. සති, මාස, අවුරුදු අතුරුදහන් වුනොත් එහෙම දුකක් අපිට එන්නේ නැහැ.

ඇහෙන්න ක්‍ෂණිකව රූපයක් බලනකොට බලන්ට ඉස්සරවෙලත් ඒ රූපය තිබුණා. අපි කියමු ගෙයක් කියල. දැන් ඒ දකපු ගෙදර මේ පින්වතුන්ට තියෙනවා. එතැනට ගියහම තිබෙන ගෙදර තමයි දැන් පෙනෙන්නේ. ආපහු මෙතැනට එනවා. ඒ පෙනුන ගෙදර තමයි මේ තියෙන්නේ. දකින්න ඉස්සරවෙලත් ගෙදර තිබුණා, දකිනකොටත් තියෙනවා, දැක්කට පස්සෙන් තියෙනවා. හැම අරමුණක් ගානෙම ඔහොම වෙනකොට දකින දේවල් තිබෙන ලෝකයක් හැදෙනවා.

ඒ වාගේම ඇහුන දේවලුත් තිබෙන ලෝකයත් ඔහොමම හැදෙයි.

ජීවිතය කියලා එකක් තියෙනවා නේ. දැන් ජීවිතය තුළ හැදෙනවානේ කුඩා කාලය, ළමා කාලය, තරුණ කාලය හා මහලු කාලය කියලා. දවස දවස ගැන දන්නේ නැතිකම නිසා, සතියක් හැදුණොත් සතිය සතිය ගලපලා, ඒ මෝඩකම තුලින් නේ අපි මාසයක් කතාකරන්නේ. ඒ මාස එකතු කරලා නේ අපි අවුරුද්දක් කතා කරන්නේ.

- අවුරුදු හැදුනේ මාස නිසයි.
- මාස හැදුනේ සති නිසයි.
- සති හැදුනේ දවස් නිසයි.

ඒ වාගේ ඤාණික ඤාණික අරමුණු ටිකේ ඇත්ත නොදකිනකොට ජීවිතය කියලා එකක් හැදිලි සතිය හැදෙනවා. ඊට පස්සේ මාස අවුරුදුවලින් ජීවිතය කියන එක මනිනවා. කුඩා කාලයේ ඉඳලම අපිට ලෝකය හැදුනේ ඔහොමයි.

කෙනෙකුට ඔන්න අද ඉර පායලා බැස්ස ඉවරයි. දවස් එකයි. හැබැයි එක ගාවට දෙකක් නෑ. එකයි එකයි එකයි දිගටම. එකක් කියන්නේ බෑ. එකක් කිව්වොත් නේ දෙකක් කියන්නට වෙන්නෙ!

ඊගාව දවසෙදින් ඉර පායනවා බහිනවා. ඤාණයක් ඤාණයක් පාසා වෙනස් වෙච් අපි ජීවත් වෙනවා. දින සති මාස නෑ. මේ කිව්වේ සිද්ධවෙන යථාර්ථයයි.

නමුත් ලෝකයේ එහෙම වෙන්නේ නෑ. ලෝකය ප්‍රඥප්තියක්, සම්මතයක්. ඒ ලෝකය කියන බොරුව හඳුනාගන්නයි මෙහෙම පෙන්න්නේ.

කෙනෙකුට ඒ ඒ දවසෙ ජීවත් වෙන්නට වුනොත් එයාට සති, මාස, අවුරුදු කියලා හමුවන්නේ නෑ වගේ, දකින්නට ඉස්සරවෙලත් තිබුණා නොවෙයි, දක්කයින් පස්සෙන් තියෙනවා නොවෙයි, අවස්ථාවට හැදිලියි පෙනෙන්නේ කියලා කෙනෙකුට මේ වාගේ දෘෂ්ටියක් ලැබුනොත් - ඤාණික ස්පර්ශයක නිරෝධය හමුවුනොත් එයාට මේ වාගේ ජීවිතයක් නෑ. ඤාණික නිරෝධයක්

මිස පවතින ජීවිතයක් හමු නොවෙයි. එහෙම වුනොත් තරුණ කාලය, කුඩා කාලය, මහළු කාලය කියලා නැතිවෙයි එයාට. අර දින වලින්, සති වලින්, මාස වලින් හා අවුරුදු වලින් ගන්නේ නැත්නම් මේ දුක එන්නේ නෑ.

අවිද්‍යාව තියනකොට කවදවත්ම අපි දෑකලා නෑ, ආයතන ටිකේ ඉපදීමමයි ලෝකයේ ඉපදීම; ආයතන ටිකේ පැවැත්මයි ලෝකයේ පැවැත්ම; ආයතන ටිකේ නැතිවීමයි ලෝකයේ නැතිවීම කියලා. සත්තනි වශයෙන් නැතිවීම කියන්නේ ඤාතිකව, දකිනට ඉස්සර තිබුණා නොවෙයි, අවස්ථාවට උපදවාගෙනයි බලන්නේ. දක්කට පස්සේ තියෙනවා නොවෙයි කියන එක දෑකල නෑ.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා” කියන තැන ලක්‍ෂණය තමයි, දකින්නට ඉස්සරවෙලත් ඒ වස්තු තිබුනා, දක්කට පස්සෙන් ඒ වස්තු තියෙනවා කියන එක.

“සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” කියනකොට අපි මෙහෙම ජීවත්වෙලා මරණාසන්න මොහොතට පත්වෙනකොට, ඔය කලින් දෑකලා තියෙනවා කියන ගෙවල් දෙරවල්, ඉඩ කඩම්, අම්ම තාත්තා, දූ දරුවෝ ආදී මේ අප්‍රමාණ දේවල්වලින් එකක් තමයි මරණාසන්න මොහොතේදී ඉදිරිපත් වෙන්නේ.

ඒ මරණාසන්න මොහොතේදී සිහිවෙන දේට තමයි කම් නිමිත්ත කියන්නේ. මේ වගේ, ආයතනවල නිරෝධය නො දෑක, ‘ඔක්කොම තියෙනවා’ කියන මට්ටමක අපි ජීවත්වෙනකොට, මරණාසන්න මොහොතේදී ‘තියෙනවා තියෙනවා’ කිව්ව නිමිත්තක් ඉදිරිපත්වීම තමයි කම්ය කම් නිමිත්ත කීවේ. ඒ නිමිත්ත දිහා බලාගෙනම ඉන්නකොට, ඒ නිමිත්ත කෙරෙහි තිබෙන කැමැත්ත නිසාම, නැවතත් එබඳු දෙයක්ම ඕන කරන නිසාම, ඒ වාගේ දෙයක් ලබා දෙන්න පුළුවන් මට්ටමට ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය හැදෙන්නේ. ඒ කාරණය වෙනම ටිකක් විස්තර කරන්නම්.

ඊට පස්සේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විඤ්ඤාණය බැසගත්තාට පස්සේ ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතේ තිබෙන ලක්‍ෂණවලට අනුවම තමයි නාම රූප දෙක හැදෙන්නේ. ඒ නාමරූප දෙකේ ගති ලක්‍ෂණවලට අනුව තමයි ආයතන සකස්

වෙන්නේ. ස්පර්ශයේ ගති ලක්ෂණ මට්ටම වෙනස්කම මතමයි වේදනාව වෙන්නේ. වේදනාව - අපි විඳින තැන - විඳින්නට වෙන්නේ තවදුරටත් අබ ඇටයකින් කෝටියකින් පංගුවක තරම්වත් ලෝකයේ තිබෙන දෙයකින් නොවෙයි.

“සලායනන පච්චයා එස්සො - එස්ස පච්චයා වේදනා” : අපි යමක් විඳිනවා නම් විඳින්නේ ස්පර්ශය මතයි කියන එක මෙයින් කියවෙනවා. ඒ වාගේම සලායනන පච්චයා එස්සො කියන එකෙන් කියැවෙනවා වෙන කිසිම ආකාරයකට හරි, තමන්ට කැමැති කැමැති ක්‍රමයකට හරි, ස්පර්ශය කියන එක සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. ආයතනවල මට්ටමටයි ස්පර්ශය වෙන්නේ කියල. ඒ නිසා ස්පර්ශයේ හැකියාව බලය තියෙන්නේ ආයතන මතයි.

“නාමරූප පච්චයා සලායනනං” : මගේ ඇහැ පවත්වන්න මට ඕන විදියට බැහැ. මේ ආයතනවල බලය පවතින්නේ නාම රූප දෙකේ මට්ටමටයි.

“විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං” : නාම රූප දෙක අපිට ඕන ඕන විදියට පවත්වාගන්න බැහැ. සිතට (විඤ්ඤාණයට) අනුවයි නාම රූප දෙක හැදෙන්නේ.

“සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” : විඤ්ඤාණය පවත්වාගෙන යන්න කාටවත් ඕන විදියට බැහැ. කර්මයට අනුවයි එය සිදුවන්නේ.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා” : කර්මය කියනකොට තමන්ට ඕන විදියට බෑ. අවිද්‍යාවේ මට්ටම මතයි එය සිදුවන්නේ.

මේ සිද්ධියෙන් කියැවෙනවා පුරාණ කමිය මතම හැමෝම විඳිනවා මිසක අර මුලින් කිව්වා වාගේ අබමල් රේණුවක තරම්වත් ලෝකයේ දෙයක් කවරුවත් වින්දෙත් නෑ, විඳින්නෙත් නෑ.

මෙතැනදි කෙටියෙන් මතක් කළොත්, ඔබ දන්නේ නැතිව ඇති අපි මේ ඝණික අරමුණුවල නිරෝධය නොදන්නාකම නිසයි මේ සන්නිවය කියලා එකක් තියෙන්නේ. ඝණික අරමුණුවල නිරෝධය නොදන්නා කම තමයි

අවිද්‍යාව. අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත සංඛාරය තමයි අපි දකින්නට ඉස්සර තිබුණා දක්කයින් පස්සෙන් තියෙනවා, තියන දේ අපිට හමුවෙනවා කියන එක. ඔය අද අපි දකින මට්ටමයි.

ඔන්න මරණාසන්න මොහොත ලංවෙනකොට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මව් කුසකට බැසගන්න සිතේ අර කරපු කියපු කමියේ සියලු ගති එහෙමම තියෙනවා. *සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං* කියපු තැන මේ විඤ්ඤාණය නිකමම විපාක සිතක් නොවෙයි. ඒ කරපු කමියේ, කුශලයේ හෝ අකුශලයේ, තියෙන එම කමීවල සියලු ගති ස්වභාවයන් සියල්ලම ප්‍රතිසන්ධි සිතේ තියෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මේ විඤ්ඤාණය රූපයකට බැස ගත්තට පස්සේ රූපය කියනකොට ඒ අවස්ථාවේදී පවතින බීජ කළලයේ ප්‍රමාණය පෙන්නනවා, අශ්ව ලෝමයක් තල තෙලේ ඔබලා දහන් (17) වතාවක් ගැසුවහම ඉතිරිවෙන තෙල් ප්‍රමාණය වැනි ඉතා සියුම් ප්‍රමාණයකුයි රූප කලලයේ ප්‍රමාණය කියලා. ඔන්න ඔතෙන්ට තමයි අපි දැන් එන්නේ.

සම්පූර්ණයෙන්ම කර්මයේ ගති ස්වභාවය තියෙන්නේ ඒ සිතේ තමයි. කමියේ තියෙන ගතියට අනුව ප්‍රතිසන්ධි සිත ඇතිවුනහම ඒ සිතේ නාම රූප දෙක හදන්න ඕන හැකියාව තියෙනවා. සිතේ තියෙන වේදනා, සංඥා, චේතනා, කියලා නාම ධර්ම ටිකේ රූපී ස්වභාවයක් තියෙනවා. නුවණින් දැනගතයුතු, කිසිම අවස්ථාවක ගැටෙන්නේ නැති, රූපී ස්වභාවයක් පවතින ඉතී ඉච්ඡිය, පුරුෂ ඉච්ඡිය හා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියලා ඉච්ඡිය රූප තුනක් නාම ධර්ම ඇසුරුවෙලා තියෙනවා. කන බොන ආහාරයෙන් රූපය කියන එක තීරණය වන්නේ ඔය ඉච්ඡිය රූපවලට අනුවයි.

ඕකට උපමාවකින් බලමු: නුග ඇටයක් ගත්තොත්, ඒ නුග ඇටය පොළවේ පස්වල ඇති ඕජා සාරය උරාගෙන ගහ හැදිලා, අතු ඉති බෙදිලා, මහ විශාල ගහක් බවට පත්වෙනවා. ඒ වාගේම තල් ඇටයක්, පොල් ගෙඩියක් හිටෙව්වොත් පොළොවේ සාරය උරාගෙන අතු ඉති බෙදෙන්නේ නැති ගහක් හැදෙනවා.

මේ අනුව අපිට පෙනෙනවා, පොළවේ තියෙන සාරයට (ආහාරයට) මේ ගහ අතු ඉති බෙදෙන විදියට හෝ අතු ඉති නොබෙදෙන විදියට හදන්න කිසිම හැකියාවක් නෑ. ඒකෙන් කරන්නේ ගහේ වැඩිමට උදව් කරන එක පමණයි. පොළොවේ තිබෙන ඕනෑම සාරය උරාගෙන අතු ඉති බෙදෙන විදියට හෝ නො බෙදෙන විදියට ගහ හදන්න හැකියාව තියෙන්නේ බිජයේයි. අපි ගහක් කියලා හඳුන්වන්නේ ඒ බිජයේ තියෙන ගතියත් පොළොවේ තිබෙන සාරයත් කියන දෙක නිසා හැදූන එලයයි.

- ඒ තමයි බිජ ගතිය කියලා ඔහොම හැදිවිච ගහ තුළින් දකින්නටත් එපා. ඒ ගහ පැවැත්මට උපකාර වෙච්ච පොළවේ සාරය, ආහාරයේ ගතිය හැටියට දකින්නටත් එපා. මේ දෙන්නා නිසාමයි ගහ හැදුනේ. අතු ඉති නො බෙදී, පොළොවේ සාරය අරගෙන, ගහ හදන්න ඕන ශක්තිය තියෙන්නේ, ඒ තල් ගෙඩිය හෝ පොල් ගෙඩිය ඇතුළේයි.
- ඒ වාගේ අපි කෙනෙක් ස්ත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ කරවන්න, කන බොන බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට වැනි ආහාරවලට කිසිම හැකියාවක් නෑ. කෙස් ඇතිවෙන්න ඕන, රැවුල් ඇතිවෙන්න ඕන, කියලා ආහාරයට බෑ ඒවා කරවන්න. කන බොන ආහාර ටික අරගෙන මේ රූපය හදන්න ඕන මේ විදියටයි කියන හැකියාව තියෙන්නේ අර ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කියන බිජය ඇතුළෙයි. ඒකයි *විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං* කියනකොට කියනවා, ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතත් ඒ සිතේ පැවැති නාමරූප ධර්මවලටත් අනුවයි මේ රූපය හැදෙන්නේ කියලා.

ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයට අනුවයි නාම ධර්ම. ඒ නාම ධර්මවලට අනුවයි රූප. ස්ත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හැටියට අත් නැතිව, කන් නැතිව, ඇස් නැතිව, කකුල් නැතිව, කියලා බෙදීම්වලට බෙදලා රූප හදන්නේ ඒ නාම ධර්මවලට අනුවයි.

මේ අනුව රූපය හැදීමේ බලය තියෙන්නේ විඤ්ඤාණයටයි.

ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් එනකොට ආපු සිතේ නාම ධර්ම ටිකක් තියෙනවා, ඉතිරි ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය හා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියලා. ඒ තුළ මුළු ජීවිතයම හදන්ව ඕන හැටි තියෙනවා. ගන්න ආහාරවල ඕනෑම රාශි වෙන්තේ ඒ ඉන්ද්‍රිය රූපවලට අනුවයි.

හැබැයි හොඳට දකින්න විඤ්ඤාණය සකස්වෙලා තියෙන්නේ කමියට අනුවයි. සිතේ තියෙන්නේ කමියේ තිබෙන ලක්ෂණයයි. නාම රූප දෙක හැදෙන්නේ ඒ සිතේ තියෙන ලක්ෂණයට අනුවයි. දැන් ඇහැ, කණ, දිව, නාසය, යන ආයතන ටික හැදෙන්නේ මේ නාම රූප දෙකේ හැදුණු විදියටයි. ස්පර්ශය වෙන්තේ ආයතනවල හැටියටයි. විඳින්නට වෙන්තේ ස්පර්ශයේ හැටියටයි.

අපි හැම කෙනෙක්ම විඳින්නේ අපේ කමිය කියලා මෙතැනින් කියවෙනවා.

ප්‍රතිසන්ධි සිත හැදුනේ අපේ කමියට අනුව නම්, නාම රූප දෙක හැදුනේ ප්‍රතිසන්ධි සිතට අනුව නම්, ඒ ආයතන හැදුනේ නාම රූප දෙකට අනුව නම්, ස්පර්ශය හැදුනේ ආයතනවල හැටියට නම්, විඳින්නට වෙන්තේ ස්පර්ශයේ හැටියට නම්, කියන මේ සිද්ධිය නො දන්නාකමම හේතු වෙනවා, වේදනාව මගේ මගේ කියලා තණ්හා කරන්නට. ඒකම ආපහු කමියක් බවට පත්වෙන්න හේතු වෙනවා.

මෙතැනදී මේ මතක් කළේ මේ ලෝකය හැදුනේ, ලෝකය හම්බවුනේ, මේ ස්පර්ශය කියන තැන හැදුනේ මේ ආයතන ටික නිසයි. ආයතන හැදුනේ මෙහෙමයි කියල පෙන්නලා දීලා තියෙන මේ පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් කියැවෙන්නේ අපි ලෝකයේ විඳින්නේ, අපිට ලෝකය කියලා හම්බවෙන්නේ දශමයක්වත් බාහිරය නිසා නොවෙයි. මෙහෙ (ආධ්‍යාත්ම) තියෙන කාරණා නිසයි. එනම් කිසිම බාහිර දේකින් නොව, තමා තුළම තිබෙන තණ්හාව නිසා බවයි.

ඕකට උපමාවක් කිව්වොත්: අපි කියමු, දැනට ලංකාවෙ තියෙන උසම ගොඩනැගිල්ල කොළඹ තියෙන ලංකා බැංකු ගොඩනැගිල්ල කියලා. අපි මෙහෙ ඉඳලා වාහනයකින් එතැනට ගිහිල්ලා, ලිෆ්ට් එකෙන් ඒ තියෙන තට්ටු

තිස් ගණනම නැගලා, උඩටම ගිහිල්ලා බැලුවොත් අපට ඇත පෙනෙයි. එහෙම ඇත බලාගෙන ඉන්නකොට, මේ ඇත පෙනෙන සිද්ධිය, පෙනෙන බව, ඇතිවුනේ කුමක් නිසාද - අපට හිතෙන්නෙ එක්කෝ මුහුද නිසා, මිනිස්සු නිසා, මුහුදෙ තියෙන බෝට්ටු ටික නිසා, කියලා නේ. ඒ පෙනෙන දේට තණ්හාව නැතුව ඉන්ට ඕන කියලා, අපි කරන්න ඕන, 'අනේ ඔය මුහුදත් අනිත්‍යයි, මුහුදෙ තියෙන බෝට්ටුත් අනිත්‍යයි නේ' කිය කිය හිතන එකද? හොඳට බලන්ට, නුවණක් තියෙන කෙනෙකුට නම්, මේ පෙනෙන දේ අනිත්‍ය දකින්න නම්, මෙහෙම පුළුවන්ද? පෙනෙන දේ ඇතිවීම නැතිවීම දකින්න නම් බෝට්ටු, මුහුද, මිනිස්සු නිසා පෙනෙනවා; ඒවා නැතිවෙනකොට පෙනෙන දේත් නැතිවෙනවා කියලා හිතුවොත් හරියයිද? නෑ. මෙතැන බලන්නට වෙන්නේ අනික් පැත්තටයි.

හොඳට බලන්ට: ගොඩනැගිල්ලට නැගුණු නිසාම පෙනෙනවා, ගොඩනැගිල්ලෙන් බැස්සහම පෙනිව්ව දේ නැතිවෙනවා කියලා කිසියම් වෙලාවක පෙනෙන දේත්, පෙනෙන දේ ඇතිවෙන හැටිත්, නැතිවෙන හැටිත් බලන්න ගියොත් පෙනෙන දේට නැඹුරුවන්ට මට බැරි වෙයි. ඉදිරියෙන් තිබෙන දේ නිසයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේ ඉදිරියෙන් තියෙනවා කිව්වොත්, එහෙම කියන්නේම, පෙනෙන දේ ඇතිවෙව්ව හැටි හා නැතිවෙව්ව හැටි මම දන්නෙ නෑ.

මම මේ උස ගොඩනැගිල්ලේ උඩටම නැග්ග නිසා මෙහෙම පෙනෙනවා, මෙතැනින් බැස්සොත් මේ පෙනෙන දේ නැතිවෙනවා නේද කියල නො බැලුවොත්, පෙනෙන දේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් පිළිබඳ යථාර්ථය මට අහුවෙලා නෑ.

එතකොට මම රූපයට නැඹුරු වෙලා. රූපයේ පටිච්ච සමුප්පන්න බව බලන්න මම යොමුවෙලා නෑ. ඒ ගැන හිතලාම නෑ. මොකද,

පෙනෙන දේ ඇතිවුනේ මුහුද නිසා, අහස නිසා නොවෙයි නේ. මුහුදත්, බෝට්ටත් තිබුණේ නැත්නම් හිස්බව හරි අහසේ පෙනෙයි මට. එතැන තියෙන ධාතු නිසා පෙනුනේ කියන එක මෙතැනට අදාල වෙන්නේ නෑ.

මේ වගේ උපමාවක් ගත්තේ, උස ගොඩනැගිල්ලක් වගේ තැනකට නැග්ගත්, ඇතින් ඉස්සරහ ඉන්න අයයි, තියෙන දේවලුයි තමයි පෙනෙන්නේ කියා මිසක්, සැබැවින්ම ඒ පෙනීම ඇතිවෙව්වි හැටි මේ පින්වතුන් දන්නේ නැති බව කියන්නයි.

හොඳට බලන්න, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා පංච උපාද්‍යාස්සකඤ්ඤා උදය, වැය දකින්න කියලා. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්, කම් ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් හා ආභාර ප්‍රත්‍යයෙන් පංච උපාද්‍යාස්සකඤ්ඤා ඇතිවීම සිදුවෙනවා කියන ඒ බුද්ධ දේශනාවට අනුව, පෙනීම කියන සිද්ධිය ඇතිවුනේ මෙහෙමයි, නැතිවුනේ මෙහෙමයි කියලා දකින්නට අපිට පුළුවන් වෙන්න ඕන.

මෙතැනදී, පෙර අවිද්‍යාව නිසා කම්, ඒ කමියට මරණාසන්න මොහොතේදී තණ්හා කළ නිසා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ආවා. ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතේ වූ නාම රූප ධර්මවලට අනුව කන බොන ආහාරය නිසා මේ ආයතන ටික හැදුනා, ඒ ආයතන නිසා ස්පර්ශ හැදුනා නේද කියලා අපිට පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව බලන්න වෙනවා.

"අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සලායතනං, සලායතන පච්චයා එස්සො" කියලා බලන්නට පුළුවන් නම්, මේ පෙනෙන දේට හේතු වශයෙන් ගන්නට වෙන්නේ ඒ ටිකයි. පෙනෙනවා වාගේම, පෙනෙන දේ ඇතිවෙන්න හේතුවෙව්ව හේතු ටිකත් නැතිවෙනවා කියලා නේද කියලා පංච

උපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය බල බලා හිටියොත් මෙහෙම මේ පින්වතුන්ට රූප සංඥාව අතහැරෙනවා.

රූප සඤ්ඤාව කියන්නේ මොකක්ද? රූපයක් තියෙනවා කියලා රූපයට නැඹුරුවෙලා ඉන්නවා කියන සිද්ධියටයි. රූපයක් තියෙනවා කියලා හැඳිනීමට කියනවා රූප සඤ්ඤා කියලා. පටිච්ච සමුප්පාදයට අනුව පෙනෙන දේ අරහයා හිත තියලා බැලුවොත් ඉන්නේ රූප සංඥාවෙන් මිඳිලා. ආයතන ටික නිසාම රූප පෙනෙනවා තියලා තේරෙයි. එතකොට තේරෙනවා, දකින්නට ඉස්සර තිබුනත් නොවෙයි, දක්කායින් පස්සේ තිබුණත් නොවෙයි, ආයතන ටික නිසාමයි පෙනෙන්නේ. ආයතන ටිකේ හැකියාව නිසා මේ අවකාශ ධාතු වේ රවුම්වට, දිගට, මහතට, රූප කලාප රාශිවෙලා අපට පෙනෙනවා. බාහිර ධාතුව නිසා හැඩතල හදලා අපට පෙන්න්නේ ඒ ඒ ආයතනයේ හැටියටයි.

අවකාශය කියන එක සංඛතයි. වැඩි දෙනෙක් කියන්නේ නිවනත් අවකාශය වාගෙයි, අවකාශය ඉබේම තියෙන එකක්, ඒක හැඳිවිච එකක් නොවෙයි කියලයි. නමුත් මම තියනවා අවකාශය ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් එකක්, අවකාශයත් සංඛතයි, අවකාශය හේතූන්ගෙන් හටගත් එකක් කියලා.

ඒක ඔප්පු කරලා පෙන්න්න පුළුවනි: අපි මෙහෙම කියමු, කාමාවචර කමීයක් කළ නිසා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් අපි මේ ලෝකයට පැමිණියා. ප්‍රතිසන්ධි සිතේ තියෙන නාමධර්මවලට අනුව රූපය හැදූනා. ඒ නාමරූප ධර්මවලට අනුව හැඳිවිච රූප ටික දැන් රළුයි. මේ මොහොතේදීත් මේ අවකාශයේ ඉතා සියුම්වූ රූප ඇති. නමුත් අපේ ආයතන ටික රළු නිසා මේ අපේ ආයතනවල හැපෙන්නේ ඒ මට්ටමේම රළු රූපක පමණයි. ඒ සියුම් රූප මට්ටම මට අවකාශයි. ඒ නිසා මට ඕන තැනක යන්න පුළුවන්. හැබැයි කමීය හා ප්‍රතිසන්ධි සිත සුබ්බම වුනොත්, නාමරූප දෙක ඉතා සියුම්වෙනවා. ඒ අනුව හැදෙන ආයතන ටිකත් සුබ්බම වෙනවා. එදාට මේ කය අහසේ තියෙන එවැනි සියුම් රූපවල හැපෙයි. මේ අපේ වැනි රළු රූපවල හැපෙන්නේ නෑ. අහකට යයි. එදාට මේ රූපය මට අවකාශයි. ඒ රූපය අවකාශ නෑ. ඒහෙනම් මේ රූපය

ආයතනයන්ට සාපේක්ෂව අවකාශයේ හැදෑණු රූපයක් නොවෙයිද; ඒ නිසා අවකාශයන් සංඛ්‍යා කියන්න මේ කයට සාපේක්ෂව පුළුවන් නේද.

මගේ කය මීට වඩා සුබ්‍රම, සියුම් වුනොත් මේ අවකාශය වෙනස් වෙනවා. එදාට මගේ කය ඒ මට්ටමේ රූපවල පට පට ගාලා හැපෙයි. ඒ මට්ටමේ රූපවලින් එහාට මට යන්නට බෑ. එදාට මට මේ මට්ටමේ රූප අවකාශයි. අමනුස්සෙකු මේ රූපයෙන් හරහට ගෙනිව්වාට ගැටෙන්නේ නැහැ. මේ වාගේ කයට සාපේක්ෂව අවකාශය තේරෙයි. නමුත් එයද වුනේ, “සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සලායනනං, සලායනන පච්චයා පස්සො” කියපු තැනට සාපේක්ෂවයි නේද කියලා මේ අවකාශය කියන එක තේරෙයි.

අවකාශය අසංඛ්‍ය නම් හැමදම එක වගේ තියෙන්නට ඕන. එක එක ස්පර්ශයට අනුව අවකාශය වෙනස් වෙනවා නම්, ඒ අවකාශය සංඛ්‍යා කියනේද? අවකාශය අපේ කමියට අනුව සකස් කරගත් එකක් නොවෙයිද? කවුරුවත් හිතන්නේ නෑ මේ අවකාශය සංඛ්‍යා කියලා. අවකාශය සංඛ්‍යා කිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා මේ අවකාශය සහිත ලෝකයක් තියෙන්නට බෑ මේ ආධ්‍යාත්මයේ සිදුවන සිද්ධියෙන් තොරව කියලා.

බ්‍රහ්මලෝකයේ ඉන්න බ්‍රහ්මයෝ තච්ඡිසා දෙව්ලොවට එනකොට තච්ඡිසා වැසි දෙවියන්ට ඒ අය පෙනෙන්නේ නැහැ. පෙනෙන්න නම් රළු ආත්මයක් මවාගෙන එන්න ඕන. තච්ඡිසා වැසි දෙවියන් මනුෂ්‍ය ලෝකයට එනවිට අපිට පෙනෙන්නේ නැහැ; රළු ආත්මයක් මවාගෙන ආවොත් තමයි අපිට පෙනෙන්නේ. මේ අවකාශය තුළ දෙනාට වෙනස්. තච්ඡිසා වැසි දෙවියන්ට මේ අපේ රූපය ඇතුලෙන් යන්නට පුළුවන්. මේකෙ ගැටෙන්නේ නෑ අවකාශ නිසා. හැබැයි එයාට ඒ මට්ටමේ රූප හරහා යන්න බෑ, ගැටෙනවා.

බ්‍රහ්මයන්ට අපෙත් දෙවියන්ගේත් රූප හරහා යන්න පුළුවන්, අවකාශයි. හැබැයි එයාට ඒ මට්ටමේ රූපවල යන්න බැහැ, වදිනවා, ගැටෙනවා. එතකොට මේ ආයතන හයෙන් බැහැරව හිස් අවකාශය කියලා එකක්වත් නෑ. ඔය අවකාශය ඉතිරි වුනොත් තමයි අපිට ඒකේ තියෙන රූප ඉතිරිවෙන්නේ.

හිස් අවකාශයක් හැඳිලා තියෙන්නේ ආයතන හයට සාපේක්ෂකව නම් “සලායනන පච්චයා එස්සො” කියන තැනින් තේරෙනවා නම්, දකින්න ලෝකය කියන එක ආයතනයටමයි සම්බන්ධවෙන්නේ කියලා. මේ පටිච්ච සමුප්පාදය හරහා බුදු දහමෙන් පෙන්නන කාරණය ගොඩාක් ගැඹුරුයි. මීට වඩා ගොඩාක් ලස්සනට විස්තර සහිතව විග්‍රහ කරලා පෙන්නුවොත් ආශ්‍රව ගෙවෙනවා කියන එක පුද්ගලයක් නොවෙයි.

ඒ නිසා මම අනුමානයෙන් මතක් කළ තැනක් තියෙනවා දකින්න. සෑම ආගමකටම, සෑම දර්ශනයකටම වඩා බුදු දහම වටිනවා කියන්නේ කුමක් නිසාද? වෙනත් ආගම්වල දර්ශනවල ‘ලෝකය’ කියලා කියන තැන තියෙන ලෝකයක ඉපදුනා, උපදින්නට ඉස්සර වෙලත් ලෝකය තිබුණා, තියෙන ලෝකයේ ජීවත්වෙලා මැරිලා යනවා කියන අදහසයි දෙන්නේ. ඔය දර්ශනයට වඩා බුදුදහම වටින්නෙත්, ශ්‍රේෂ්ඨ වෙන්නෙත් ඔය කාරණය මතමයි.

- ඉපදෙන්නට ඉස්සර වෙලා ලෝකය තිබුණා නොවෙයි; ආයතන ටිකේ ඉපදීමම ලෝකයේ ඉපදීමයි.
- තිබෙන ලෝකයක් ඇසුරු කරනවා නොවෙයි; ආයතන ටිකේ ඇසුරු කිරීමම ලෝකයේ ඇසුරු කිරීමයි.
- ඒ ඇසුරු කළ, ජීවත්වුන ලෝකයේ ඉඳලා මැරිලා යනවා නොවෙයි; ලෝකය නැතිවෙනවා නොවෙයි; ආයතන ටිකේ නැතිවීමම ලෝකයේ නැතිවීමයි කියන තථාගත දර්ශනය දකින්න.

මෙන්න මේකමයි ලෝකය පිළිබඳ ඇත්ත. කවදවත් වරදින්ගත් නෑ. ඕක එක්කමකවත් එනවා. සම්මුති දේශනාව අනුව අරමුණක් දකින්නට ඉස්සර තිබුණා නොවෙයි; දැක්කායින් පස්සේ තියෙනවා නොවෙයි; අවස්ථාවට ආයතනය නිසා හැඳිලයි පෙනෙන්නේ.

කච්චරහරි ඇහුවොත් ඇයි එහෙම කියන්නේ කියලා ඔබට තවම උත්තරයක් දෙන්නට බැරිවෙයි; නමුත් දැනගෙන ඉන්න.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සලායනනං, සලායනන පච්චයා එස්සො” බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙය ඔප්පු කරලා පෙන්නන්නේ මේ න්‍යායෙනුයි කියන එක කෙටියෙන් කියනවා නම් මේ දඬුනයිත්, මේ දඬුනයි පෙන්නන්න හේතුව පටිච්චසමුප්පාදය බවත් දැනගන්න. සෑම දහමක්ම අහලා ඔතැන්ට ගලප ගලපා බලන්න. අහක නොයන නිවැරදි උත්තරයකට එයි. ඊට මෙහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා කීවාට විශ්වාස කරන්න එපා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලේ, දහමට විනයට ගැලැපෙනවා නම් බාරගන්ට, නැත්නම් බැහැර කරන්ට කියල නේ.

මෙයද පෞද්ගලික අදහසක් නොවෙයි, මේ සූත්‍රවලින් පෙන්වන බුදුදහමේ සැබෑ අර්ථය විතරයි පෙන්නුවේ. මෙතැනදී ඔබට අවබෝධවන විදියට හරියටම ලිහලා පෙන්නන්නට, ඇත්තටම මම දක්‍ෂ මදියි. මොකද, ඔබ අප වෙනුවෙන් මීට වඩා තව යමක් කිරීමට උත්සාහවත් විය යුතුව තියෙනවා.

මේ දහම ලිහලා මීට වඩා තේරෙන මට්ටමකට ආවොත් මේ පින්වතුන් ගොඩ යනවා කියන එකත් පුද්ගලයක් නොවෙයි කියල මට හිතෙනවා. එහෙම ලිහලා පෙන්නන්න පුළුවන් වුනොත් නිවන් දකිනවා කියන එක ප්‍රශ්නයක් නොවෙයි. නමුත් මේ අද, මේ පවතින ස්වභාවය ලිහා නොදෙන තාක්, නිවන් දකිනවා කියන එක නම් ප්‍රශ්නයක් තමයි. අපට හීනයකින්වත් මෙවැනි දඬුනයික් අහන්නට ලැබුනේ නෑ. හැම වෙලාවෙම අහන්න ලැබෙන්නේ “ලෝකය තියෙනවා, ඒ තියෙන ලෝකයේ තණ්හා නොකර ඉන්න” කියන එකයි. නමුත් මේකෙන් තියෙනවා කියන ලෝකය පිළිබඳ නිත්‍ය සංඥාවෙන් මිඳෙන ක්‍රමයක් පෙන්නන්නේ නෑ. ඒ නිසා හොඳට මතක තියා ගන්න මේ පටිච්ච සමුප්පාදය දේශනා කරලා තියෙන්නෙ නිකං නොවෙයි. මේ ලෝකය තුළ අපි විඳින්නේ අපේ කමියමයි කියන එක ඒකෙන් පෙන්නනවා.

තව පැත්තකින් බැළුවොත් ‘ඇත’ හෝ ‘නැත’ කියන උත්තර ගත්ට අපට හරි පහසුයි.

නමුත් කෙනෙකුට ‘නැත’ කියන තැනින් මිඳෙන්නට පුළුවන් නම් ‘ඇත’ කියන එකට පත් නො වී, හා ‘ඇත’ කියන තැනින් මිඳෙන්නට පුළුවන් නම් ‘නැත’ කියන තැනට පත් නො වී, ඒක හරි වටිනා දෙයක්, ආශ්වාසීවත් දෙයක් වෙනවා.

අපට හිතෙනවා නම් අපාය, දිව්‍යලෝක හා බ්‍රහ්මලෝක තියෙනවා කියලා, ඒක ශාස්වත දෘෂ්ටියට වැටෙනවා. අපාය, දිව්‍යලෝක හා බ්‍රහ්මලෝක නෑ කියන උච්ඡේද දෘෂ්ටියට වැටෙන්නේ නැතිව, ඒ දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් නම් ලෝකයට හිතාගන්නටත් බැරි තරමට ඒක හරි වටිනවා. තියෙනවා කියන ශාස්වත දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන්න ලෝකයා දන්නවා; හැබැයි, ඒ සමඟම අපාය, දිව්‍යලෝක ආදිය නෑ කියලා උච්ඡේද දෘෂ්ටියට පත්වෙලා. ඒ නිසා කෙරෙන්න ඕන උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ඇසුරු නොකර ශාස්වත දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන්න ඕන; ශාස්වත දෘෂ්ටිය ඇසුරු නොකර උච්ඡේද දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන්න ඕන. එතකොට එයාට ඉතිරිවන එකම න්‍යාය, එකම මාගීය වෙන්තේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ අපායට යන මට්ටමේ කමියක් කළොත්, මරණාසන්න මොහොතේදී ඒ කමිය මතක්වුණොත්, ඊළඟ ප්‍රතිසන්ධි සිත ඇතිවන්නේ, ඒ කමියේ තියෙන ගති මට්ටමට අනුවයි. ඊට පස්සේ, ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතට අනුව නාමරූප දෙකත්, ඒ නාමරූප දෙකට අනුව සලායතනත්, ඒ සලායතනවලට ගැලපෙන මට්ටමේ කඝරවූ, කටුක වූ, තියුණු වූ, ස්පඨි මට්ටමකුත් ඇතිවෙනවා. එතකොට ඒකට ස්පඨි වෙන්තේ දුක එන මට්ටමේ රූප විතරයි. එතකොට කමිය තියෙනවා නම් අපායේ ඉපදෙන්නේ නෑ කියන්න බෑ. බැරිවෙලා හරි මෙහෙම කමියක් නො තිබී, ප්‍රතිසන්ධි සිතකුත් ඇති නො වුනොත්, ඒ මට්ටමේ නාම රූප හා ආයතන නිසා ස්පඨියක් සිදු

නො වන නිසා 'තියෙනවා' කියන්නේ බෑ. හැබැයි හොඳට මතක තියාගන්න, "මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි" කියන එක.

අපායට යන ලෝකය හඳුන්වන මට්ටමේ කමියක් තිබුනොත් විඤ්ඤාණය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ගිහින් අපා දුකක්ම ස්පඨී කරන්න වෙනවා.

අවිද්‍යා, කමී, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන හා ස්පඨී නිරුද්ධවුනොත් වේදනාවද ඇතිවන්නේ නැති නිසා දුකක් ඇතිවන්නේ නැහැ. ඒ නිසා, 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙනවා, මෙය නැති කල්හි මෙහෙම දෙයක් වෙන්නේ නෑ' කියලා තේරුම් ගන්න.

ඒ නිසා අපාය නෑ කියන්න බෑ; තියෙනවා කියන්නත් බෑ. ඒ නිසා මෙබඳුවූ ස්පඨීයක් ස්පඨී කරනවාද, නැද්ද කියන එක ඔබ සතුයි කියන එක "ඒතෙ නෙ උහො අන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපද" මධ්‍යම ප්‍රතිපදවෙන් තීරණය කරනවා.

අපාය, දිව්‍යලෝක මෙහේ තියෙනවානම් කවදවත් මට නැති කරන්න බැහැ, ඕවාට යන්නම වෙනවා. මේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේම ඉඳගෙන අපාය උපදවාගෙන ඒ මොහොතෙම අපායෙ දුක් විඳිනවා. ආයතන ටික නිසා ලෝකය උපදවාගෙන දුක් විඳින බව අවිද්‍යාවෙන් පිරුණ මනසකට පෙනෙන්නේ නැහැ. කෙලෙස් නිසා අපට දැනෙන්නේ තියෙන එකක් විඳිනවා කියලයි.

ඒ වගේමයි, මනුෂ්‍ය ලෝකය කියලා එකකුත් නෑ කියන්නත් එපා; තියෙනවා කියන්නත් එපා. අවිද්‍යා මට්ටම මත මනුෂ්‍යයෙක් වෙත කමියක් කළොත් ඒ කමිය මත ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විඤ්ඤාණය බැසගත්තොත්, නාමරූප හැදුණොත්, ඒ නාම ධර්ම මත රූපයයි ආයතන ටිකයි හැදුණොත්, මේ මට්ටමේ ස්පඨී වෙනවා දැකලා මනුෂ්‍ය ලෝකය තියෙනවා කියලා කියයි. දකින්නට ඉපදෙන්නට ඉස්සර තිබුණු හිතුවත්, ඉපදුනාට පස්සේ තියෙන මනුෂ්‍ය ලෝකය කියලාවත් නොවෙයි, මේ මනුෂ්‍ය ලෝකය මෙහෙම හමුවුනේ ඇයි කියලා දකින්නට.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා” කියපු තැනින් දකින්න: මේ කමිය නිසා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විඤ්ඤාණය පැමිණියා; ඒ විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප දෙක හැදිලා; ඒකෙ ආයතන ටික හැදුන නිසා මේ මට්ටමේ රූප ප්‍රකටයි; ඒ ප්‍රකට නාමරූප ‘මගෙ දූව, මගෙ පුතා’ කියල ඔය පෙනෙන ඇහෙන මට්ටමේ හැදිලා තියෙන ඔක්කෝම නව කමියි.

ඒ නිසා මේ පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රමයට ලෝකය හැඳෙනවා දක්කහම මනුෂ්‍ය ලෝකය නෑ කියන්නට එපා. හැබැයි මේ මට්ටමේ අවිද්‍යාව කමී නැතිවෙලා, ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයක් ඇති නො වී, නාමරූප ආයතන ටික හැදුනේ නැත්නම් මේ වැනි ස්පඨයක් වෙන්නේ නෑ මයි. ඒ නිසා මේ වාගේ රූප හමුවෙනවාද නැද්ද කියන එක තීරණය වන්නේ මෙහෙන්, මනසින් - අවිද්‍යාව නිසා කමී රැස් කිරීමෙනුයි. එහෙම නො වුනොත් ඒ වාගේ දූවෙක්, පුතෙක්, අම්මෙක්, තාත්තෙක් හම්බ වෙන්නේ නෑ. මේ ආයතන ටිකේ මේ ක්‍රියාව නො දන්නා නිසා ලෝකයට බැඳුනාම, බැඳිලා තියෙන්නේ මෙහෙන්, මනසින්. ඒ නිසා මනුෂ්‍ය ලෝකය තියෙනවා කියලා ගන්න එපා.

“අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා, සංඛාර නිරොධො විඤ්ඤාණ නිරොධා, විඤ්ඤාණ නිරොධො නාමරූප නිරොධා” කියන මේ සිද්ධියෙන් තවත් හොඳ කාරණාවක් හෙළිවෙනවා: බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා:

“යෙහුයෙයන කච්චාන, ලොකො, අත්තඤ්ඤෙ ව නත්තඤ්ඤෙ” කච්චාන, මේ ලෝකය බොහෝ සෙයින් ඇත යන සහ නැත කියන අන්ත දෙක ඇසුරු කරනවා.

“ලොක සමුදයංව ඛො කච්චාන, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤය පස්සනො යා ලොකෙ අත්තී යා ලොකෙ නත්තී ති.” කච්චාන, ලෝකය ඇතිවෙන හැටි හා නැතිවෙන හැටි යම්කිසි කෙනෙක් නුවණින් දන්නවා නම්, ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දකිනවා නම්, කවදවත් එයා ලෝකය තියෙනව රාකියන්නෙත් නෑ, නෑ කියන්නෙත් නෑ.

“එතෙ තෙ උහො අන්නෙ මජ්ඣිමා පටිපදා නරාගතෙන අභිසම්බුද්ධො” මේ අන්න දෙකට නො පැමිණ නරාගතයෝ අභිසම්බුද්ධත්වයට පත්වුනා. (කච්චානගොත්ත සූත්‍රය බලන්න.)

මේ පටිච්ච සමුප්පාදය හරහා නො ගොස් පුළුවන් නම් මේ ලෝකය තුළින්ම එතෙර වෙන්න පුළුවන්ද බලන්න. බාහිරය ඇත්ත වෙච්ච, මෙවැනි දඹිනයක් නොදන්නා ඔබට බාහිරය ඇත්ත වෙච්ච ලෝකයක් හම්බවෙන්නේ ඉබේමයි. අවිද්‍යාව අපි ලග ගුලිය පිටින්ම තියෙන නිසා, ඒක තුළ ඉඳගෙන තණ්හාව නැතිකරන්න පුළුවන් කියලා හිතයකින්වත් හිතන්න එපා.

ඒ නිසා සත්පුරුෂයෙක් හැටියට මට කරන්න පුළුවන් එකම දේ, අද දවසෙදි මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියකුයි වෙලා තියෙන්නේ, අපි අනුවෙලා තියෙන්නේ මෙහෙමයි කියන එක පෙන්නන එක විතරයි.

අනන්ත සංසාරයේ කල්පාන්තර ගණන් අපි ඇවිල්ලා තියෙන්නේ මේ සිද්ධිය දන්නේ නැතුවයි. අපි හැමදම හිතුවේ ඉපදෙන්න ඉස්සර තිබුණු ලෝකයක තමයි ඉපදිලා ඉන්නේ, තියෙන ලෝකයක තමයි ඉන්නේ කියලා. එහෙම තියෙන ලෝකයක ඉඳලා මැරිලා යනවා කියලා. මෙතෙක් අපට ලෝකය ඇතිවන හැටි හා නැතිවන හැටි උගන්වන සත්පුරුෂයෝ මුණගැහුනේ නැහැ. පෙර බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ ශාසන අපිට ඇසුරු කරන්න, ඇසුරු කරලා ඒ උත්තමයින්ගේ දහම අහන්න, අපිට ලැබිලා නැහැ. මෙතෙක් මේ සසර ගෙවාගන්න අපට බැරිවුනේ ඒ නිසයි. ඒ නිසා අද දවසේ මේ දේශනා කෙරහි ශ්‍රද්ධාවෙන් යොමුවෙන්න ඕන. අපිට පින් තියෙන නිසයි සසර මේ තරම් දුරක් ගෙවාගෙන ඇවිල්ලා, අද දවසේ හරි මෙහෙම තැනකට ඇවිල්ලා, මේ වචන ටිකවත් අහන්න පුළුවන්වුනේ.

ඒක හොඳට මතක තියාගන්න.

රෝහිතස්ස සූත්‍රයෙන් මේ ලෝකය කියන එක බඹයක් පමණ ශරීරයෙන් පනවම් කියලා පෙන්වුවේ ඒ නිසාමයි. “සලායනන පච්චයා

එස්සෝ” කියන සිද්ධිය නිසා මිසක්, බාහිරය නිසා නම් නොවෙයි. අවිද්‍යාව නිසා දිව්‍යලෝක කියන මට්ටමේ කමියක් සිදුවුනොත්, ඒ කමිය දිවා බලාගෙන ප්‍රතිසන්ධි සිත ඇතිවෙලා, ඒ සිත නිසාම ආයතන, නාමරූප, ස්පඨි හැදෙනවා. ඒ ආයතනවලට ස්පඨි වන්නේ ඒ මට්ටමේ රූප නිසා, මේ වාගේම ඇත්ත නො දන්නා නිසා එද්වත් ඒ මට්ටමේ රූපවලට ඇලෙයි, බිරිඳ, ස්වාමි පුරුෂයා, පුතා, දුව කියලා. අද ද අපට වෙලා තියෙන්නේ ඒ ටික නේ. ඒ සියල්ලම නව කමියි.

හොඳට දකින්න, අපට දිව්‍ය ලෝකවලදී හමුවන දෙවියන්වත් විමානවත් තියෙනවා නොවෙයි. “සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා සලායතනං” කියන සිද්ධිය අපි දැන් දන්න නිසා “ඉමස්මිං සති ඉදං භොති, ඉමස්ස උප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති” කියලා මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි, මේ ධර්මයන්ගේ ඉපදීමෙන් මෙය වෙනවා කියල වැටහෙන නිසා, දිව්‍යලෝක නෑ කියන්න එපා. ඒ මට්ටමේ අවිද්‍යාව, කමී, සලායතන, නාමරූප නැතිවුනොත් ඒ මට්ටමේ ස්පඨියක් සිදු නො වන නිසා දිව්‍ය ලෝක නැත කියන්න එපා. බ්‍රහ්මලෝක පිළිබඳවද මෙසේම දැකිය යුතුයි.

එකකොට දැන් අපට බඹයක් පමණ සිරුර තුළින් තුන් ලෝකයම ඇතිවන නැතිවන හැටි දකින්න නුවණ එන්න ඕන. ඒ නිසා මේ ආයතන ටික නිසා දෙවියෙකුගේ මට්ටමේ සැපදුක් විඳිනවාද, බ්‍රහ්මයෙකුගේ මට්ටමේ සැපදුක් විඳිනවාද, මනුෂ්‍යයෙකුගේ මට්ටමේ සැපදුක් විඳිනවාද. සතර අපායේ දුක් විඳිනවාද කියන කාරණාව සිද්ධවෙන්නේ කොහොමද කියන එක තේරුණොත්, මම මොන වාගේ කෙනෙක් වෙනවාද කියන තීරණය ගත්ට, කෙනා කෙනාට අයිතිය තියෙනවා. මෙවැනි දඹ්‍රතයක් දකිනකොට එයා හොඳට දන්නවා පුද්ගලයෙක් හෝ සත්ත්වයෙක් හෝ නොවෙයි, මම සැපදුක් විඳිනවා නොවෙයි, මම ඉපදෙනවා හෝ මැරෙණවා හෝ නොවෙයි, කියලා සක්කායදිට්ඨිය සම්පූර්ණයෙන්ම අතහැරලා සිදුවන ධර්මා ටිකක්මයි පෙනෙන්නේ. මේ මම ඉපදිලා නොවෙයි, මේ ඇහැ කණ ආදී ආයතන මගේ නොවෙයි, මම නොවෙයි, තව කෙනෙකුත් නොවෙයි, සෑම තැනම සිදුවන්නේ මේ සිද්ධියම නේද, පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මාවයක්ම නේද සිදුවන්නේ කියලා

තේරෙනවා. මෙන් මේක දකින මට්ටමට ආවොත් සත්කායදිට්ඨිය ඉතිරිවන්නේ නැහැ. මේ ආයතන ටික මොන විදියටද හැදෙන්නේ, ඒ විදියටම විපාක විදිය යුතුයි කියලත් තේරෙනවා.

“අවිජ්ඣාසංඛිත අසෙස විරාග නිරෝධා” අපායට, මනුෂ්‍ය ලෝකයට, දිව්‍ය ලෝකයට හෝ බ්‍රහ්ම ලෝකයට යන මට්ටමේ අවිද්‍යාවත්, ඒ නිසා සිදුවන කම්ත්, විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් නො පිහිටයි නම් ආයතන මේ ලෝකය ස්පශ්‍ය කරයිද? මේ ලෝකය ඇතිවීම නැතිවීම නොදන්නාකමමයි අවිද්‍යාව. ඒ නිසායි කම් රැස්වෙන්නේ. එහෙම නම් කම් රැස්වුනොත් තමයි මෙහෙම උපදින්නට හේතුවන්නේ කියලත් එයා දන්නවනම් තුන් ලෝකයටම යන කම් රැස්වීම නවතිනවා. මෙහෙම කම් නිරෝධයත්, ලෝක නිරෝධයත් දැක්කොත් එතැනමයි නිවන.

අපාය නිරුද්ධයි නම් එතැනින් එහා දුක නෑ. මනුෂ්‍ය, දිව්‍ය, බ්‍රහ්මලෝක නිරුද්ධයි නම් ඒ ඒ තැන්වලින් එන සැපයුක් නෑ. “ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක්ඛ, දෙමනස්ස, උපායාසං නිරුජ්ඣන්ති.” දැන් එයා දන්නවා, පටිච්චසමුප්පාදය හරහා ලෝකය ඇතිවෙන හැටි හා නැතිවන හැටි මෙනෙහි කිරීමයි කරන්න ඕන කියලා. දැන් ලෝකය දකින මට්ටමට ආවාම එතැන අවිද්‍යාව නෑ, ඇත්තේ සම්මා දිට්ඨියයි. එතැනදි වෙලා තියෙන්නේ. කිසිම ලෝකයකට යන කම් රැස් නො වීමයි.

ඊළඟට තියෙන්නේ ශීලයක පිහිටලා, සමාධිය වඩ වඩා, ලෝකය ඇතිවීම හා නැතිවීම ආධ්‍යාත්මිකව සිදුවන හැටි පටිච්චසමුප්පාදය හරහා නුවණින් මෙනෙහි කිරීම හුරු කිරීමයි. දුක නැති කිරීම සඳහා කරන්නට ඇත්තේ එපමණයි; වෙන කළයුත්තක් නෑ. හිනයකින්වත් වෙන කළයුත්තක් ඇත්තේ නැහැ.

මට තේරෙන විදියට මේ පින්වතුන්ට දෙන්න තියෙන්නේ ඔය පණිවිඩය තමයි.

ඒ නිසා කිසිම වේලාවක මේ දැනුම, මේ අවබෝධය, මේ දශණය හරහා නොගොස් සැබැවින් තබා සිතියකින්වත් මිඳෙන්න වෙන කිසිම ක්‍රමයක්

බාහිරෙන් නැති බව තේරුම් ගන්න ඕන. යමෙක් පරිච්ඡේදප්පාදය දැක්කොත් ඔහු ධර්මය දැක්කා; ධර්මය දැක්කොත් ඔහු පරිච්ඡේදප්පාදය දැක්කා කියලා නැවත නැවත කියන්නේ මේ නිසයි. එහෙම දැක්ක දවසට පරිච්ඡේදප්පාදය කියන්නේ “අවිජ්ජා පච්ඡයා සංඛාරා” යනාදී වශයෙන් කියවන තුණ්ඩුවක් නොවෙයි. ඒ අපේ ජීවිත පැවැත්මේ කථාවයි.

හොඳට බලන්න, “කම්මස්සකො’මිති කම්මදයාදෙ, කම්මයොනි, කම්මබ්බු, කම්මපට්ඨරණො, යං කම්මං කරස්සාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දයාදෙ භවිස්සාමි’ති ඉත්ථියාවා, පුරිසාවා, ගහවයෙනවා, පබ්බජ්ඣෙනවා, අනිත්තං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං” කියලා දසධම්ම සූත්‍රයෙන් පෙන්නලා තියෙනවා.

“කම්මස්සකො’මිති කම්මදයාදෙ” - මම කම්මය දයාද කරගෙන, “කම්මයොනි” - කම්මය උත්පත්ති ස්ථානය කරගෙන, “කම්මබ්බු” - කම්මය නැදැ කරගෙන, “කම්මපට්ඨරණො” - කම්මය පිළිසරණ කරගෙන, “යං කම්මං කරස්සාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දයාදෙ භවිස්සාමි’ති” - යම් හොඳ හෝ නරක හෝ කම්මයක් කළොත් මම එයම දයාද කරගෙන සිටිමි යි කියලා, “ඉත්ථියාවා, පුරිසාවා, ගහවයෙනවා, පබ්බජ්ඣෙනවා, අනිත්තං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං” - යම් ස්ත්‍රියක් වේවා, පුරුෂයෙක් වේවා, ගිහියෙක් වේවා, පැවිද්දෙක් වේවා, නිතරම මෙහෙහි කළ යුතුයි කියලා දේශනා කළේ මෙන්න මේ වාගේ කාරණා නිසයි.

අපේ අවිද්‍යාව නිසා ලෝකය හා ලෝකය ඇතිවෙච්චි හැටිත්, නැතිවෙච්චි හැටිත් නොදන්නාකමට ඇතිවෙච්චි ඒ ලෝකය ඇත්ත වෙලා, බැඳිලා ඉන්න අපට හම්බ වෙන්නේ අවිද්‍යා, සංඛාර, තණ්හා, භව කියන ක්‍රියාදාමයක්.

ලෝකයත්, ලෝකයේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් නොදන්නාකම නමැති අවිද්‍යාව නිසාම ලෝකය ඇතිවෙලා.

අවිද්‍යාව නිසා ඇතිවන කම්මයෙන් ලෝකය හටගන්නා කියලා නොදන්නාකම නිසාම අපට ඇති ලෝකයක් හම්බවෙලා තියෙනවා. ඒ ලෝකයට අපි බැඳිලා ඉන්නවා. එමනිසා හොඳට මතක තියා ගත්ට, කිසිම

තැනක දුවෙක්, පුතෙක්, ගෙයක්, දෙරක් නොවෙයි මේ ස්කන්ධ ටිකයි, කෙලෙස් ටිකයි තියෙන්නේ කියල.

ඒකෙන් කිව්වේ දූ දරුවෝ නැත, ඒ අය එළවන්නට කියලා නොවෙයි. ඒ කිසි දෙයක් ඇතිකරන්න හෝ නැතිකරන්න යන්න එපා. කරන්න ඕන තම තමන් ගැන පමණක් ඇතුළත බලාගැනීමයි. මේක කාටවත් ඇඟිල්ල දික් කරණ ශාසනයක් නොවෙයි.

දූවට දූව විදියටත්, පුතාට පුතා විදියටත්, අම්මාට අම්මා විදියටත් සලකන්න. සැලකිය යුතු අයට උපරිමයෙන් සලකන්න. සමහරවිට දහමක් නැති කෙනෙක් එයාගෙ අම්මට තාත්තට වඩා වැඩියෙන් දූවට පුතාට සලකයි. නමුත් මේ දහම දන්න කෙනා, දහම නොදන්නා කෙනාට වඩා වැඩියෙන් දෙමව්පියන්ට සලකයි. පටිච්චසමුප්පාදය හරහා ලෝකයේ ඇතිවීම හා නැතිවීම සිදුවන බව දන්නා නිසා, තවත් සසර දුක් විඳින්න වෙන බව දන්නා නිසා, මෙතැනට මනස ගන්න ඕනෑ බව දන්නා නිසා, තව ටිකක් වැඩිපුර කරුණාවක් දක්වයි. සසර තමන් මේ තත්ත්වයට පත්වෙලා හිටපු බව දන්න නිසා හොඳට අනිත් කෙනා ගැන හිතන්නට දන්නවා. ඒ නිසා කරන කියන යුතුකම් ඇප උපකාර වැඩිමනත් කරන්න. ඒ තුළින් එයා කවද හරි දහමට ගන්නත් පුළුවන් උපායක් කරගන්න. එසේ කරමින් කිසිවෙකුටත් නොරිදවා මේ ආයතන ටික හැඳිලා තියෙන්නේ මෙහෙම නේද කියලා පටිච්චසමුප්පාදය අනුව නිතරම බලන්න. එවිට ඒ කරන දෙයින් තමනුත් මිඳෙනවා. ලෝකයට උපකාරයකුත් වෙනවා.

මේ විදියට බුද්ධිමත්ව, උපායශීලීව, මේ දහම ගවේෂණය කළොත්, අපිට මේ සසර තව ගොඩාක් දුර යන්න වෙන්නේ නැති වෙයි.

සමහර විට මේ ජීවිතයේ අන්තිම මොහොතේදී හරි නිවන් දෑකගන්න පුළුවන් වෙයි.

ඒක සීඝ්‍රව, වහා නිවන් දැකීමක් විදියට හිතාගන්න.

මේ දීඝී සසරට සාපේක්ෂව මේ ජීවිතය ඇතුළේම ඉක්මනටම, හෙටම කරගන්න ඕන කියලා හිතන්න එපා. මෙතැනදී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කියපු හොඳ උපමාවක් මතක් කරන්නම්: “යන බස් එකට නගින්න. හැබැයි බස් එක ඇතුළේ දුවන්න හදන්න එපා” කියලා. බස් එකේ වේගයෙන් ඔබට අවශ්‍ය තැනට අරගෙන යයි. නමුත් එය අභිබවා යන්න උත්සාහ ගන්න එපා. ඒක බොහොම හොඳ ගැලපෙන උපමාවක්.

ඒ වගේ දහමට එන්න. ඇවිල්ලා ඒ දහමෙහි හැසිරෙන්න. ඉක්මනට කරන්න ඕන කියලා ස්වාභාවික ජීවිතයෙන් හැබැයි පලායන්න හදන්න එපා.

ඊළඟට, ගෙදර දෙර වැඩ කටයුතු කරනකොට, අනිත් අය ඇසුරු කරන කොට, හැම වෙලාවෙම ස්ථානොචිත ප්‍රඥාවෙන් කටයුතු කරන්න ඕන. නුවණ නැති කෙනෙකුට මේ ගමන යන්න බැහැ. ඇතුළතින් දිවෙන යටි අදහස් පවා තේරුම් ගැනීමේ හැකියාවක් තියෙන්න ඕන.

මෙතැනදී පොඩි කථාවක් උදාහරණයක් විදියට කියන්නම්: ඔන්න එක ගෙදරක හිටියලු අයියයි, මල්ලියි, ආච්චියි. ආච්චි තමයි මේ අයියයි මල්ලියි හදගත්තේ. මේ ගෙදරම පුසෙකුත් හිටියා. ආච්චිගේ උදව් උපකාර ඇතිව හැදී වැඩුනු මේ සහෝදරයින් දෙදෙනාගෙන් වැඩිමහල් සහෝදරයාට පසු කාලෙකදී මැද පෙරදිග රැකියාවකට යන්න පුළුවන් වුනා. ඊට පස්සෙ එයා හම්බ කරලා ගෙදරට මුදල් එවනවා. මේ පවුල එකිනෙකාට හරිම ආදරෙන් හිටියේ. අයියාට වැඩ අධිකවූ අවස්ථාවක, ටික කාලයක් ගෙදර සමග තොරතුරු හුවමාරු කරගන්න බැරිවුනා. මාස ගණනාවකට පස්සේ දවසක් කථාකළා. තොරතුරු අහන අතරතුර අයියා මල්ලිගෙන් ඇහුවා පුසා ගැන. මල්ලි කීවා ඌ මැරුණා කියලා. මේක ඇහුවාම අයියා හරියට දුක්වුනා. පස්සේ මල්ලිට කියනවා, “දුක හිතෙන පණිවිඩයක් කියනකොට ඔහොම කියන්ට එපා කෙලින්ම. ඉස්සර වෙලාම කියන්න, ‘අයියේ පුසා වහලෙ උඩ’.” ඊට පස්සේ කියන්න, ‘පුසා දවස් ගණනක් කෑම කන්නේ නැහැ’ කියලා. ඊළඟට කියන්න, ‘අයියෙ පුසා වහලෙන් වැටුනානේ’ කියලා. ඊළඟටයි කියන්න ඕනෑ පුසා මැරුණු බව.” “හා එහෙමද” කියලා මල්ලි ඒක හිතට

ගත්තා. ඊළඟට අයියා අහනවා, “ආච්චි කොයි” කියලා. මල්ලී ගත් කට්ටම කිව්වලු, “අයියේ ආච්චි වහලේ” කියලා. බලනකොට ආච්චිත් මැරිලා. නමුත් දුක හිතෙන කථාවක් එක පාරටම කියන්න එපා, කියන්න ඕන මෙහෙමයි කියලා අයියා මුලින් සඟවා කියපු ක්‍රමය මල්ලීට තේරුම්ගන්න බැරිවුනා. හඟවා කියන දෙයක අර්ථය තේරුම්ගන්න බැරිවුනොත් සිදුවන්නේ ඔන්න ඔහොම දේවල්!

ඔය වගේ මේ කිව්වේ මේක නේද කියල යමක් අහනකොට තේරුම්ගන්ට පුළුවන් වෙන්න ඕන. අපි තැනට සුදුසු නුවණින් කටයුතු කරන්න දැක්වුනොත් අපිට මේ ජීවිතයේදීම ගැලවෙන්න පුළුවන් බව මතක තියා ගන්න ඕනෑ.

මේ දේශනාව ඒ උතුම් නිවන් සුව පිණිසම සෑම දෙනාටම පාරමිතාවක්ම වේවා!

සාධු - සාධු - සාධු.

කලහ විවාද සූත්‍රය.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

“න සඤ්ඤ සඤ්ඤී න විසඤ්ඤ සඤ්ඤී, නොපි අසඤ්ඤී න විභුන සඤ්ඤී, එවං සමෙතස්ස විභොති රූපං, සඤ්ඤ නිදනාහි පපඤ්චසංඛා” ති.

අති ගෞරවනීය අපගේ පණ්ඩිත භාමුදුරුවන් වහන්සේලා ප්‍රමුඛ මහා සංඝ රත්නයෙන් අවසරයි.

ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,

මේ පින්වත් සියලුදෙනා දැන් මේ සුදනම් වෙන්තේ සසර දුක් ගිනි නිවීම පිණිස ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නයි. ඒ නිසා හැම දෙනාම මේ කය එක තැනක තියනවා වගේම හිතත් එක තැනක තියාගන්න ඕනෑ. නොයෙක් නොයෙක් අරමුණුවල දුවන්නට නො දී බොහොම උවමනාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න ඕන.

මොකද, ලෝකය තුළ තියෙන වචන නම් අපට හොඳට හුරුපුරුදුයි. අහම්බෙන් ඇහුනත් ඒවා හොඳට මතකයේ තියෙනවා. නමුත් ආශ්‍රව ගණයෙහි ලා නො වැටෙන, ප්‍රභව ඇසුරු නො කළ වචන අපිට හුරු නෑ; මතක තියා ගන්න එකත් පහසු නෑ. ඒ අරමුණේ සුළු ඇසිල්ලක් හිත අහකට ගියත් ඒ වචනය තේරෙන්නේ නැතිව යනවා. ඉස්සර වෙලා කියපු වචනය තේරෙන්නේ නැතිවුනහම, අපිට ඊළඟ වචනය අර්ථයක් ගන්න බැහැ. ඒ නිසා බොහොම උවමනාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න ඕනෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරනයෙන්ම ලෝකයාට මතක් කරනවා: “සුනාථ ධාරෙථ වරාථ ධම්මෙ” - ධර්මය අහන්න, අහගත්ත දේ සිතේ ධාරණය කරගන්න, ඊට පස්සේ ඒ අනුව හැසිරෙන්න.

ඒ අනුව දහම් කරුණු පිළිබඳ මතකයක් අපේ හිත්වල ධාරණය වීමක් නැත්නම් අපට ධර්මයේ හැසිරෙන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. බොහොම

ආදරයෙන් සකසා ධර්මය ශ්‍රවණය නො කළහොත් එහෙම මතකයක් හිටින්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සුනාථ' කියන වචනය මූලිකම මතක් කළේ ඒ නිසයි. ප්‍රඥව ගැන කියා තිබෙන්නේ ඊට පසුවයි.

ප්‍රඥව කියන වචනය ගත්තොත් තියෙනවා සුතමය ප්‍රඥ, චිත්තාමය ප්‍රඥ, භාවනාමය ප්‍රඥ කියලා තුන් ආකාරයක්. සුතමය ප්‍රඥ කියන්නේ සත්පුරුෂ ඇසුරෙන් අසා ලබා ගත යුතු නුවණක්. ඊට පස්සේ ඒ අහන දේට අනුව චිත්තකතය කරලා, හිතලා, නුවණ ඇති කර ගැනීමට කියනවා චිත්තාමය ප්‍රඥව කියලා. අපට ඒ තුළින් ජීවිතයේ හැසිරෙන්න පුළුවන්කම ඇතිවෙන්න නම්, 'මෙන්න මෙහෙමයි කළයුත්තේ' කියන නුවණ ඇති වෙන්නේ ඊටත් පසුවයි.

පින්වතුනි, මේ ධර්මය සකසා අහන්න කියලා නැවත නැවතත් මතක් කරන්න හේතුව මෙයයි: මේ ඉමක් කොනක් පරක් තෙරක් නැති අති දීඝී සංසාරයේ ඒ මේ අත දුවමින්, සැරිසරමින්, එදා ඉඳන් අපි හැම කෙනෙක්ම එනවා. නමුත් හවයෙන් වැහිලා නිසා අපිට ඒක පෙනෙන්නේ නැහැ. අපේ ජීවිතයත් හරියට මාළු ටැංකියක ඉන්න මාළුවන්ගේ ජීවිතය වාගෙයි.

අනන්ත සංසාරේ ඕනෑ තරම් ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේලා මේ ලෝක ධාතුචේ පහළ වෙන්න ඇති. මේ සසර දුක් නිවෙන ධර්මයත් උන්වහන්සේලා දේශනා කරන්න ඇති. අවශේෂ ජීවිත පැත්තකින් තැබේවා, අනන්තවත් මනුෂ්‍ය ආත්මත් අපි ඒ කාලවලදී ලබල තියෙන්නත් ඇති. ඒත් ඇස් නැත්තෝ වාගේ, කන් නැත්තෝ වාගේ ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ ධර්මය නො ලබපු නිසා, නො ඇසූ නිසා, මේ දීඝී සංසාරෙන් එතෙර වෙන්න තාමත් අපට බැරිවෙලා තියෙනවා.

පින්වතුනි, අපේ ඉරණම විසඳෙන්නේ අපගේ ජීවිතවල තිබෙන අපට පෙනෙන මට්ටමේ කිසිම දෙයකින් නොවෙයි. රක්‍ෂාවකින්වත්, ජීවත්වන වටපිටාවකින්වත්, වෙනත් කිසිම දෙයකින්වත් නොවෙයි. මේ හැම දෙයක් ම අතහැරිලා, ඇස, කණ, දිව, නාසය හා ශරීරය කියන පංච ආයතනයන් ම අක්‍රියවෙලා, හරියට විසඳැඳවූ පුද්ලයෙක් යම් බදුද, ඒ මට්ටමට පත්වෙලා, එතැනින් දෙන තීක්‍ෂු තීරණයක් මතයි අපි හැමදාම සසරේ ඉපදෙන්නේ. ඒ

මට්ටමට පත්වෙලා අපි සසර හැමදම ප්‍රතිසංස්කරණයකට යන නිසා, ඒ ගමන නතර කරගන්න නම්, මේ ජීවත්ව ඉන්නකොට ප්‍රකෘතිව තියෙන, පෙනෙන මට්ටමින් ඔබ්බට ගිය දහම් නුවණක් ඇසුරු කළොත් තමයි මේ දහමින් ප්‍රයෝජනයක් ගන්න අපිට පුළුවන් වෙන්නේ.

විශේෂයෙන්ම අද දවසේදී මේ දේශනාව සඳහා මම මාතෘකා කළේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන මුළු අසුභාර දහසක් නුවණ කැට්ටුවුව, ඉතා තීක්ෂණ, ඉතාමත් ගැඹුරු අර්ථයක් සහිත, පෙනෙන දහම් කොටසකුයි. මේ තුළින් දෙන දහම් කාරණා ටික ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට වින්තනය කරන්නවත් බැරි දෙයක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ විශේෂ වූ දහම් දේශනා කරන තැන්වලදී විශේෂ සිංහනාදයක් කරනවා මේ පින්වතුන් අහලා ඇති: “සමනෙනවා බ්‍රාහ්මණෙනවා දෙවෙනවා මාරෙනවා බ්‍රහ්මුණවා කෙනවිවා ලෝකස්මිං” කියලා - මේ ලෝකයේ ශ්‍රමණයෙකුටවත්, බ්‍රාහ්මණයෙකුටවත්, දෙවියෙකුටවත්, මාරයෙකුටවත්, කිසිම කෙනෙකුටවත් මේ ධර්මවක්‍රය පවත්වන්න බෑ කියලා. ඒ කියන්නේ ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට ගෝචර නැති, ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට හමු නොවෙන ලොකෝත්තර දර්ශනයක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟ තිබුනේ. ලෝකයෙන් එතෙරට ගිය දැකීමක් තිබුනේ. අන්න ඒ දැකීම සම්පූර්ණයෙන් කෙටි කරලා කැටි කරලා පෙන්වන සූත්‍ර පාඨයක් තමයි මම මාතෘකා කළේ.

පින්වතුනි, මේ ගාථාව තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ත්‍රිපිටක ධර්මයේ, බුද්දක නිකායේ, සුත්ත නිපාතයේ, කළහවිවාද කියන සූත්‍රයේයි. මේ සූත්‍රය දේශනා කිරීමට හේතු වෙවිච්ඡි සූත්‍ර නිදනය හරි ලස්සන කථාවක්. අපි ඒක දූත ගැනීමත් හරි වටිනාවා: අපි දන්නවා අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කුඩා කල උපන් ගම වුනේ කපිලවස්තු නගරයයි. මේ නගරයේ හිටිය ශාක්‍ය - කෝලිය කියන දෙපක්‍ෂයම උන්වහන්සේගේ නෑදෑයෝයි. මහාමායා මව් තුමියගේ පාර්ශ්වයෙන් කෝලිය වංශයත්, සුද්ධෝදන රජතුමාගේ පාර්ශ්වයෙන් ශාක්‍ය වංශයත් නෑදෑයෝ වුනා.

එක්තරා අවස්ථාවකදී, රෝහිණි කියන ගංගාවේ ජලය බෙදා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් මේ ශාක්‍ය - කෝලිය කියන නැදැ දෙ පිරිස අතර ලොකු ගැටුමක් හටගත්තා. මේ කෝලාහලය දිගටම ගියොත් තම ඥාතීන් දෙ පිරිසට ම ලොකු හානියක් වෙන්න යන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දිවැසින් දැක්කා. ඒ නිසා ඒ හානිය වැළැක්වීමේ අදහසින් අර ගැටුම තියෙන ස්ථානයට වැඩම කරලා, රෝහිණි ගඬිගාවේ මැද අහසේ පයඝීයඝිකය බැඳගෙන වැඩ හිඳගෙන, මේ දෙ පිරිස අමතා අවවාදයක් විදියට සමගිබවේ ගුණත්, මෙසේ ලෝකයේ වස්තූන් උදෙසා ගැටුම් ඇතිකරගැනීමේ ආදීනවත් දේශනා කළා. ඊට පස්සේ දෙපිරිසම ගැටුම නතර කරලා රෝහිණි ගංගාවේ ජලය සමගියෙන් බෙදා ගැනීමට තීරණය කර ගත්තා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඥාතීන්ට සංග්‍රහ කිරීමෙන් කළ උපකාරය නිසා සතුටු වූ වැඩිහිටියෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කළගුණ සැලකීමක් හැටියට කෝලිය වංශයෙන් කුමාරවරු 250කුත්, ශාක්‍ය වංශයෙන් කුමාරවරුන් 250කුත්, පන්සියයක් දෙනා පැවිදි කරන්නට අදහස් කළා. එහෙම පැවිදි කළාට මොකද එතෙක් ගිහි ගෙවල්වල හිටපු මේ පන්සියදෙනාට පැවිද්ද කෙරෙහි ඒ තරම් කැමැත්තක් තිබුනේ නැහැ. මහනවුනාට සමහර විට මේ අය නිතර හිතුවේ තම රජ ගෙවල්, කුමාරිකාවෝ, දේපල යනාදිය ගැනයි. ඒ වාගේම, වැඩිහිටියන්ගේ කීමට අවනතවෙලා මහනවුනාට මොකද, පැවිදි ජීවිතය ගැන හිතේ සතුටක් තිබුනෙන් නැහැ; බලාපොරොත්තුවක් තිබුනෙන් නැහැ. පැවිදි ජීවිතය හරිම කරදරයක් වගෙයි හිතුවේ. 'අනේ අපට සිවුරු හැර යන්නට ක්‍රමයක් ඇත්නම් හොඳයි' කියල හිතුවාට, යන්නට ක්‍රමයකුත් නැතිවයි හිටියේ.

මේ පන්සිය දෙනාගේම සිත්වල පැවිද්ද කෙරෙහි තිබූ අරතිය, නො ඇලෙන, සතුටු නො වන ගතිය බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්කා. ඒ නිසා උන්වහන්සේ මේකට උපායක් කල්පනා කළා.

උන්වහන්සේ ලග තිබුණා පුරිසදම්මසාරථී ගුණය. ඒ කාලයේ ගවයින්, අශ්වයින් දමනය කරන අය සිටියා. ඒ අයට අශ්වදම්මසාරථී කිව්වා වගේ, හරියට පුරුෂයින් දමනය කිරීමේ, හික්මවීමේ දක්ෂ රථාචාරියෙක් වගේ

පුරුෂයින් දමනය කිරීමට දැක් වූ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේට පුරිසදම්මසාරථී ගුණය තිබුණා කියලා කියනවා. හැබැයි උන්වහන්සේ ඔවුන් හික්මවීම කළේ අපි වගේ ගහලා බැනලා නොවෙයි. “අනෙකෙහි උපායෙහි නරධම්මේ ධම්මෙහිව” - මේ හික්මවිය යුතු අය දමනය කළේත්, හික්මවුවේත් නොයෙක් විදියේ උපායයන් යොදලා කිසිම කෙනෙකුට නො රිදෙන විදියට, එයාටවත් නො තේරෙන විදියටයි.

ඒ නිසා මේ තරුණ නවක හික්කුන් වහන්සේලාත් හික්මවන උපායක් උන්වහන්සේ කල්පනා කළා. මෙය බොහොම ප්‍රවේශමෙන් කළ යුතුයි කියලාත් උන්වහන්සේ දන්නවා.

හිමාල වනයේ කුණාල කියලා විලක් තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පන්සියයක් දෙනා වහන්සේලා ඉදිරියේදී මේ විල ගැන හරි ලස්සන වණිනාවක් කරන්න පටන්ගත්තා. “මහණෙනි, මේ හිමාලයේ කුණාල කියලා හරිම ලස්සන විලක් තියෙනවා. ඒ පොකුණ අවට තියෙන මෙන්න මේ මේ වගේ ගස් හරිම අලංකාරයි. ඒ විලේ තිබෙන ජලය හරිම ප්‍රසන්නයි. පතුල විනිවිද පෙනෙනවා. මේ මේ වැනි විවිධ සතුන් මේ විල අවට ගැවසෙනවා” කියලා කුණාල විල ගැන රමණීය වණිනාවක් කළා. මොන තරම් දැක් විදියට මේ වණිනාව කළාද කිව්වොත්, වණිනාව අවසානයේ මේ හික්කුන් වහන්සේලා පන්සිය දෙනාටම අර විල බැලීමේ අදහසක් ඇතිවුනා.

ඒ හිත දකලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා, “මහණෙනි, ඔබ ඒ කුණාල විල බලන්න කැමැතිද?” “එහෙමයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපි කැමැතියි” කියලා සියළු දෙනාම එක හඬින් පිළිතුරු දුන්නා. “එසේ නම් යමු” කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෘද්ධි බලයෙන් අර පන්සියයක් දෙනා වහන්සේම අරගෙන ඒ විල ලඟට ගියා.

ඇත්තෙන්ම මින් පෙර කිසිදුක නො දැක්ක, නො ගිය, නැවුම්, ඉතා අලංකාර පරිසරයකට ගියාම එහි තිබෙන ශෝභමාන ගතියට සියල්ලන්ගේ ම සිත් ඇදී ගියා. ඒ නිසා ඒ පරිසරයට, ඒ වටපිටාවට හැම හිතක් ම සීමා වුණා. ගෙවල් දෙරවල්වලට, රජකමට හිත ඇතුළේ ඇදෙන ගතිය, නොයෙක්

නොයෙක් අරමුණු සිහිවෙන ගතිය, නොයෙක් නොයෙක් කල්පනා ආදිය මේ පන්සිය දෙනාටම දැන් නැහැ. දැනුනකට සමච්ඡිද්‍යා වාගෙයි.

අපට වුනත් එ වැනි කවදවත් නො ගිය, නො දුටු, නැවුම්, අලංකාර අත්දැකීමක් සහිත පරිසරයකට ගියොත් සියල්ල මොහොතකට අමතක වෙලා, අපේ හිතුවත් ඒ වාගේ ඒ පරිසරයට සීමාවෙනවා.

අන්න ඒ ටික වුනා අර හිඤ්ඤා වහන්සේලාට. අර ලක්ෂණ පරිසරය තුළ මනස හැදුනහම උන් වහන්සේලාගේ සිත් ද යම් මට්ටමකට සංසිදිලා, සිත් ඇතුලේ වේගයෙන් වෙනත් අරමුණු කරා ඇදෙන ගතිය දැන් නැහැ. ඒක ම උදව් කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය දේශනා කළා. දේශනාව අවසානයේදී මේ හිඤ්ඤා වහන්සේලා පන්සිය දෙනාම සෝවන් ඵලයට පත්වුනා.

ඉන් පසු මේ අය පැවිද්දේ ඉන්නේ බොහොම සතුටිනුයි. ගෙවල් දෙරවල් ආදිය ගැන පෙර තිබූ කල්පනාවල් දැන් නැ.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සියළු දෙනා සමඟ කපිලවස්තු නගරය අසල තිබූ මහ වනයට ආපසු වැඩියා. එහිදී ඉතිරි මාගීඵල ලැබීම සඳහා මේ අය උත්සාහවත් කළා. ඒ සඳහා අවශ්‍ය දහම් කොටස් කියා දී, වීර්ය කිරීමේ චට්තාකම හා සසර දුක හා ආදීනව පෙන්වා දී, ඒ වගේ දුකින් එතෙර විමට වීර්ය නොමැති කෙනාට නො හැකි බවත්, ඒ සඳහා අප්‍රමාදව වීර්යය වඩන ලෙසත් උපදෙස් දෙමින් මත්තෙහිත් ගුණ දහම් වඩා ගැනීම සඳහා උපකාර කළා.

ඒ උපදෙස් අනුගමනය කරමින් මේ හිඤ්ඤා වහන්සේලා සිව් පිළිසිඹියාපත් අභිඥානාභි මහරහත් වහන්සේලා බවට පත්වුනා.

ඊට පසුව මේ කපිලවස්තු මහ වනය එකම ආලෝකයක්. එද පැවැති ආශ්වායාර්ය මෙතෙකැයි කියන්න බැරි වුණා. විතරාගී, විතදෝසී, විතමෝහි බුදුරජාණන් වහන්සේ, විතරාගී, විතදෝසී, විතමෝහි විශාල හිඤ්ඤා පිරිසක් වටකරගෙනයි සිටියේ. ඒ සියලු දෙනාම ශාක්‍ය වංශිකයෝයි. රජ පවුල් වලින්

පැවැතගෙන එන අයයි. ධනවත් අයයි. ලෝකය පැත්තෙන්, ලෝකෝත්තර පැත්තෙන් හා අනික් සෑම පැත්තකින්ම ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨවූ මේ පිරිස දැකීමත් ඉතාම දුර්ලභ දශණියක් වුණා. මේ බව දස දහසක් සක්වලට ම ආරංචිවුනා. මෙවැනි ගතියෙන් යුක්ත ශාස්තෘන් වහන්සේ මෙවැනි ම ගතියෙන් යුක්ත භික්ෂූන් වහන්සේලා පන්සියයක් පිරිවරා වැඩ සිටිනවා. ඒකාන්තයෙන් මෙවැනි පිරිසක් දකින්නට ලැබෙනවා නම් කොයි තරම් යහපතක්ද හිතීලා, ඉඳිකටු තුඩක් හෙළීමට තරම් අතුරු සිදුරු නැතිව හිස් ආකාශයේ දෙවිවරු රැස්වුණා.

මේ පින්වතුන් අහලාත් ඇති, මහාසමය සූත්‍රය දේශනා කළේත් ඒ රැස් වූ දෙවියන්ටයි.

දැන් “මෙතැන මහා ජන සමාගමක්, ජන කොට්ඨාශයක් රැස්වී සිටිනවා. කවර විදියේ ධර්මයක් දේශනා කළොත්ද මේ විශාල පිරිසට ධර්මය අවබෝධ වෙන්නේ” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කල්පනා කළා.

බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ ධර්ම දේශනා ක්‍රම සතරක් තිබෙනවා:

1. ආත්මධ්‍යාස

2. පරධ්‍යාස

3. පුච්ඡාවසික

4. අර්ථොත්පත්තික

- ආත්මධ්‍යාස කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේට ම සමහරවිට අදහස් ඇතිවෙලා උන්වහන්සේ කැමැති ආකාරයට ම ලෝකයාට ධර්මය දේශනා කිරීමයි.
- පරධ්‍යාස යනු සමහරවිට ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමට පැමිණි අයගේ සිතුවිලි දැනගෙන ඊට ගැලපෙන සේ ධර්මය දේශනා කිරීමයි.
- පුච්ඡාවසික යනු කවුරුත් හෝ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නයක් ඇසුවහොත් එසේ අසන ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දෙන විලාසයෙන් ධර්මය දේශනා කිරීමයි.

- අර්ථෝත්පත්තික යනු නිදනයක්, ඇතිවූ සිදුවීමක් මුල් කරගෙන ධර්මය දේශනා කිරීමයි.

මේ ක්‍රම සතරෙන් මේ අවස්ථාවට සුදුසු කුමන පයඝායයක්දැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ බැලුවා. එවිට උන්වහන්සේ දැක්කා මේ පුච්ඡාවසික කියන ක්‍රමය සුදුසු බව. තමන් වහන්සේගෙන් කවුරුහරි ප්‍රශ්න ඇහුවොත් ඒ සඳහා උත්තර දීමේ ක්‍රමයෙන් ඒ අහගෙන ඉන්න හැම දෙනාම අධිගම ලබනවා. ඒ නිසා ඊට පස්සේ බැළුවා මේ රැස්වෙලා ඉන්න පිරිස - දස දහසක් සක්වලින් මේ පැමිණ සිටින ගණන් කරන්නට බැරි තරම් අවිජ්ජායි. මේ සියල්ලන්ට ම ධර්මානුසාරය වන විදියට උත්තර ලැබෙන විදියේ අනික් අයත් හික්මෙන විදියේ ප්‍රශ්න මගෙන් අහන්න, මේ රැස්වෙලා ඉන්න දිව්‍ය බ්‍රහ්ම පිරිස් අතරින් පුළුවන් වෙන්නේ කාටද කියලාත් බැළුවා. මේ දස දහසක් සක්වල තුළ එකම දෙවියෙක් හෝ එකම බ්‍රහ්මයෙක් හෝ අනික් අයත් හික්මෙන විදියේ ප්‍රශ්න තමන් වහන්සේගෙන් අහන්න සමතෙක් නැති බවත් පෙනුනා.

ඊළඟට බැළුවා එතැන සිටි මහා සංඝ රත්නය අතුරෙන් කවර නම් හික්මුවකට මාගෙන් ප්‍රශ්න අහන්නට පුළුවන් වෙයිද කියලා. එකදු හික්මුන් වහන්සේ නමක් හෝ හිටියේ නැහැ. ඊළඟට බැළුවා සැරියුත් මුගලන් හිමිවරුන්ටවත් එවැනි ප්‍රශ්න අහන්නට හැකිවෙයිද කියලා. ඒ දෙනම වහන්සේටත් බැහැ. එහෙනම් කොහේ හෝ පස්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්වත් ඉන්නවාද මගෙන් ප්‍රශ්න අහන්න කියලා බැළුවා. ඒත් නැහැ. ඊළඟට බැළුවා දස දහසක් සක්වලක හෝ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්වත් පහල වෙලා ඉන්නවාද කියලා. එහෙත් එකවර සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා දෙනමක් කිසිදු එකට එකතු නොවන, එකවර පහල නොවන ධර්මාවයක් ඇති බව දැක්කා. දැන් ඉතින් කුමක් කළ යුතුද?

එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේම කල්පනා කරලා නිර්මිත බුදුරුවක් මැවුවා. ඒ නිර්මිත බුදුරුව ලවා ප්‍රශ්න අසන්නට සැලැස්වුවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රශ්න විසඳනවා, උත්තර දෙනවා.

1. මේ ක්‍රමයට දේශනා කළ මුල්ම සූත්‍රය පුරාණේද සූත්‍රයයි. එය බුද්ධි වර්තය ඇති කෙනාට යි.
2. දෙවැන්න සම්මාපරිබ්බාජනීය සූත්‍රයයි. එය රාග වර්තය ඇති කෙනාට යි.
3. ඊළඟට දේශනා කළ කලහවිවාද සූත්‍රය ද්වේෂ වර්තය ඇති කෙනාට යි.
4. මූලව්‍යුහ සූත්‍රය චිත්තක වර්තය ඇති කෙනාට යි.
5. මහාව්‍යුහ සූත්‍රය මෝහ වර්තය ඇති කෙනාට යි.
6. තුවට්ටක සූත්‍රය සද්ධා වර්ත ඇති කෙනාට යි.

මේ ප්‍රශ්නෝත්තර ක්‍රමයට දේශනා කළ සූත්‍ර හයකුයි.

එයින් අද මාතෘකා කළේ ද්වේෂ වර්ත තිබෙන අය සඳහා සුදුසුයැයි දේශනා කළ කලහවිවාද සූත්‍රයයි. (නමුත් එය මාතෘකා කළේ මේ පින්වතුන්ට ද්වේෂ වර්ත තියෙනවා කියලා එහෙම නොවෙයි!)

ඒ සූත්‍රය තුළ බොහොම වටිනා කාරණා කිහිපයක් තිබෙනවා. ඒ තුළ ඉතාම වටිනා දැක්මක් තිබෙනවා. ඒ වාගේම මේ සූත්‍රය තේරුම් ගැනීම ටිකක් අපහසු නිසා වේලාවක් ලැබුණු යම් අවස්ථාවක වඩා පැහැදිලි කෙරෙන දේශනාවක් කළොත් හොඳයි කියලා පින්වතුන් කිහිප දෙනෙක්ම ඉල්ලීමකුත් කරලා තියෙනවා.

අද මම මේ කලහවිවාද සූත්‍රය මාතෘකා කළේ මේ කාරණා කිහිපය පසුබිම් කරගෙනයි.

මෙය විශාල සූත්‍රයක්. ඒ නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේ අනු කොටස් වෙන් වෙන් වශයෙන් රැගෙන ප්‍රශ්න රාශියක් අහනවා. අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවාට වෙන වෙනම උත්තර දෙනවා. මම ඒවා සියල්ලම මේ වේලාවේ දේශනා කරන්නට යන්නේ නැහැ. මේ පින්වතුන්ට අවබෝධ වෙන විදියට, මේ පින්වතුන්ගේ පහසුව සඳහාත්, එම සූත්‍රයට හානියක් නොවන

ආකාරයටත්, සූත්‍රාන්තයට හානියක් නොවන ආකාරයටත්, ඔබගේ දහම් අවබෝධයට හානියක් නො වන ආකාරයටත් කරුණු පහද දීමක් මෙතැනදී සිදුකෙරෙනවා ඇති.

නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ බොහෝ අනු කොටස් අහනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවා වෙන් වෙන් වශයෙන් අරගෙන උත්තර දෙනවා. මම මෙතැනදී පැහැදිලි කරන්නට අදහස් කරන්නේ ඒ සියල්ල අන්තර්ගත ප්‍රධාන සැකිල්ලේ අඩංගු ප්‍රධානම කාරණා ටික සැලකිල්ලට අරගෙනයි.

නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්නයක් අහනවා:

“මේ ලෝකයේ කලහ විවාද කියන ධර්මයෝත්, ශෝක පරිදේව කියන ධර්මයෝත්, මසුරුකම, ඊර්ෂ්‍යාව, මානය, අභිමානය කියන මේ ධර්මයෝත්, කේලාමි කීම ආදී අකුසල ධර්මයෝත් කුමන කාරණාවක් මුල් කරගෙන හටගනීද?” කියලා.

ඒ ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා:

“කලහ විවාද, ශෝක පරිදේව, මසුරුකම, ඊර්ෂ්‍යාව, මානය, අභිමානය හා කේලාමි කීම ආදී ධර්මයෝ මේ ලෝකයේ ඇතිවන්නේ ප්‍රිය වස්තූන් මුල් කාරණාව කරගෙනයි” කියලා.

අපි යම් යම් කාරණාවලට, ප්‍රිය වස්තූන්ට, කැමැතියි කියමු. සන්ඩුවෙන්න වෙන්නේත්, ගහබැණගන්න වෙන්නේත්, කැට කැබැලිති පොරෝ කඩු කිනිසි පාවිච්චි කරන්න වෙන්නේත්, තෝ තා කියලා බැන ගන්නට වෙන්නේත් ඒ කැමැති නිසා නේද. එය ඇත්තක්ද කියලා බලන්න: යම් කිසි කෙනෙකුට ප්‍රිය වස්තුවක්, දෙයක් තිබෙනවා නම් ඒවා පැහැර ගැනීමට වෙන කවුරුහරි ආවොත්, ගහලා බැනලා හරි, වෙඩි තියලා හරි, ඒක බේරා ගන්නයි වෙන්නේ. අපේ ගෙදර, අපේ දරු මල්ලෝ, අපිට ප්‍රියයි. රැකට හොරෙක්

හතුරෙක් පැත්තොත් එහෙම ඒ දේ රැකගන්න එසේ කරන්න වෙනවා. ඒ විතරක්ද, ඔය වැටවල්වල තියෙන ගස්වලටත් රණ්ඩුවෙනවා නේද.

මෙතැනදී බුද්ධ දේශනාව පිළිගන්නවාට වඩා වැදගත්ම දේ තමයි පින්වතුනි, මේක අපේ ජීවිත තුළ ඇත්තටම වෙන සිද්ධියක් නේද කියලා බලන්න ඕනෑ.

- කලහ විවාද ඇති වෙන්නේ ඇත්තටම ප්‍රිය වස්තූන් නිසා නේද කියලා එවිටයි පිළිගන්න වෙන්නේ.

සෝක, පරිදේව කියනකොට: සෝක ස්වභාවයක් තියෙනකොට ඒකට කියනවා ශෝකය කියලා. පරිදේවය කියන්නේ නම කිය කියා ගුණ කිය කියා විලාප දෙමින් පපුවේ අත් ගහ ගහ හඬා වැලපීමයි. ඒ ශෝකය හා පරිදේවය ඇති වෙන්නේ ප්‍රිය වස්තූන් නිසා නේද? මේකට හොඳ උදාහරණයක් ගනිමු: බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ ඉන්න කාලයේ, එක්තරා ගෘහපතියෙකුට හිටියා ප්‍රිය මනාප එකම පුතෙක්. මේ එකම පුතා අසනීප වෙලා අකාලයේ ම මැරුණා. ඊට පස්සෙ මේ ගෘහපතියා මළ පුතා සොහොනට ගෙන ගොස් දවලා, අඩ අඩා ආපසු එන ගමන් ජේතවනාරාමයට ගොඩ වැදුනා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගෙන් අහනවා, “මොකද ගෘහපතිය කඳුළු වැකුනු දෙනෙතින් යුතුව මේ අවේලාවේ ආවේ” කියලා.

එතකොට ඔහු කියනවා භාග්‍යවතුන් වහන්ස, “මට ප්‍රිය මනාප එකම පුතෙක් හිටියා. එයා මරුණා නේ” කියලා.

“ඒක එහෙම තමයි ගෘහපතිය, ප්‍රිය මනාප වස්තු නිසාමයි දුක එන්නේ” කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා.

මෙයා කල්පනා කරනවා, “එහෙම වෙන්නේ කොහොමද; ප්‍රිය වස්තු නිසා ලෝකයේ ලැබෙන්නේ සැප නේ. ප්‍රිය දේ නිසා දුක් එන්න විදියක් නෑ නේ. සැප නේ එන්නේ. අප්‍රිය දේ නිසයි දුක එන්නේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේටත්

වැරදිලා” කියලා ජේතවනාරාමයෙන් එළියට බැහැලා මේ ගෘහපතියා යන්න ගියා.

ඒ යන අතරමගදී දඳු සෙල්ලම් කරන පිරිසක් මොහුට හමුවුණා. මෙයා එතැනටත් ගිහින් අහනවා, “ග්‍රමණ භවත් ගෞතමයො කියනවා ප්‍රිය දේ නිසා දුක එනවා කියල. එය ඇත්තක්ද?” කියලා.

“මොන පිස්සු කතාවක්ද ඒක. ප්‍රිය දේ නිසා එන්නේ සැප නේ” කියලා ඒ අයත් කිව්වා. ඔය කතාව දිගින් දිගට ගිහිල්ලා අන්තිමට කොසොල් රජුගේ රජ ගෙදර දක්වාම ගියා. කොසොල් රජුත් කල්පනා කරනවා, “ප්‍රිය දේ නිසා එන්න ඕන සැප නේ. දුක එන්නට විදියක් නෑ” කියලා.

ඊට පස්සේ මේ කාරණාව ඉතා ශ්‍රද්ධාවන්ත, එමෙන්ම දුර දිග දක්නා නුවණක් තියෙන මල්ලිකා දේවියටත් ආරංචි වුනා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහෙම යමක් කිව්වාද කියලා ඇය අර කතාව කියපු පුරුෂයාගෙන් අහනවා. “ඔව්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහෙම කිව්ව බව ඔහු කියනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහෙම යමක් දේශනා කළා නම් මේ අපිට පෙනෙන මට්ටමට වඩා වැදගත් යම් අදහසක් ඒ තුළ තිබිය යුතුයි. ඒ නිසා සොයා බලමු” කියලා හිතුවා.

(මෙතැනදී අපි තේරුම් ගතයුතුයි දහම් අසා ඇති මනසෙහි හා දහමක් නො ඇසූ මනසෙහි ඇති මට්ටම. දහමක් අහල තියෙන මනසට එකවරම තේරෙනවා එහි වෙනසක්.) දහමක් අහලා තියෙන නිසා නේ අපිටත් ප්‍රිය දේ නිසා දුක එනවා කියලා අදහසක් තියෙනවා නම් තියෙන්නේ. නමුත් අවිද්‍යාවෙන් පිරුණු ලෝකයේ තියෙන මට්ටම තමයි ප්‍රිය දේ නිසා සැප එනවා කියන අදහස.

ඔන්න මල්ලිකා දේවිය බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට එක්තරා පුරුෂයෙක් යවනවා මෙහි අර්ථය අහගෙන එන්න කියලා. එහිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ පුරුෂයාට මේ කාරණාව පැහැදිලි කරලා දුන්නා. ඔහු ඇවිල්ලා මල්ලිකා දේවියට පැහැදිලි කරලා දුන්නහම ඇයට කාරණය වැටහුණා.

ඊට පසු ඇය කොසොල් රජතුමා වෙත ගිහිල්ලා රජතුමාටත් මේ අර්ථය වටහා දෙන්න හිතුවා. ඇය කියනවා,

“රජතුමනි, විඩුඩහ කුමරුට ඔබ බොහොම කැමතිද?”

“මොනවා අහනවද දේවිය. විඩුඩහ කුමාරයා හරියට මගේ ජීවිතය වගේ නේ.”

“ඉතින් මේ විඩුඩහ කුමාරයා හදිසියේ නැතිවුනොත්?”

“අපෝ ඒක මට කොහොමටවත් දරාගන්න බැරිවෙයි. මම ජීවත්ව ඉඳිද දන්නෙත් නෑ එහෙම වුනොත්.”

“රජතුමනි, එහෙනම් ඔබට එවැනි දුකක් එනවා නම් මේ ප්‍රිය වස්තු නැතිවීම නිසා නේද?”

“ඒ වාගේම රජතුමනි, ඔබතුමා මේ කසිගමට කැමතිද?”

“ඔව්, කසිගම හරියට මගේ ජීවිතය වගේ.”

“වෙන රජකෙනෙක් මේ කසිගම උදුරගත්තොත්?”

“ඒ හේතුවෙන් මම ජීවත් වෙයිද දන්නෙ නෑ කියලත් හිතෙනවා.” කියලා කොසොල් රජතුමා කියනවා.

“එහෙම නම් රජතුමනි, පෙනෙනවා නේද දුක එන්නේ ප්‍රිය දේ නිසා නේ” කියලා මල්ලිකා දේවිය කිව්වා.

ඒ වාගේ යම් මට්ටමකට ද යමක් ප්‍රිය, ඒ මට්ටමට දුක එනවා. ඔබට හොඳම මිම්මක් තමයි දරුවෙක් හරි මව්පියෝ හරි මැරුණොත් ඔබට කොයි තරම් දුක එයිද කියලා හිතුවොත් ඔබට ඒ මට්ටම දැන්මම බලා ගත හැකියි. ඔබ යම් මට්ටමකට ද කැමැති, ඒ මට්ටමට ම දුක එනවා. ඒ නිසා දුක මැනගන්න තියෙන මට්ටම තමයි කැමැත්තේ තරම. යම්තම් නම් කැමැත්තක් තියෙන්නේ, යම්තම් තමයි දුකත් එන්නේ. කිසිම කැමැත්තක් හෝ අපේක්ෂාවක් නැත්නම් දුක කියන එකත් වුවටක්වත් නෑ. ඒ නිසා යම් වස්තුවකට යම් ප්‍රමාණයකට ප්‍රියද, ඒ තමයි දුකේ මට්ටම කියලා හොඳට දැනගන්න.

අනිත්‍ය වන ලෝකයේ තමන් සිටියදී ප්‍රිය දේවල් හෝ ප්‍රිය දේවල් තිබියදී තමන්ට හෝ වෙන්වන්නට වුනොත් ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක විඳින්නට වෙනවා. ඒ නිසා දුක් විඳින දවසට දුක එන මට්ටම ප්‍රිය මට්ටම බව හොඳට මතක තියාගන්නට.

- ඔය විදියට ප්‍රිය වස්තු නිසා කලහ විවාද ඇතිවන බවත් ශෝක පරිදේව ඇතිවන බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දීලා තියෙනවා.
- මාන අතිමාන ඊර්ෂ්‍යා ආදී අකුසල ධර්ම ඇතිවන්නෙන් ඊට පස්සේ තමයි. වෙන කෙනෙකුට බොහෝම වටිනා දෙයක් ලැබුණොත් ඒ දේවල් එයාට යනවාට අකැමැති ඊර්ෂ්‍යාව නිසයි. අපිත් ඊට ප්‍රිය කරන නිසයි.
- එහෙම නැතිනම් තව කෙනෙකුට වඩා මම ශ්‍රේෂ්ඨය කියල හිතනවා. මේ තමා ගාව තියෙන ප්‍රිය කරන දේවල් දිනා බලලා එතකොට කෙලෙස් අකුසල ධර්ම ඇතිවීමටත්, සන්ඩු සරුවල් ඇතිවීමටත්, ශෝක පරිදේව දුක් දෙමනස්වලටත් තියෙන එකම මිම්ම ප්‍රිය වස්තු කියලා කියනවා.

ඒ නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට අභනවා ප්‍රිය වස්තුවලට හේතුව මොකක්ද කියලා.

ඊට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිළිතුර වුනේ “කාමච්ඡන්දය” කියලයි.

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්භ කියන මේ අරමුණු එක්ක නිතරම කැමැත්තෙන් සම්බන්ධ වෙව් ඉන්න නිසයි ඒවා ඇසුරෙන් ප්‍රිය දේවල් අපිට අනුවෙන්නේ. අරමුණුවලට ඇති කැමැත්ත අනුව ඇහෙන් රූප බලන්න, කනෙන් ශබ්ද අහන්න, අපි කැමැති නම්, ඒ කැමැති දේවල්වලටයි අපි ප්‍රිය කරන්නේ.

ඒ නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට අභනවා කැමැත්ත, “කාමච්ඡදය” ඇතිවෙන්නේ කුමක් නිසාද කියලා.

ඊට උත්තර දෙනවා “සානං අසානනි යමාහු ලොකෙ”: සැප දුක් වේදනා නිසා කියලා. සැප සහගත දේට කැමතියි. කැමැත්ත මත ප්‍රියයි. ප්‍රියයි කියනකොට ඒ තුළ තියෙනවා ඒකට කැමැති බව. ඒ තුළින් සැපයක් එනවා. එතකොට කැමැත්තට සුබ දුක්ඛ දෙකම අයිති වෙනවා. ඇයි ඒ: දුක් වේදනාවේදී විභවය කැමතියි, නොපැවැත්මට කැමැතියි. සුබ වේදනාව භවය කැමැතියි, පැවැත්ම කැමැතියි.

අපි හැම කෙනෙක්ම සැප වේදනාවේ පැවැත්මට කැමැතියි. දුක් වේදනාවේ නොපැවැත්මට කැමැතියි. එහෙම ඒ කාරණා දෙකම ඉෂ්ඨ කරගන්න බලනකොට සැප වේදනා ගෙන දෙන වස්තූන් ලංකරගන්න ප්‍රියවීමත්, දුක් වේදනාව ගෙන දෙන වස්තූන්ගෙන් අයිතිවෙන්න ප්‍රියවීමත් වෙනවා.

ඒ නිසා කලහ විවාද දෙක ඇතිවෙන්නේ ප්‍රිය වස්තු නිසයි. ප්‍රිය වස්තු ඇතිවෙලා තියෙන්නේ කැමැත්ත මතයි. කැමැත්ත ඇතිවෙලා තියෙන්නේ සැප දුක් කියන ප්‍රභේදය මතයි.

කෙටියෙන් අපි මෙහෙම බලමු: ඇහෙන්න යම් රූපයක් බලනකොට සැප වේදනාවක් එනවා නම් ඒ අරමුණ ප්‍රියයි. ඒක ඇත්තද බලන්න ශබ්දයක් අහනකොට ඒ ශබ්දයෙන් තමන්ට යම් සැපයක් එනවා නම් එම ශබ්දයට අපි කැමැතියි. ඒ අරමුණ අපිට ප්‍රියයි.

ඔය විදියට ඇහැ මුල් කාරණාව කරගෙන සැප එන අරමුණු දහක් තියෙනවා නම්, කැමති අරමුණු දහක් තිබෙනවා. ප්‍රිය අරමුණු දහක් තිබෙනවා. ඒ අරමුණු දහ අතරින්, දවසකට එක බැගින් නැතිවෙනකොට දුක එනවා. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්භ, ධර්ම කියන බාහිර ආයතන හය හරහාම සැප ගෙන දෙන අරමුණුවලට අපි කැමැතියි. කැමැති දේ ප්‍රියයි. ප්‍රිය දේවල් කියන්නේ කලහ විවාද ශෝක පරිදේවයන්ගේ ප්‍රභවය, මුල් හේතුව බව එතකොට පෙනෙනවා නේද.

ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට ප්‍රිය වස්තු තියෙනවා නම් බය නැතිව ඉන්න පුළුවන් කමක් නෑ. “මම කලහ විවාද නැතිව ඉන්නවාය, ශෝක පරිදේව නැතිව ඉන්නවාය” කියලා සිංහ නාදයක් කරන්න පුළුවන් කමක් නෑ. මොකද අපි හැමෝටම ප්‍රිය වස්තු තිබෙනවා. දැන් මේ මොහොතේ අද දවසේ රණ්ඩු සරුවල් නැතිව ඉන්න පුළුවන් නමුත් හෙට දවසේ රණ්ඩු සරුවල් ඇතිවෙන්නට තියෙන හේතුව අපි කිසි කෙනෙක් නැති කරලා නෑ. ඒ හේතුව තමයි ප්‍රිය වස්තු. ඒක අද වෙන්නත් පුළුවන්, හෙට වෙන්නත් පුළුවන්. කාලයේ වෙනස පමණයි තිබෙන්නේ. මෙතැනදී සිද්ධිය නැතිවෙලා නෑ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ ආදී කැමැති අරමුණු හිතීන් භායන තාක් ප්‍රිය වස්තු කියන දේ කෙනෙකුගේ ජීවිතයෙන් අත හැරෙන්නේ නෑ. මේ හෙවීම කවදවත් නැතිවෙන්නේ නෑ. සැපයේ සැප විඳින තාක්, දුකෙන් ඉවත් වෙන්න ඕනෑය කියලා හිතන තාක්, සැප දුක් කියන ප්‍රභේදය ඇති තාක්, සැප වේදනාව හා දුක් වේදනාව තමන්ගේ ජීවිතය අනුව පවත්නා තාක්, සැප සහගත අරමුණු සෙවීම, දුක් සහගත අරමුණුවලින් ඉවත්වන්න සෙවීම කියන කාරණාව නතර කරන්න බැහැ. හෙවිවොත් භායනකොට ලැබීම නවත්වන්න බෑ. ලැබෙනකොට ලැබෙන දේ නැතිවෙන එකත්, දුක එන එකත් නතර කරන්නත් බෑ. මේක ධර්මතාවයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ යමක් වදළානම් ඒක එහෙමමයි. මොකද උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා මේක අපගේ ජීවිතවල සැබෑවටම සිදුවන සිද්ධියක් කියලා.

ඊළඟට නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්නයක් අහනවා: “එහෙමනම් මේ සැප දුක් කියන දෙක ඇතිවෙන්නේ කුමක් නිසාද?”

ඊට උත්තර දෙනවා “ස්පර්ශය නිසයි” කියලා. දැන් පෙල අනිත් පැත්තට යනවා. ස්පර්ශය ඇතිතාක් සැප දුක් දෙක නතර කරන්න බැහැමයි කෙනෙකුට. සැප දුක් දෙක ලැබෙන තාක් ප්‍රිය අප්‍රිය වෙනස ලැබෙන එක, කැමැති අකැමැති ධර්මතාවයේ යෙදෙනවා කියන එක නවත්වන්න බැහැ. සොයනවා කියන එක නවත්වන්න බැහැ. සොයනකොට ප්‍රිය වස්තු ලැබෙනවා කියන එක නවත්වන්න බැහැ. කැමැත්ත, නවත්තන්න බැහැ. ප්‍රිය අප්‍රිය වස්තු ඇතිතාක් කලහ විවාද ශෝක පරිදේව ඇතිවෙනබව නවත්වන්න බැහැ.

ඊළඟට නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ තව ප්‍රශ්නයක් අහනවා: “ස්පඨිය කුමක් නිසා හටගනිද?”

මෙතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙටියෙන් බොහොම වටිනා දර්ශනයක්: මොකක්ද මේ සියල්ලම හැදෙන එක තැනක්. - මේක පුනරුත්ථයක් කියලා ගන්න එපා. අවධාරනයෙන් මේ පින්වතුන්ට මෙතැන අල්ලලා දෙන්නයි නැවත නැවත මතක් කරන්නේ. බලන්න:

- කලහ විවාද ආවේ ප්‍රිය වස්තු නිසා.
- ප්‍රිය වස්තු ඇතිවුනේ යම් යම් අරමුණුවලට ඇති කැමැත්ත නිසා.
- කැමැත්ත ආවේ සැප දුක් කියන හේදය නිසා.
- සැප දුක් කියන හේදය ආවේ ස්පර්ශය නිසා.

ස්පඨිය තිබුණොත් සියල්ලම එන බව පෙනෙනවා නේද. එකක්වත් මගදී නවත්වන්න බැහැ. ස්පඨිය ඇතිනාක් කලහ විවාද දුක් දෙමිනස් තියනවා කියන එක තියෙනවා. ස්පඨිය තියෙනනාක් නම කිය කියා අඬන, ගුණ කිය කියා අඬන, දුක කියන එක නතරවෙන්න බෑ නතර කරන්න බෑ. ස්පඨිය තියෙනනාක් ශෝක, පරිදෙව, මසුරුකම, මානය එන එක නවත්වන්නට බැහැ.

මොකක්ද මේ ස්පඨිය කීවේ: වක්ඛු සම්පස්සය, සෝත සම්පස්සය, ඝාන සම්පස්සය, ජ්විහා සම්පස්සය, කාය සම්පස්සය, මනෝ සම්පස්සය කියන ස්පර්ශ ආයතන හය. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඇතුළේ විදර්ශනා කර කර ඉන්නවා කියන එකක් නොවෙයි මෙතැන කියවෙන්නේ. ඒ ආයතන හය නිසා ස්පර්ශය ඇතිවුනොත් සැප දුක් කියන වේදනා ඇතිවීම නවත්වන්නට බෑ මයි. සැප දුක් දෙකෙන් මිඳෙන්න බෑ - *එස්ස පච්චයා වෙදනා*. සැප දුක් කියන වේදනා දෙක ඇතිවෙනවා. මේ වේදනා ඇතිවෙනකොට වෙන්ට ඕන ටික අනුපිළිවෙලට ඇතිවෙලා ඉවරයි. එහෙම නම් මෙතැනදී එහෙන ප්‍රශ්නය මොකක්ද?

“ස්පඨිය කියන එක ඇතිවෙන්නේ කුමක් නිසාද?”

“කිස්මං විභූතෙ න ඥාසන්ති එස්සා” කුමන ධර්මයක් ඉක්මවුවාම ස්පඨි ධර්මයන් ස්පඨි නො වෙත්ද?

ඊට පිළිතුරු වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ බොහෝම වටිනා දර්ශණයක් කෙටියෙන් දේශනා කරනවා කෙටියෙන් බොහෝම වටිනා දර්ශනයක්:

“නාමංව රූපංව පටිච්ච එස්සා” නාමයත් රූපයත් දෙක නිසා ස්පඨිය වෙනවා. “රූපෙ විභූතෙ න ඥාසන්ති එස්සො” රූපය ඉක්මවා ගත්තොත් ස්පඨියේ ස්පඨි වෙන්නේ නැහැ.

ඔන්න දර්ශනයක් පෙන්වනවා: රූපයෙන් මිදුනොත්, රූපය ඉක්මවා ගත්තොත්, ස්පඨිය - වක්ඛු සෝත සාන ආදී ස්පඨියන් - පනවන්නට බෑ කියනවා. ඒ වාගේම සැප දුක් කියන දෙකත්, එතකොට නාම රූප දෙක නිසා ස්පඨිය ඇතිවෙනවා. රූපය ඉක්මවුවහම, රූපයෙන් ඔබ්බට ගියහම, ස්පඨියේ ස්පඨි වෙන්නේ නැහැ. ස්පඨියෙන් මිදුනා.

එතකොට තේරුම් ගන්න ස්පඨියෙන් මිදුනා කිව්වහම සැප දුක් දෙකෙන් මිදුනා කියලා. සැප දුක් දෙකෙන් මිදුනහම සැප දේ තබා ගැනීමට හා දුක් දෙය අතහැරීමේ කැමැත්ත කියන ඡන්දය අතහැරෙනවා. කැමැත්ත අතහැරෙනකොට ප්‍රියවස්තු කියල දෙයක් නෑ. අප්‍රිය දේවල් අතහැරලා ප්‍රිය දේවල් තියාගන්නට ඕන කියල එකක් නෑ. ප්‍රිය දේවල් නිසා ඇතිවෙන කලහ විවාද, ශෝක, පරිදේව, මාන, අභිමාන මැනිල්ල, කේලාම් කීම, මසුරුකම ඔය කිසිවක් ඒ මනසට නෑ.

නාමරූප දෙක නිසා ස්පඨිය වෙනවා. රූපය ඉක්මවුනහම ස්පඨිය වෙන්නේ නැහැ.

ඊළඟට නිර්මිත බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා “කතං සමෙතස්ස විභුති රූපං”: මොන විදියට පිළිපැදලාද රූපයෙන් ඉක්මවෙන්න වෙන්නේ? රූපයෙන් ඉක්මවෙන ප්‍රතිපදාවයි මේ අහන්නේ.

මෙතැනදී බොහොම කෙටි කරලා වටිනා උත්තරයක් දෙනවා :

“න සඤ්ඤ සඤ්ඤී න විසඤ්ඤ සඤ්ඤී
නොපි අසඤ්ඤී න විභූත සඤ්ඤී
එවං සමෙතස්ස විභූති රූපං
සඤ්ඤ නිදනාහි පපඤ්ච සංඛා”

මොකක්ද මේ හොඳ උත්තරය:

- න සඤ්ඤ සඤ්ඤී : සංඤ්ඤාවේ සඤ්ඤ නැතිවෙන්නේ ඕන.
- න විසඤ්ඤ සඤ්ඤී : හැබැයි විසඤ්ඤ වෙන්නත් බෑ.
- නොපි අසඤ්ඤී : අසඤ්ඤ වෙන්නත් බෑ.
- න විභූත සඤ්ඤී : සඤ්ඤාව ඉක්මවා යන්නත් බෑ.
සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤ නැති වෙන්නත් ඕන. විසඤ්ඤ වෙන්නත් බෑ.
සඤ්ඤාව ඉක්මවා යන්නත් බෑ.
- එවං සමෙතස්ස විභූති රූපං : මෙහෙම ඉන්නකොට රූපය
අතහැරෙනවා. මොකක් නිසාද :
- සඤ්ඤ නිදනාහි පපඤ්ච සංඛා: ලෝකයේ ප්‍රථම ඇතිවෙන්නේ,
කෙලෙස් ඇතිවෙන්නේ, සඤ්ඤ මුල් කරගෙනයි කියලා කියනවා.

රූපයෙන් මිඳෙන මට්ටමේ සඤ්ඤාවක් ඇතිකර ගන්නොත්, රූපය නිසා
ස්පඨී වෙනවා, ස්පඨීය නිසා සැපයුක් එනවා කියන දෙයක් වෙන්නෙ නෑ
කියනවා. ඔන්න ඔය විදියට ඉන්න. ඔතන ජීවත්වීම තමයි හරියට වටින්නේ.

දැන් අපි න සඤ්ඤ සඤ්ඤී න විසඤ්ඤ සඤ්ඤී, නොපි අසඤ්ඤී න
විභූත සඤ්ඤී කියන කාරණාව ටිකක් තේරුම් කර ගනිමු. ඒක ජීවිතයට
පුද්ගලාකාර වටිනා දෙයක්. කල්ප සතසහශ්‍රයකින් මේ වාගේ ධර්මයන්ගේ
අර්ථයක් අපිට නො පෙනුන නිසයි මේ අපි සසර ආවේ. හිතන්නට එපා
මේක පෞද්ගලික වචනයක්, පෞද්ගලික පද පෙරලියක් කියලා. මේ සබෑම
අර්ථයක්. ඒ නිසා පෞද්ගලික කෝණවල් පැත්තකින් තියලා සැබෑම
ශ්‍රද්ධාවකින් මේ දිහා බලන්න ඕනෑ.

“න සඤ්ඤ සඤ්ඤී” : සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤ නැතිව ඉන්න කියන එකේ
තේරුම මොකක්ද? පින්වතුනි, අපි ලෝකයේ ජීවත්වෙනවා කියන්න තියෙන

මිම්ම තමයි, කුමන හෝ සඤ්ඤාවකින් ඉන්න බව. ඇහූ පරිහරණය කරන්නේම රූප සඤ්ඤාවකින්. මෙතැනදී එක කාරණාවක් මතක තියා ගන්නට ඕන: පෙනේනේ රූපයක් කිව්වත්, රූප සඤ්ඤාවක් කිව්වත්, දෙකම එකයි. 'සඤ්ඤාවක් දකින කෙනා ශ්‍රේෂ්ඨයි රූපයක් දකින කෙනා පහත්' ය කියල දෙයක් නෑ. එකම අරමුණක් දකිනකොට එකම ස්කන්ධ පංචකයක් තියෙන්නේ. එකම ස්කන්ධ පංචකයේ තැන් දෙකකින් මේ කථා කරන්නේ. හොඳට මතක තියාගන්නට ඕන, අපි සාමාන්‍ය ලෝකයා

- ඇහූ පරිහරණය කරනවා කියනකොට, සාමාන්‍ය ලෝකයාට තියෙන්නේ 'රූපයක් දකිනවා' කියන සඤ්ඤාවයි. 'රූපයක් පෙනෙනවා' කියන අදහසයි.
- කන පරිහරණය කරනකොට 'ශබ්දයක් අහනවා' කියන ශබ්ද සඤ්ඤාවයි තියෙන්නේ.
- නාසය පරිහරණය කරනකොට 'ගන්ධයක් දූනෙනවා' කියන ගන්ධ සඤ්ඤාවයි තියෙන්නේ.
- දිව පරිහරණය කරනකොට 'රස දූනෙනවා' කියන රස සඤ්ඤාවයි තියෙන්නේ.
- කය පරිහරණය කරනකොට 'කයට ගැටෙනවා' කියන ශීත උෘෂ්ණ පිළිබඳ පොට්ඨඛිභ සඤ්ඤාවයි තියෙන්නේ.
- සිතින් ධම්මාරම්මන දැනගන්නකොට ධම්ම සඤ්ඤාවයි තියෙන්නේ.

ලෝකයේ ජීවත්වෙනවා කියන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨඛිභ, ධම්ම කියන ඔය සඤ්ඤ 'හය' ඇතුලේ කොතැනක හරි තැනක තමයි ඉන්නේ. ඕකට තමයි ලෝකය කියන්නේ.

මෙතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙනවා ඉලක්කයක්: මොකක්ද, න සඤ්ඤ සඤ්ඤී මේ ලෝකයාගේ සඤ්ඤ හයේම සඤ්ඤ නැතිව ඉන්න ඕනෑ. ඇස පරිහරණය කරනකොට රූප සඤ්ඤාව නැතිව ඇස පරිහරණය කරන්න.

දැන් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා: න සඤ්ඤ සඤ්ඤී - ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්න ඕන.

දැන් ඔන්න අනිත් පැත්තට පෙරලෙනවා. න සඤ්ඤ සඤ්ඤී කියලා 'විසඤ්ඤ' වෙන්ටත් බැ. සිහි මූර්ඡා වෙච්ච විසඤ්ඤ වෙච්ච කෙනෙක් ගත්තොත් එයත් ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවලින් සඤ්ඤා නැතිව ඉන්නවා. නමුත් ඒ වාගේ විසඤ්ඤ වෙන්ටත් බැ. අසඤ්ඤ වෙන්ටත් බැ. මොකද අසඤ්ඤ තලයේ උපන් කෙනෙක් රූප සඤ්ඤ, ශබ්ද සඤ්ඤ, ආදී සඤ්ඤා නැතිවයි ඉන්නේ. දැන් මෙතැනදි කියනවා සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව, හැබැයි අසඤ්ඤ වෙන්තෙන් නැතිව, විසඤ්ඤ වෙලත් නැතිව, ඉන්න ඕන කියලා.

න විභූති සඤ්ඤා - සඤ්ඤාව ඉක්මවලත් නැහැ. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා තලයට ගිය අරූපී බ්‍රහ්මයන්ටත් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ ආදී සඤ්ඤා නැ. ඒ වගේ එතැනට ගිහිල්ලත් නොවෙයි. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා තලයට ගිහිල්ලා නොවුනට ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤාත් නැතිව මෙන්න මේ විදියට ඉන්න කියලායි බුදුරජාණන් වහන්සේ අවවාද කරන්නේ.

මේ මම කියන කාරණාව තේරෙනවද?

ඉතාමත්ම වටිනාම උත්තරයක් මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ. ලෝකයේ කෙනෙකුට මොන විදියකටවත් හම්බවෙන්නේ නැති සිද්ධියක්. ඒ කියන්නේ ලෝකයේ සෑම කෙනෙක්ම ඉන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්භ හා ධම්ම කියන සඤ්ඤා හයෙන් යුක්තවයි. දැන් අපිට පළමුව දෙනවා ඉලක්කයක්.

මේ සඤ්ඤා හයේම සඤ්ඤා නැතිවෙන්ට ඕන.

අනික් පැත්තෙන් පෙන්නනවා, සඤ්ඤා නැතිවුනා කියලා විසඤ්ඤ වෙලත් හරියන්නේ නැහැ. සිහි මූර්ඡාවෙලා වාගේ ඉඳලත් හරියන්නේ නැහැ. එහෙම වුනොත් සිහිමූර්ඡා වෙච්ච කෙනාත් නිවන් දැක්කා වෙනවා. එයත් මේ කලහ විවාද ඇති නොවන ආයථී අෂ්ඨාභිගික මාර්ගයක හිටියා වෙනවා. ඒ නිසා විසඤ්ඤ වෙලත් බැහැ. එහෙනම් අසඤ්ඤ වෙලත් බැහැ. අසඤ්ඤ

තලයක ඉපදිලා මොකුත් නැතුව, එහෙම වෙලත් බැ. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා තලයට ගිහිල්ලත් බැ.

මේ ටිකෙන් පෙන්නවා සඤ්ඤාවත් තියෙන්න ඕන. හැබැයි ඕක ලෝකයාගේ සඤ්ඤාව වෙලා බැ. ඔන්න ඔය විදියට කෙනෙකුට ඉන්න පුළුවන්වුනොත් එවං සමෙනස්ස විභූති රූපං : රූපය අතහැරෙනවා.

කුමක්ද සඤ්ඤා නිදනාහි පපඤ්ච සංඛා : ලෝකයාගේ සඤ්ඤා මුල්කරගෙනයි ප්‍රථම ඇතිවෙන්නෙ කිව්වා. රූප සඤ්ඤාව මුල් කරගෙන රූපය අරබයා මම හෝ මගේ ආත්මය කියල ප්‍රථම ඇතිකරගන්න පුළුවන්. සඤ්ඤාව අරබයා සංඛාර කලොත් ඒකමයි ප්‍රථමය. එතකොට මේ කියපු දර්ශනයෙන් හිටියොත් කෙනෙකුට සඤ්ඤාවෙ සඤ්ඤා නැතිවත් ඉන්නවා. හැබැයි විසඤ්ඤා වෙලත් නොවෙයි. අසඤ්ඤා වෙලත් නොවෙයි. සඤ්ඤාව ඉක්මවලත් නොවෙයි කියන තැනක ජීවත්වුනොත් වෙන්නෙ මොකක්ද එයාට.

එවං සමෙනස්ස විභූති රූපං - මෙහෙම කෙනා රූපයෙන් මිඳෙනවා. රූපයෙන් මිදුනහම මොකද වෙන්නේ.

රූපං විභූතෙහි න ඥානේති එස්සා - රූපයෙන් ඉක්මුණහම ස්පර්ශයේ ස්පර්ශය කියන ප්‍රඥප්තිය ඝනයට යන්නේ නැහැ. ස්පර්ශය නැතිවුනොත් සැපයි දුකයි කියන ඝනයට යන්නේ නැහැ. සැපයි දුකයි කියන ඝනය නැතිවුනොත් ඡන්දය කියන ඝනයට යන්නේ නැහැ. ඡන්දය නැතිවුනොත් ප්‍රිය වස්තු නැහැ. ප්‍රිය වස්තු නැතිවුනොත් කලහ විවාද සෝක පරිදෙව නැහැ. දුක් වෙන යන්ට කිසිම තැනක් නැහැ.

මේ සියල්ලෙන් මිඳෙන්න තියෙන්නෙ එක ක්‍රමයයි. එනම්, සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්න එකයි. හැබැයි විසඤ්ඤා වෙලත් නොවෙයි; අසඤ්ඤා වෙලත් නොවෙයි; සඤ්ඤාව ඉක්මවලත් නොවෙයි.

මේක තේරවිල්ලක් වගෙයි. නමුත් අපිට මේකෙන් දීල තිබෙන දේ තමයි දුකෙන් මිඳෙන්න කැමති නම් ඔය ක්‍රමයට ජීවත් වෙන්න කියන එක.

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඨබ්භ හා ධම්ම යන සඤ්ඤා හයේ ඉන්න කෙනාට කියනවා මොකක්ද: මේ තමයි ලෝකය, ලෝකය තුළ ඉන්නේ, දුක්

ලෝකය තුළ ඉන්න ලෝකෝත්තර වෙලා. මෙතැන තියෙන වටිනාම දේ තමයි අර මම මුලින්ම කිව්ව වගේ මේ ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවෙ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්නව; හැබැයි විසඤ්ඤා වෙලත් නොවෙයි කියන එක.

කොහොමද දැන් අපි ඒක බලන්න. මේ සිද්ධිය අපි අපේ ජීවිතයෙන් දකින්න ඕන.

බුදු දහම කියන්නේ ජීවිතයෙන් පලායන්න උගන්වන දහමක් නොවෙයි. ජීවත්වෙන සිද්ධිය තුළ ම දකින්න ඕන දහමක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළවුණේ භාවනා කරන්න කියලා දෙන්න නොවෙයි. උන්වහන්සේ දැක්කා ලෝකයා ජීවත්වෙන ක්‍රමය වැරදියි. ඒ ජීවත් වෙන ක්‍රමයේ වැරද්ද නිසායි රාග, දෝවේශ, මෝහ ඇතිවෙන්නේ.

අපි නිකමට කියමු: මෙතැන ඉන්න පින්වතුන්ගෙන් කවුරු හරි, “මම දැන් රාගය ඇති කරගන්න ඕන” කියල රාගය ඇති කරගෙන තියෙනවද? “ඔන්න මම දෝවේශය ඇති කරගන්න ඕන” කියල තරහ ඇති කරගත්තද? “මම මෝහය ඇතිකරගන්න ඕන” කියල මෝහය ඇති කරගත්තද? “මම අවිද්‍යාව ඇතිකරගන්න ඕන” කියල හිතල අවිද්‍යාව ඇතිකරගත්තද? මේ විදියට හිතලා සක්කාය දිට්ඨිය, මානස, ආශ්‍රව, උපාදාන සංයෝජන, ඕස, යෝස, ග්‍රන්ථ, නීවරණ ඇතිකරගන්න ඕන කියලා කවුරුවත් කළේ නැහැ.

කවුරුත් කළේ ජීවත්වෙන එකයි. උදේ රැකියාවට ගියා. සවස ගෙදර ආවා. රෙදි පිළි ටික හේදුවා. දරුවෝ බලා කියා ගන්නා. ඔව්වරයි කළේ. ඔය කරපු ටිකට මේ ඔක්කොම ඇතිවෙලා නොවෙයිද?

එහෙමනම් දැන් මෙතැන්ට විතරක් අපි එකින් එක සොයන්න ඕනද? අවිද්‍යාව, තණ්හාව, සක්කාය දිට්ඨිය යන මේවා එකින් එක හොයන්න, හොයලා නැති කරන්න ඕනද? මේක අසාධාරණ නැද්ද? කෙලෙස් ඇති කරන පැත්තට නම් ජීවත්වෙන්න විතරයි ඕන. ඔක්කොම කෙලෙස් එතකොට ඉබේම ඇතිවෙලා.

හැබැයි නැතිකරන පැත්තට එකින් එක හොයල නැති කරන්න වෙලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළවුනේ එහෙම එකක් අල්ලාගෙන නැතිකරන්නටත්, ඒ සඳහා භාවනාවක් කියලා දෙයක් කියා දෙන්නටත්

නොවෙයි. උන්වහන්සේ පෙන්නුවා මේ ජීවත්වෙන ක්‍රමයේ වැරද්දට ඉබේමයි සසර ඇතිවන හේතුව හැඳෙන්නේ කියල. ඒ නිසා ඒ සසර ගමන නතර වන විදියට ජීවත් වෙන්න ක්‍රමයක් තමයි උන්වහන්සේ පෙන්නලා දුන්නේ.

ජීවත්වෙනවා කිව්හම වෙනද වාගේම බත් පාර්සලය බැඳගෙන උදේට වැඩට යන්නත් ඕන. සවසට ආපහු ගෙදර ඇවිත් රෙදි පෙරෙදි සේදීම ආදියත්, ඉවුම් පිහුම් ආදියත් කරන්න ඕන. ඒ සියල්ලම කරන ගමන් නිවන් දකින්නටත් ඕන. අන්න එහෙම ක්‍රමයක් තමයි මේ නොයලා දෙන්නේ. එතකොට එතැන පැය භාගයක් හෝ කාලක් භාවනා කරන ක්‍රමයක් නෑ. ඒ සඳහා කැලයකට හෝ ආරණ්‍යයකට හෝ යන්න කියලා එකක් නෑ. මෙතැනදී කරන්න කිව්ව එකම දේ සඤ්ඤාව වෙනස් කිරීම පමණයි. ජීවත් වෙන්න - සඤ්ඤාව වෙනස්කරගෙන. මොකද, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වූයේ සඤ්ඤාවයි ප්‍රථමයට මුල්වෙන්නේ කියලා. *සඤ්ඤ නිදනාහි පපඤ්ච සංඛා.*

දැන් අපි නිවන් දකින විදියට ජීවත්වෙන්න ක්‍රමයක් හදගන්න ඕන, ක්‍රමයක් සොයාගන්න ඕන. හැබැයි හොඳට මතක තියාගන්න, මේ 'ජීවත්වෙන ක්‍රමය' කියලා කිව්වෙ ඇස් දෙක වහගෙන, එක තැක ඉඳගෙන, භාවනා කරනවා කියන එක එහෙම නොවෙයි. ජීවත්වෙනවා කිව්වේ, දරුමල්ලොත් එක්ක ගෙදර දෙරේ කටයුතු කරමින්, රැකීරක්‍ෂාදිය කරන ගමන්ම නිවන් දකින ක්‍රමයක් සොයන එකයි අපිට වටින්නේ. එහෙම තැනකින් හුරුවුනොත් විතරයි අපිට කවද හරි එතෙර වෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. නැත්නම් දවස පුරාවටම වෙනද විදියට නම් අපි ජීවත්වෙන්නේ, පැය භාගයක් හෝ පැයක් භාවනා කරලා වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. එහෙම නම් මෙතැනදී මේ ගාථාවෙන් පෙන්වාපු කාරණය අපේ ජීවිතයෙන් දකින්න අපි ටිකක් උත්සාහ කරලා බලමු. ඊට පස්සේ හැම වෙලාවෙම ඒ විදියට ජීවත්වෙන එකයි තියෙන්නේ.

ඇහැ පරිහරණය කරන කොට අපි මෙව්වර කල් ජීවත්වුනේ රූප සඤ්ඤාවෙන්. රූප සඤ්ඤාව කියනකොට දකින්න පෙර මෙතැන රූපයක් තිබුණා. තියෙන රූපයයි අපි දකින්නේ. පැත්තකට ගියාමත් දකපු රූපය තියෙනවා කියන මට්ටමයි රූප සඤ්ඤාවෙන් හම්බවෙන්නේ.

දැන් මේ පින්වතුන් මෙතැනට එන්ට පෙර මෙතැන පන්සලක්, ධර්මශාලාවක් තිබුණා. තිබුණ ධර්ම ශාලාවේ තමයි දැන් ඉන්නේ. ආපනු පැත්තකට යන්නේත් මේ ධර්ම ශාලාව තියෙනවා කියලා.

ඕක තමයි ඇහැ පරිහරණය කරනකොට රූප සඤ්ඤාවෙන් ඉන්න ලෝකයේ මට්ටම.

දැන් අපි පුරුදුවෙන් ඕනෑ ඇහැ පරිහරණය කරන්න ඔය මට්ටමෙන් මිදිලා. ඇහැ පරිහරණය කරනවා රූප සඤ්ඤාවෙන් මිදිලා. ලෝකයා රූප සඤ්ඤාව ඇතිකර ගන්න තැන මෙයාට රූප සඤ්ඤාව නෑ. හැබැයි අසඤ්ඤා වෙලත් නෑ. විසඤ්ඤා වෙලත් නෑ. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා වෙලත් නෑ. මේ ලෝකය පරිහරණය කරන ආයතන ටිකම පරිහරණය කරමිණුයි ලෝකයාගේ මට්ටමින් මිදිලා තියෙන්නේ.

ඒ කිව්වේ හැම වෙලාවෙම අපි එක කාරණයක් තේරුම්ගන්න ඕන. මෙතැන තියෙන්නේ ඇත්තක්. සම්මා දිට්ඨි.

අපිට රූපය කියලා යමක් පෙනෙන්නේ කොහොමද කියන කාරණාවෙ දැනුවත් වෙන්න. අපි මොනවා හරි රූපයක් බලනවා කියලා බලන්නේ නැතිව, ඇත්තටම රූපයක් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය අපිට තේරුනොත් ඉබේමයි මේ ලෝකයාගේ මට්ටමින් අපි මිඳෙන්නේ.

හොඳට බලන්න: අපි බලන්නේ ඉදිරියෙන් තිබෙන රූපයක්. අපිට පෙනෙන වස්තුව ඉදිරියෙන් තියෙනවා කියලා තමයි අපි දකින්නේ. නමුත් මෙතැන දී සිදුවෙන්නේ මේ ඉදිරියෙන් තියෙන වස්තුව පෙනෙන්නෙ අපිට. ඇයි අපිට පෙනෙන වස්තුව බාහිර තිබෙන දෙයක් හැටියට අපි හිතන්න?

මෙහෙම වෙන්නේ යම් වස්තුවක් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය ඇතිවෙච්චි හැටි ගැන නොදන්නාකම නිසයි.

දැන් හැම වෙලාවෙම හොඳට දකින්න ඕන. මම කලිනුත් කියලා තියෙන කතාවක් මේක නැවත ටිකක් මතක් කරන්නමි: අර වැලි ගොඩක උපමාව. මේ පන්සල ඉස්සරහ ලොකු වැලි ගොඩක් තියෙනවා කියමු. දැන් ඔය රූප සඤ්ඤාවේ ලක්ෂණය තමයි, බාහිර වැලි ගොඩක් තිබෙන නිසා මට වැලි

ගොඩක් පෙනෙනවා. එතකොට මට පෙනෙන්නේ වැලි ගොඩක්. තිබෙන්නේ වැලි ගොඩක්. එයා හිතනවා, “දකින්න පෙරත් එතැන වැලි ගොඩක් තිබ්බා. තිබෙන වැලි ගොඩ තමයි මට දැන් පෙනෙන්නේ.” පැත්තකට ගිය ගමන් දකපු වැලි ගොඩ තිබෙනවා. ඔන්න දැන් වැලි ගොඩක් පෙරත් තිබුණා. දැනුත් තිබෙනවා. අනාගතයටත් තිබෙනවා කියලා තමයි ජීවත් වෙන්නේ. වර්තමානය තුළත් තිබෙන දේම පෙනෙනවා. පෙනෙන දේම තිබෙනවා කියන තැනකින් තමා ජීවත් වෙන්නේ.

ඔන්න ඒ වැලිගොඩ දකින මට්ටමට තමයි කියන්නේ රූප සඤ්ඤාව කියලා. එයාට පෙනෙන රූපයක් තියෙනවා කියලා දැන් ඔන්න විදර්ශනා කරනවා.

අපි අහලා තියෙනවා නේද, ‘විදර්ශනාව’ කියලා එකක්. මොකක්ද මේ විදර්ශනාව කියන්නේ? හරියට විදර්ශනා කළොත් මම කියාපු අර්ථයට එනවා. “න සඤ්ඤේ සඤ්ඤී, නොපි අසඤ්ඤෙ සඤ්ඤී. න විභූත සඤ්ඤී” කියන තැනට එනවා.

විදර්ශනා කියලා කියන්නේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දැකීමට වඩා විශිෂ්ඨ දැකීමක්. සාමාන්‍ය ලෝකයා රූපයක් දකිනකොට, රූප සඤ්ඤාවේ ඉන්නකොට, ඒ දකින අරමුණම විශේෂයකින් දකිනවා. ඒ කොහොමද? විදර්ශනාව නැත්නම් සම්මා දිට්ඨිය, ඒ ඔක්කොම එකටයි යෙදෙන්නේ. මෙයා හොඳට බලනවා මේ ටික හොඳට ඉගෙනගෙන තියෙන නිසා බාහිර තියෙන්නේ වැලි ගොඩක් කියලා ලෝකයට පෙනෙනකොට මේ පෙනෙන තැන මෙයා විදර්ශනා කරනවා, නුවණින් බලනවා.

ලක්‍ෂ්‍යයකට විතර විශාල සෙනගකට ඇවිල්ලා මෙතැන තියෙන වැලි කැට එක එක අරගෙන යන්න කියනවා. එක්කෙනෙකුට ගෙනියන්න අයිතිය තියෙන්නේ වැලි කැට එකක් පමණයි. කිසි කෙනෙකුට තහනම් වැලි ගොඩම ගෙනියන්න. දැන් මේ එක වැලි කැටයකින් වැලි කන්දක්, වැලි ගොඩක් පනවන්න පුළුවන්ද? බෑ.

ඔන්න දැන් විශාල සෙනගක් ඇවිල්ලා එක එක්කෙනා එක එක වැලි කැටය ගානේ අරගෙන ගියා. දැන් මේ ඇහින්න ඒ දිහා බලන්න. කෝ ඒ වැලි ගොඩ? කෝ ඒ වැලි කන්ද?

දැන් මට කියන්න කවුද වැලි ගොඩ ගෙනිව්වේ: වැලි ගොඩ ගෙනිව්වේ මෙයැයි කියලා එක්කෙනෙකුට අත තියලා පෙන්නන්න පුළුවන්ද? බෑ.

එයා අතේ තියෙන්නේ එක වැලි කැටයයි කියල නම් පෙන්නුව හැකියි.

ඒ වැලි කැටයට වැලි ගොඩ කියලා පැනෙව්ව හැකිද? බෑ. මොකද, වැලි ගොඩම, වැලි කන්දම ගෙනිව්ව එක්කෙනෙක්වත් නෑ. වැලි කැටේ කැටේ තමයි කෙනා කෙනා ගෙනියලා තියෙන්නේ.

ඔන්න දැන් ආපහු කියනවා කැටේ කැටේ ගෙනිව්ව අයට ආපහු ගෙනල්ල දන්න කියලා. කිසි කෙනෙකුට වැලි ගොඩක් ගෙනෙන්න තහනම්. වැලි කන්දක් ගේන්න තහනම්. තම තමන් අතේ තිබෙන වැලි කැටේ කැටේ ඔන්න ගෙනැත් දනවා. දැන් කෙනා කෙනා එක ගොඩකට දූම්මත් ඔතන තියෙන්නේ වැලි කැට ටිකකකුයි හිස් අවකාශයයි විතරයිනෙ නේද?

මෙතැන ඇහිත් බලන විට ගොඩක් පෙනෙයි. වැලි කැට තියෙන තැනක වැලි ගොඩක් පෙනුනට වැලි ගොඩක් තියෙන හින්දා වැලි ගොඩ පෙනුනනද කියල හොඳට බලන්න. වැලි කැට ටිකක් තියෙන තැනක ඇහිත් බලනවිට ගොඩක් වගේ පෙනෙනවා. නමුත් මේ පෙනෙන දේ එතැන තියෙනවද බලන්න. පෙනෙන්නේ වැලි ගොඩක්. තියෙන්නේ වැලි කැට. අපි පෙනෙන දේ අල්ලන්න කියලා අත දූම්මොත් වැලි ගොඩ අහුවෙයිද? නෑ. වැලි කැට ටිකක අත හැපෙනවා මිසක් වැලි ගොඩක් අහුවෙන්නේ නෑ.

මම මේ පෙන්නන්න හැදුවේ, මේ පින්වතුන් දන්නේ නැතුව ඇති ඇස කියලා කියන්නේ අපේ පෙර කමියට අපට පෙනෙන්න විඳින්න පුළුවන් විදියට රූප හදල පෙන්නන්නට පුළුවන් කාවයක්. ඇහේ හැකියාව තමයි එක එක හැඩතල හදලා පෙන්නන එක.

අපි කියමු මේ වීදුරු බිත්තියෙන් එහා පැත්තෙ තියෙනවා සුදු පාට කාර් එකක්. අපි මේ වීදුරුවේ අලවනවා නිල්පාට ස්ටිකර් එකක්. දැන් මේ නිල්පාට වීදුරුව හරහා බලනකොට එයින් එපිට තියෙන වස්තුව මට

පෙනෙන්නේ නිල්පාටටයි. දැන් බලන්න බාහිර වස්තුව මෙයාට ඕන විදියට හැම වෙලාවෙම හදලයි එය අපට පෙන්න්නේ. දැන් විදුරුව ගැන අවධානයක් නැතුව විදුරුව හරහා බලලා පෙනෙන දේ ඇත්ත කියලා ගත්තොත් හරිද? විදුරුව හරහා බැලුවාම නිල්පාටට පෙනෙනවා. පුංචිම කාලේ ඉඳලා අපි මේ ගේ ඇතුළේ නම් හැදුනේ නිල්පාට විදුරුව හරහා නම් ලෝකය බැලුවේ, හැම වෙලාවෙම අපිට බාහිර වස්තු පෙනුනේ නිල්පාටටයි. කවදාවත් එළියට ගිහිල්ලා නැතිනම් අපි ඒ විදුරුවේ තියෙන පාටට මිසක් වස්තුවේ පවතින ඇත්ත නොවෙයි නේ දකින්නේ. තේරුනාද?

ඒ විදුරුව වගෙයි කියලා හිතාගන්න මේ ඇහැ. අහලා ඇති මේ ඇහැට කියනවා වක්බු ඉඳිය කියලා. වක්බු, සොත, සාන, ජිව්හා, කාය, මන ඉඳිය අහලා තියෙනවාද? ඇයි මේවාට ඉඳිය කියලා කියන්නේ? ප්‍රධානය කියන අර්ථයෙන්. දඹ්න කෘත්‍යයේදී ඇහැ ප්‍රධානයයි. ඒ නිසා, වක්බු ඉඳිය, ඇහැ දෙන විදියට තමයි හැම දෙයක්ම අනුභව කරන්න වෙන්නේ. දඹ්න කෘත්‍යයේදී බලය දරන්නේ ඇහැ නිසා රූපයට ඕන විදියට පෙනී හිටින්න බැහැ. හිතටත් ඕන විදියට අරමුණු ගන්න බැහැ. හිතිවිලිවලටත් ඕන විදියට අරමුණු ගන්න බැහැ. ඇහැ දඹ්න කෘත්‍යයේ බලය දරන නිසා ඇහැ දෙන විදියට තමයි අපිට බලන්න වෙන්නේ.

එතකොට අර විදුරුව වගේ තමයි ඇහැත්. විදුරුවෙන් හදපු පාට රූපයක් අපිට පේනවා වගේ මේ ඇහෙන් හදපු රූපයක් තමයි හිතට පෙනෙන්නේ. විදුරුව ගැන දැනුම නැත්නම් අපි කෙළින්ම හිතනවා නිල්පාට රූපයක් තමයි අපිට පෙනුනෙ කියලා. විදුරුවෙන් තමයි නිල් පාටට රූපයක් හදලා අපිට පෙන්නුවේ. ඒ ගැන දැනුමක් නැත්නම් අපිට හිතෙන්නෙම මේ නිල්පාට රූපයක් තියෙනවා කියලා.

මේ ලෝකය, පරමාණු - එහෙම නැත්නම් ශුද්ධාෂ්ඨක මට්ටමේ සියුම් රූප කලාප කලාප වශයෙන් තියෙන්නේ. මේ ඇහේ කාවයේ මිම්ම තමයි එහෙම රූප කලාප තියෙන තැනක හැඩතල හදලා හිතට පෙන්නන එක. ඇහේ මේ ස්වභාවය ගැන නුවණක් නොතිබුණ අපි කෙළින්ම කළේ තියෙන රූපයත්

එක්ක සම්බන්ධ වෙන එකයි. කෙලින්ම පෙනෙන රූපය දැනගන්නවා දැනගන්න එක තියෙනවා කියලා.

නමුත් මෙතැන ඇත්ත වශයෙන්ම තියෙන්නේ හේතු එල දහමක්. මේ පින්වතුන් අහලා ඇති “වක්ඛං පටිච්ඡ රූපෙව උප්පජ්ඣති වක්ඛු විඤ්ඤාණං” කියලා ඇසද රූපයද නිසා වක්ඛු විඤ්ඤාණය උපදිනවා. ඇයි එහෙම කියන්නේ: අපි හිතාගෙන ඉන්නේ මේ ඇහැ තියෙනවා, තියෙන ඇහැට බාහිරේ තියෙන රූප ගැටුනාම හිත ඉපදෙනවා කියලා නේ.

එහෙම නොවෙයි. දැන් විදුරුවද රූපයද නිසා දැනගන්නවා කියනකොට දැනගන්න ලැබුනේ විදුරුවෙන් පෙන්නාපු රූපයයි. ඒ වාගේ ඇහැද රූපයද නිසා මේ ඇහෙන් හැඩ සටහනක් හදලා අපට හිතට රූපය පෙන්නනවා. වැලිකැට තියෙන තැනක, හැඩතල තියෙන තැනක මේ ඇහින් රූපය බලනකොට මේ ඇහැ කරන්නේ රූපයක් හදලා පෙන්නනවා. ඇහැ පිරිසිඳ දකලා නැත්නම්, ඇහැ කියන එක දැනගෙන නැත්නම්, වක්ඛු ඉඳියේ ඉඳිය ලක්ෂණය දැනගෙන නැත්නම්, ඇහේ කෘත්‍යය දැනගෙන නැත්නම්, අපිට වෙන්නේ හැමදම පෙනුන රූපය තියෙනවා, තියෙන රූපය පෙනෙනවා සත්‍යයට යාමයි. ඇයි ඒ? වෙන දෙයක් ගැන හිතන්නවත් බෑ. මේ පින්වතුන් හිතන්නේ කෙලින්ම තියෙන රූපය ඇහැට පෙනෙනවා කියලයි.

මේ ඇහැ කියන එකට ප්‍රත්‍ය ටිකක් තියෙනවා: අවිජ්ජා සම්භූතං, කම්ම සම්භූතං, ආහාර සම්භූතං කියලා.

මේ ඇහැට එහෙම කියන්න හේතු තියෙනවා: මෙන්න මේ ඇහේ හැටි තමයි හැඩ සටහන් හදනවා, හදලා හිතට පෙන්නනවා. විදුරුවෙන් කෙරෙන්නෙන් අපේ හිතට රූප වෙනස් කරලා පෙන්නීමයි. විදුරුවට නිල්පාට, කහපාට අලවනට පුළුවන් වෙලා රූප වෙනස් කරලා පෙන්නීමේ හැකියාව තියෙන්නේ ඒ නිසයි. ඒ වාගේ මේ රූප සටහන් වෙනස් කරලා හිතට පෙන්නන්න පුළුවන්කම තිබෙන හින්දයි මේ ඇහැ කියන එක කම්පයි කියන්නේ. කර්මයට අනුව මේ ඇහැක් හැදුනේ ඒ විදියට අපිට විපාක විදිය යුතු විදියේ රූප හදලා දෙන්න පුළුවන් හින්දයි.

දැන් මෙතැනදී මම මතක් කළේ, වැලිගොඩක් තියෙනවා, තිබෙන වැලිගොඩ දකිනවා, කියලා ලෝකයා රූපයක් කියන සඤ්ඤාවෙන් ඉන්නකොට මේ ඇහෙන් බලපු නිසා මෙහෙම රූපයක් පේනවා නේද කියලා ඒ අරමුණේ ම අපි ඉන්නවා. ඇහැ උපකාරයෙන් තමන් තුළ ඉපදුනු ධර්මතාවයකින් ලෝකයා රූපය කියන එකම අපි බලනවා. බලනකොට, දැන් ලෝකයා රූපයයි කියලා බැහැර දකින එකේම, ලෝකයාගේ මට්ටමින් මිදිලා අපි ඉන්නවා. අපි ඇත්තටම දකින්නේ වැලිකැටයි අවකාශයයි විතරයි. බාහිර තියෙන්නේ මේ ඇතින් බලපු නිසයි වැලි ගොඩක් විදියට පෙනුනේ කියලයි අපි දැන් දන්නේ.

මිරිඟුව ගැනත් මම කියන්නම්: තිරිසන්ගත සතා දිහා බලන්න. ඒ සතාට මිරිඟුව පෙනෙන්නේ ජලය වාගෙයි. පෙනෙන ජලය තියෙනවා; තියන ජලය පෙනෙනවා කියලයි ඒ සතා හිතන්නේ. රූප සඤ්ඤාවේ ලක්ෂණය ඔහොමයි. බලන්න ඉස්සර වෙලත් මෙතැන වතුර වලක් තිබුණා. බලාගෙන ඉන්දේද්දීත් වතුර වලක් තිබෙනවා. බලාගෙන පැත්තකට ගියහමත් වතුර වලක් තිබෙනවා කියන මට්ටමකයි ඒ සතා හිතන්නේ. පිපාසයකුත් ඇතිවෙනකොට, වතුර වාගෙන් පෙනෙනකොට, පෙනෙන වතුර තිබෙනවා නම් ඒ වතුර බොන්නට නොදුවා ඉදියිද? හොඳ වතුර පිපාසයකුත් ඇතිවෙනවා නම්, වතුර වලත් පෙනෙනවා නම්, පෙනෙන දේ තිබෙනවා කියලත් හිතෙනවා නම්, වතුර බොන්න දුවන එක නවත්වන්න බෑ. දුවනවාමයි.

ඒ සතාගේ අරමුණේම අපි දකිනවා ජලය වගේ. ඒත් ජලය වගේ පෙනුනට, සිසුම් රූප කලාප නිසා, මිරිඟුව වාගේ පෙනෙන තැනක ජලය වාගේ පෙන්නන එක මේ ඇහේ හැකියාව බව අපි දන්නවා.

පෙනෙන දේ එතැන තිබෙනවා නොවෙයි. තිබෙන බව පෙන්නන එක ඇහේ හැකියාවයි. සතාගෙ ඇහේ හැකියාව තමයි ජලය පෙන්නන එක. නමුත් පවතින, වෙච්ච සිද්ධියේ ඇත්ත දකින එක මට තිබෙනවා. සතාට ඒක නෑ.

දෙන්නටම පෙනෙන මට්ටම එකයි. මිරිඟුව තිබෙන තැනක ජලය වාගේ සතාටත් පෙනෙනවා, මටත් පෙනෙනවා. දෙන්නාටම පෙනෙන එකම දේ ගැන සම්මාදිට්ඨිය නිසා මම පෙනෙන දේ ඇත්ත දකිනවා.

නමුත් ඇහෙන්නේ කෙරෙන කෘත්‍යය එයා නො දකින නිසා තිරිසන්ගත සතා රැවටෙනවා. ඒ නිසා බාහිරයට දූවන එක නවත්වන්න බැහැ.

නමුත් මිරිඟුවේ නලියන ස්වභාවය අපි දකිනවා. මේ ඇහෙන්නේ බලනකොට පෙනන්නේ ජලය වගේ තමයි. එහෙම පෙන්වුවාට පිපාසය තිබුණත්, ජලය වගේ පෙනුනත්. පෙනෙන දේ තියෙනවා නොවෙයි කියලා දන්න නිසා අපි දූවන්නේ නැහැ.

එතැනින් බලන්න, තිරිසන්ගත සතාගේ මට්ටමේම, ඒ අරමුණේම අපි එයාගෙ සඤ්ඤාවට වඩා වෙනත් සඤ්ඤාවකින් ඉන්නවා. එයා පෙනෙන දේ තියෙනවා, තියෙන දේ පෙනෙනවා කියලා බාහිරයේ ජලය තිබෙනවා කියන සඤ්ඤාවකින් ඉන්නකොට, රූපයක් තිබෙනවා කියන සඤ්ඤාවකින් ඉන්න කොට, අපි මිරිඟුව නිසා අපිට ජලය වාගේ පෙනෙනවා කියන සඤ්ඤාවකින් ඉන්නවා. ඇහෙන්නේ බලපු නිසා රූපයක් පෙනෙනවා කියන සඤ්ඤාවකින් අපි ඉන්නවා.

හැම වෙලාවෙම මේ පෙන්නන රූපය දකින්න මවලා පෙන්නන දෙයක් කියලා.

උදහරණයක් හැටියට කුණ්ඩදුන මහ රහතන් වහන්සේගේ කතාව ගනිමු: උන්වහන්සේ පෙර සසරේදී කළ අකුශලයක විපාකයක් විදියට, උන්වහන්සේ පිටිපස්සෙ ස්ත්‍රියක් යනවා කියලා ලෝකයේ හැමෝටම පෙනෙනවා. එතකොට ඒ රූපය වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් විඤ්ඤෙය්‍යයි. මේකත් ඒ විදියමයි.

අපේ විපාකයට මහා භූතයන් තුල හැඩතල මවලා පෙන්නනවා. ගිහිත් බැඳුවොත් නෑ. මේවා විමශණීය කරලා, කඩලා කඩලා බැඳුවොත්, අල්ලලා

බැඳවෙත් එතැන රූපයක් නෑ. එතකොට මේ පෙනෙන දේ ඇහැ උපකාරයෙන් මවල පෙන්නන දේයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා හරියට රූපය මායාවෙන් කළ එකක් වාගෙයි කියලා. මේ රූපයට මායාව කියලා කියන්නේ ඇයි? මිනිස්සුන්ව රවට්ටලා ජරා මරණය දක්වා ගෙනයන්න මේ රූපය තරම් දක්ෂ කෙනෙක් තවත් නෑ. වෙන කෙනෙක් අපට මේ තරම් හතුරු කමක් කරන්නේ නෑ. රූප, වේදනා, සංඝාත, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පංචකය කරන හතුරුකම මේ ලෝකයේ අන්තිමම හතුරාය කියලා කියන හතුරාවක් කරන්නේ නෑ. ඒ හතුරාත් ඉන්නේත් මේ හතුරා ඇතුළේමයි.

මෙතැනදී හොඳ කාරණාවක් තියෙනවා තේරුම්කරගන්න: මේ ඇහෙන බලපු නිසයි සංඝාතව පහළවුනේ. බාහිර රූපයක් ඇති විදියට ලෝකයා බාහිර රූපය දකින විට, රූපය මේ ආයතන ටික නිසා මැවුණු දෙයක් හැටියට දකින නුවණකින් නම් අපි ඉන්නේ, දැන් ලෝකයා රූපය දකින මට්ටමින් අපි ඉක්මිලා. ලෝකයාගේ වක්බු සම්ප්ප්පයෙන් අපි මිදිලා.

අර තිරිසන්ගත සතාට වතුර පෙනෙනකොට එයාගෙ ඇහැට ප්‍රිය රූපයක් ස්ප්ශී වෙනවා නේද? ඒ වතුර එයාට හිතීන් විඳින්නටත් පුළුවන්. ඒ විඤ්ඤාණයට, වේදනාවට ප්‍රිය වතුර වල දිහා බලලා තණ්හා කරන්නටත් පුළුවන්. එතකොට එතැන ස්ප්ශී වේදනා තණ්හා ඔක්කොම ටික තියෙනවා.

වක්බු සම්ප්ප්පය නිසා ඇතිවන සැපයුක් වේදනාවෙනුත්, ඒ ප්‍රිය වස්තූන්ගෙනුත්, ඇතින් බලල ගත්ත කලහ කෝලාහලවලිනුත්, අපි මිදිලා. විද්විතා නුවණට අන්තිමට මට හමුවන්නේ මගේම වරිතයයි.

යථාර්ථයෙන් බැලුවොත් මේ ආයතන ටිකෙන් හදලා දුන්න ලෝකයක් පෙනෙනවා මිස තියෙන ලෝකයක් හමුවන්නේ නැහැ. මේ කියන්නේ ද්විතියේ කෙළවරයි. තාම ඉන්න මට්ටම නොවෙයි.

ඔන්න ඔය වගේ තැනකට ආපු දවසට මේ ලෝකයා දකින රූපයක් අපි දකින්නේ නැහැ. තිරිසන්ගත සතා දකින රූපයක් මිරිගුවේ අපි දකින්නේ නැහැ. අතීත රූපය නිරුද්ධවෙලා. අනාගත රූපය ඉපදිලා නෑ. වර්තමානයේ ඒ ආයතන ටික නිසා උපන් රූපයක් අපිට පෙනෙයි. ලෝකයා රූපය කියන තැනක මේ ආයතන නිසා හැදිලා පෙනෙනවා.

ඔන්න ඔය විදියට දැන් ~~නසඤ්ඤ සඤ්ඤ~~ කියලා කිව්වේ අර තිරිසන්ගත සතාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤාත් අපිට නෑ. හැබැයි සඤ්ඤා නෑ කියලා අපි අසඤ්ඤ වෙලත් නෑ. නුවණකින් ඉන්නවා. ඒ වාගේ මේ ආයතන ටික ලෝකයා පරිහරණය කරන කොට, විසඤ්ඤ වෙන්නේත්, අසඤ්ඤ වෙන්නේත්, නේවසඤ්ඤිතාසඤ්ඤී වෙන්නේත් නැතුව ලෝකයාගේ රූප සඤ්ඤාවේ රූපසඤ්ඤාත් නැතිව ඉන්න. ඒ කියන්නේ පෙනන අරමුණු වෙත මේ ඥාණ දර්ශණය අරගෙන යන්න. ඇත්ත ඒකමයි.

වැලි කැට ටිකක් තියෙන තැනක වැලි ගොඩක් පෙනෙනවා. නිල්පාට විදුරුවෙන් බලපු නිසා නිල්පාට යමක් පෙනෙනවා. ඒ වාගේ මේ ඇහෙන්න බලපු නිසයි මෙහෙම හැඩ තල පෙනෙන්නේ. දැන් විදගීනාව කියන එක හම්බවෙන්නේ ඊට පස්සෙ.

ඔන්න දැන් අපි මෙහෙම ඇත්තක් අහගත්තා: මොකක්ද ඇත්ත?

මේ ඇහෙන්න බලපු නිසා මෙහෙම හැඩතල පෙනෙනවා. පෙනෙන හැඩතල තියෙනවා නෙවෙයි.

ඒක පරීක්ෂා කරලා බලන්න. ඕක ජීවිතයෙන් අත්විඳලා පරීක්ෂා කරලා බලන එක තමයි විදගීනාව කියන්නේ.

දැන් මේක කැලි කැලි කඩලා බලනවා. මම කිව්වානේ ඇහැ උපකාරයෙන් රූප කලාප තියෙන තැනක මෙහෙම හැඩ තල හදලා පෙන්නවා කියලා. ඒ පෙනෙන දේ තියෙනවා නොවෙයි නේ. නමුත් අපිට අත්දැකීම් තිබුනේ පෙනෙන දේ තියෙනවා කියලයි. මෙව්වර කල් අපිට පෙනුන දේද හරි නැතිනම් මේ කියලා දිපු දේද හරි කියලා දැන් පර්යේෂණය කරන්න. ඒකට

තමයි විදුහ්නා කරනවා කියන්නේ. රූප කලාප කඩල කඩල බලනවා. බලනකොට ඔය පෙනෙන හැඩවල් එක තැනකවත් නෑ. තිබුණා නම් මේක ඇතුළේ තියෙන්න එපායැ. රොඩු ගොඩක් නම් හමුවෙනවා.

මේකෙ ඇත්ත තමයි එහෙම තියෙන තැනක ඇහැ නිසා හිතට පෙනුනා කියන්නේ.

අපිට පිළිගන්න වෙනවා නේද, අර වැලිගොඩ දිහා බැලුවොත් වැලිගොඩ අයිති මොන වැලි කැටයටද? එකම වැලි කැටයකටවත් අයිතිත් නැත්නම්, හිස් අවකාශයේ කොහාටවත් අයිතිත් නැත්නම්, දැන් මේ වැලිගොඩ කොහාටද අපි දන්නේ? එහෙනම් බාහිරයෙ තියෙන්නෙ වැලිකැට ටිකයි, අවකාශ ධාතුවයි හැරෙන්නට වැලිගොඩ කියලා එකක් කොහෙවත් තියෙනවද? වැලිගොඩ කියලා වෙනම එකකුත් නැත්නම්, වැලිකැට ටිකයි අවකාශ ධාතුවයි විතරක් නම් තියෙන්නේ, මේ වැලිගොඩ වැලිකැට ටිකටයි අවකාශ ධාතුවටයි ඇතුල්කරන්නටත් බැරි නම්, දැන් කොහාටද මේ වැලි ගොඩ දන්නේ.

එහෙනම් අපිට අකැමැත්තෙන් වුවත් එකඟවෙන්න වෙනවා, එහෙම පෙන්නන එක මේ ඇහේ හැකියාවක් තමයි කියලා.

හිත දියුණුවෙව්වි දවසට ඕකට ප්‍රාර්ථනාවක්වත් ඕන නෑ. හොඳට හැපිලා පෙනෙනවා. රූපය තියෙනවා, තියෙනවා කියන වැරද්ද ජපවෙලා තිබීමයි අපිට ප්‍රශ්නය වෙලා තියෙන්නේ.

මේ වගේ දැන් මම කිව්වානේ වැලි කැට තියෙන තැනක වැලිගොඩ වගේ අපිටයි පෙනෙන්නේ. වැලිගොඩ තියෙනවා, තියෙන වැලිගොඩ පෙනෙනවා කියන එක වැරදියි කියල කිව්වහම ඒ කියපු දේ ඇත්තද කියල බලන්න ඔබ විදුහ්නා කරනවා. ඒකට කියනවා කලාප සම්මගණිය කියලා. කලාප කලාප සිතින් විමගණිය කරලා බලනවා. මේ වැලි කැටයෙද, නැත්නම් මේ වැලිකැටයෙද කඤ්ඤා තියෙන්නේ කියලා. එහෙනම් වැලි කඤ්ඤා නෑ කියලා උච්ඡේද වාදයට එන්නත් එපා; එහෙම වුනොත් වැරදියි. එහෙම නම් වැලිකැට තියෙන තැනක ඇස උපකාරයෙන් කඤ්ඤා වාගේ හිතට පෙනුන එක ඇත්තනේ කියලා මේ ඇත්ත දකින්න.

ඒ වාගේ විදගීනා කරනවා කියලා මේ දඬනය තුළ අපි මේ කරන්නේ මොකක්ද කියලා හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ඒ වාගේ ඇසට පෙනෙන ඕනෑම දෙයක් කඩලා විදගීනා කරල බලන්න. මේ තිබෙන්නේ පවතින දේ අනිකක්, පෙනෙන දේ අනිකක්. මේ හැඩතල පෙන්න්නේ ඇසෙන්. මොකද අපිට පෙනෙන හැඩතලය එහෙම්මම තිබෙන එකක් වුනා නම්, ඒ වස්තුව කවදාවත් නැතිකරන්න බෑ.

මේ ලෝකයේ කොහේවත් එහෙම පිටින් වස්තු හැඳිලා නෑ. කලාප කලාප එකතු වෙලයි සෑම වස්තුවක්ම හැඳිලා තියෙන්නේ.

ඊළඟට මේ ඇහේ හැකියාව තමයි, ඇහැට රූප හසුවන එක්තරා සීමාවක් තියෙනවා. ඒකට හර්ට්ස් සංඛ්‍යාවක් තියෙනවා. මේ හිස් අවකාශයේ තිබෙන රූප සියල්ලම ඒකට හසුවන්නේ නැහැ. ඇසේ තිබෙන කැමරා කාචය ඒ රූප සියල්ලම දැකීමට තරම් රළු වැඩියි.

සිත සමාධි වෙනකොට මේ ඇසේ ප්‍රසාදය නමැති කැමරා කාචය තවත් සියුම් වෙනවා. එදාට මේ පින්තූන් පුදුම කරවන තරමේ රූප මේ ඇසට මැවිලා පෙනෙයි. මේ අද පෙනෙන රූපය එදාට විනිවිද පෙනෙයි.

ඒ නිසා හොඳට මතක තියාගන්නට අද මේ පෙනෙන මට්ටම සත්‍යයක් නොවෙයි.

කෙනා කෙනාගෙ පොහොසත්කම්වලට අනුව, කඩවල කැමරා කාච විකුණන්න තිබෙනවා. ඩොලර් දහයට ලැබෙන කැමරා කාචයේ තියෙන්නේ ඩොලර් සියකට ලැබෙන කැමරාවේ තිබෙන හර්ට්ස් සංඛ්‍යාතය නොවෙයි. කෙනා කෙනාගෙ පොහොසත්කමට, අපි ගාව තිබුන මුදලේ හැටියට, ගත්ත කැමරාවට ගෝවර පින්තූරයි මේ අපි අද බලන්නේ. පින්තූර ඔක්කෝම ඒ විදියයි කියල ගන්නට එපා. තව ඩොලර් දහක් විතර වියදම් කරලා ගත්ත අයත් ඉන්නවා.

මේ අප ලඟ තිබෙන කැමරා කාචයට ඒවා හසු නොවන නිසා තව්නිසා දෙවිලොව දෙවියන්ට පෙනෙන රූප, අපේ ඇසින් පෙනෙන්නේ නැහැ.

එහෙනම් අපි මේ දකින්නේ මේ ඇසේ තිබෙන කැමරා කාමයට හසුවන දේ මිසක, තිබෙන දේ නොවෙයි කියලා දකින්න. අපේ මේ ප්‍රසාදය තව ටිකක් සියුම්වුනොත් තවතියා වාසි දෙවියෝ අපට පෙනෙයි.

හැබැයි ඊටත් වැඩි මිල දීලා ගන්න කැමරාත් තිබෙනවා: තවතියා වැසි දෙවියන්ට සහම්පතී බ්‍රහ්මයා පෙනෙන්නේ නැතිලු. එයාගෙ කැමරාව ඊටත් වඩා ගොඩාක් වටිනවා. ඒ නිසා ඒවාට හසුවන රූප ඊටත් සුඤ්ඤයි.

ඒ වාගේ එක එක්කෙනාගේ ග්‍රද්ධා, වීයභීය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ධනවත්කම්වල මට්ටම මත, ඒවායින් මිලදී ගත හැකි භාණ්ඩය අපි ළඟ තිබෙන්නේ. ඒ නිසා දැන් අපි ළඟ තිබෙන මේ කැමරා කාමයට හසුවන දේ ඇත්තයි කියලා ගත්තට එපා. ඒ අනුවන දේ අපේ කැමරාවෙ හැකියාව අනුවයි. මේ අවකාශයේ ඉතා සියුම්ම රූප කලාපවල ඉඳලා මහ විශාල කඳු කියන තැන දක්වා තිබෙනවා. මේක මේ මට්ටමේ හැඩතල හසුකරන මේ කැමරාව තව සියුම් වුනොත් අවකාශයේ තිබෙන තව තවත් සියුම් කලාප මිස මේ හැඩය පෙනෙන්නට නැතිවෙයි. එදාට මේ දැන් පෙනෙන ඒවා බොරුයි කියයි.

ඒ නිසා මම මේ මතක් කළේ පංච උපාද්‍යාස්කන්ධ ලෝකය දකින්න. මේ ආයතන ටිකෙන් ලෝකය උපද්දවාගෙන ඒ උපද්දවාගත්ත ලෝකයයි අපි මේ පරිහරණය කරන්නේ. ආයතන හයම එහෙමයි.

ඔන්න ඔය තැන සිහි නුවණ ඇතිව ජීවත් වුනොත් අපි ජීවත් වෙනවා නිවන් දකින විදියට.

වැඩට යන්න. කාර් එකෙන් යන්න. රෙදි ටිකක් සෝදන්න. වැරදි වැරදි හරි වූවි වැඩ කොටසයි කරන්න තියෙන්නේ. මේ ආයතන ටිකෙන් බලපු නිසා මෙහෙම පෙනෙනවානේ. වෙනදා වගේම පෙනෙන දේම අල්ලනවා, තියෙනදේම පෙනෙනවා, පෙනෙන දේම තියෙනවා කියන තැනකින් ඉන්නේ නෑ.

ටික ටික හරි මෙහෙම බලනකොට මෝහය ටික ටික හරි ගෙවෙනවා. මේ “න සඤ්ඤ සඤ්ඤී න විසඤ්ඤ සඤ්ඤී” කියන සිද්ධියෙන් පෙන්වන්නේ

ඒකයි. ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤාත් නෑ. නමුත් විසඤ්ඤා වෙලා නොවෙයි.

ඒ කිව්වේ මෙන්න මේ වාගේ නුවණකින් ඉන්න ඕන. ඔතන දැන් දර්ශනය ඉස්සරවෙලා ඉගෙනගත්තා. දැනගත්තාට ඒක තවම පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට මෙහේ ඉඳලා ලංකාවේ මොනවා හරි දෙයක් ගැන මම කිව්වොත් දැනගන්න පුළුවන් නේ. මෙතැන ඉන්න ඔය ගොල්ලන්ට ලංකාවේ යමක් ගැන කියපු ගමන් පෙනුනොත් තමයි පුදුම වෙන්න ඕන. පෙනුනේ නැත්නම් පුදුම වෙන්න දෙයක් නෑ.

මාගීය කියලා එකක් තියෙනවා ඔයාලට මෙතැන ඉඳන් යන්න ඕන. පෙනෙන දේම තියෙනවා, තියන දේම පෙනෙනවා කියන මට්ටමේ සඤ්ඤාවක් තියෙන ඔයාලටයි මතක් කළේ, මේ මට්ටමේ දැක්ම තුළ ඉඳගෙන ස්පර්ශයෙන් සැපදුක්වලින්, කැමැත්තෙන් හා ප්‍රිය වස්තූන්ගෙන් මිඳෙන්න බෑ. දුකෙන් මිඳෙන්න බෑ.

- මේ දේවල් එපා නම්, කලහ විවාදවලට දුක්දෙමිනස්වලට කැමැති නැත්නම්, මානය අතිමානය කියන කෙලෙස්වලට කැමැති නැත්නම්, ප්‍රිය වස්තූන්ගෙන් මිඳෙන්න වෙනවා.
- ප්‍රිය වස්තූන්ගෙන් මිඳෙන්නට නම් ලෝකයට කැමැත්තෙන් සොයන ගතිය නැතිවෙන්න ඕන.
- ඒක නැතිවෙන්න නම් සැපදුක්වලින් මිඳෙන්න වෙනවා.
- සැපදුක්වලින් මිඳෙන්න නම් ස්පර්ශයෙන් මිඳෙන්න වෙනවා.
- ස්පර්ශයෙන් මිඳෙන්න නම් ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්න ඕන.

ඒ නිසා ආස පරිහරණය කරන්න ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ, (රූප සඤ්ඤාව එන තැනක) තිබෙන රූපයක් දකින්න නැතිව, තමන්ම උපදවාගෙන පරිහරණය කරන මට්ටමක් දකින්න. එදට දකින්නේ තමන්ගේම ජීවිතය. තමන්

තුළ ඉපිද නිරුද්ධවන ලෝකය මිසක් තමන්ගෙන් බාහිර ලෝකයක් දකින්නේ නැහැ. “අජ්ඣන්තං ඵල පරිනිබ්බායීති” තමා තුළම ස්කන්ධයේ පිරිනිවීමක් දකිනවා. තමන් තුළම පෙනෙනබව ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා. බාහිර දෙයක් නොවෙයි. මෙහෙම දුක්කහම වෙන්නේ “ඵලං සමෙනස්ස විභ්වති රූපං”. මේ විදියට ඉන්නකොට රූපයෙන් ඉක්මෙනවා. දැන් ලෝකය රූපය තියෙනවා කියන මට්ටම මෙයාගෙන් අතහැරෙනවා. තිරිසන්ගත සතාට මිරිගුවේ රූපයක් තියෙනවා කියන මට්ටම මෙයාගෙන් අතහැරුණා වාගේම, මෙතැනදී බාහිර රූපයක් තියෙන මට්ටම අතහැරෙනවා.

දැන් මේක දැනගත්තා කියලා දකින්න බැහැ. ජේන්නේ නෑ. ජේන්නේ නැත්තේ පෙනෙන දේ තිබෙනවා, තිබෙන දේ පෙනෙනවා කියලා අරගත්ත පෙර ඇසුර වැඩියි. මේක දැනගත්තා කියලා ඒ පෙර ඇසුර තාම ගෙවිලා නෑ. අත හැරිලා නෑ. ඇත්ත දැනගත්තා කියලා ඇසුර අතහැරෙන්නේ නෑ.

ඒ නිසා දැන් අපිට කොටසක් කරන්න තියෙනවා ඒ පෙර ඇසුර ගෙවාගන්නට. ආශ්‍රවක්‍ෂයකරගන්නට. නැත්නම් මේ පෙනෙන දේම තියෙනවා, තියෙන දේම පෙනෙනවා, කියලා අපි මේ යෙදුනු යෙදීම වැඩියි. ඒකට කියනවා ඕස, යෝග, ග්‍රන්ථ කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, දේශනා කළේ මේ ටික ගෙවන්නයි.

සිත සමාධි වෙච්චි දවසට අපහසුවකින් තොරව මේ ඇත්ත පෙනෙනවා. කය වචන දෙක සංවරවුනොත් සිත සමාධි කරගන්න පහසුයි. ශීලයක පිහිටලා, හැකි පමණකින් සමථ කමටහනක් වඩ වඩා, නිතරම ටික ටික හරි, වැරදි වැරදි හරි, මේ දර්ශනය ගැන හිතන්න. ශීලය රකින්නටත්, හිත සමාධි වන කුමන හෝ කමටහනක ඉන්නටත්, පැටලි පැටලි හරි, වැරදි වැරදි හරි, උත්සාහගන්න. මේ දහම බලන්න. ඉඳගෙන හිටියත්, හිටගෙන හිටියත්, ඇවිද්දත්, නිදගෙන හිටියත්, කියලා තැනක් නෑ. හතර ඉරියව්වෙන්ම මේ කමටහන වඩන්න පුළුවන්. වැඩට යනකොට උනත් කමක් නෑ. භාවනා කරනවා කියලා එක තැනක ඉන්න ඕනත් නෑ.

මේ ධර්මා තුන පිරෙන විදියට කොයි තැනක හරි කොහොම හරි ඉන්න.

දැන් ඉලක්කයක් තියෙනවා. ශීලය කියන එක නිකන් නොවෙයි. සංවර කරගන්න. හිතේ දූවන ගතිය, හිතේ කපාකරන ගතිය, ටිකක් අඩුකරගන්න. චිත්ත සමථයක් ඇතිකරගන්න. ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව, පවතින ඇත්ත දකින සඤ්ඤාවකින් මට ඉන්නට පුළුවන් එතකොටයි. මට යථාභූත වූ ධර්ම සඤ්ඤාවකින් ඉන්න පුළුවන් එතකොටයි කියලා දැනගත්තාමයි ප්‍රථම හිතේ යෙදෙන්නේ නැත්තේ. රූප සඤ්ඤා යෙදුනොත් ප්‍රථමයි. ශබ්ද සඤ්ඤාව ඇතිවුනොත් ප්‍රථමයි. කෙලෙස්. ඒ නිසා මේ ඇතිකරගත්ත සඤ්ඤාවේ හිටියොත් ප්‍රථම නෑ. දුකෙන් මිදුනා කියලා මේ පින්වතුන් දන්නවා.

අන්න දැන් සුදුසුයි සිල් රකින්න. භාවනා කරන්න. විදර්ශනා කරන්න. දැන් දර්ශනයක් තියෙන නිසා ඉස්සර වෙලාම දැකීම නිවැරදි කරගන්න. සම්මා දිට්ඨියට අනුව ඉතුරු අංග ටික. ශීලය රැකලා සමාධිය වඩලා ප්‍රඥාව එන්නේ නෑ. ඒ කිව්වේ මාගීය කියන එක ලැබෙන්න ඕන තමන් තුළින්. හැබැයි මාගීය ගැන අසා දැනගන්න වෙන්නේ අනුන් තුළින්.

සෝතාපත්ති අංග කීයක් තියෙනවද කියන්න. හතරයි. එනම්:

- කළ්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුර,
- සද්ධර්ම ශ්‍රවණය,
- යෝනිසෝ මනසිකාරය හා
- ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවයි.

මෙතැන ධර්මා දෙකක් අනුන්ගෙන් හා දෙකක් තමන්ගෙන් ලැබෙන්න ඕන. නමුත් අර කිව්ව විදියට කරනකොට සියල්ල තමන්ගෙන්ම ලැබෙනවා. අනුන්ගෙන් අහන්න ඕන නැහැ. ඇහීම උපයෝගී වෙනවා කියන්නේ ඇහෙන විදියට කරගන්න ඕන. දැන් මේ දර්ශනයේදී ඉස්සරවෙලා දහම අහගත්තහම සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්නත් ඕන. හැබැයි විසඤ්ඤා වෙන්නෙන් නැතිව.

කියලා දෙනවා ඉලක්කයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ පණිවිඩය කිව්වා. මේක මගේ පෞද්ගලික අදහසක් නොවෙයි. දැන් මේ පින්වතුන් ඇත්ත දූතගන්තා. නමුත් එය ජීවිතයෙන් දකින්නේ නැහැ. මේ දූතගන්ත දේ දැකීමක් බවට පත්කරගන්න දැන් තමන්ට කරන්නට කොටසක් තියෙනවා. මොකක්ද: ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තිය හා යෝනිසෝ මනසිකාරයයි.

ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තිය කියනකොට ශීල සමාධි දෙකේ පිහිටලා අහගන්න විදියට නුවණින් හිතන්න. ඔය දෙක තුළ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ තියෙනවා. එතකොට සම්මා දිට්ඨිය සාක්ෂාත් වෙනවා. ජීවිතයේ ඇත්ත දකිනවා. එතැනට එන්නට මේ ධර්මා හතර උදව්වෙලා තියෙනවා. එතකොට ඒ දැක්ක දවසට කියනවා සෝතාපන්නය කියලා. ආපත්ති අංග අතහැරෙනවා. සෝතාපන්න අංග එයාට පහළවෙනවා. බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාද, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාද, සංඝෙ අවෙච්චප්පසාද කියලා බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ කියන ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරෙහි නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදය තියෙන තැනකට එනවා.

දැන් භාමුදුරුවෝ කිව්වටවත්, බුදුභාමුදුරුවෝ කිව්වටවත්, නොවෙයි, ඇත්තටම පවතින දේ අනිකක්, පෙනෙන දේ අනිකක්. එහෙම තැනක, තියෙන දේමයි පෙනෙන්න, පෙනෙන දේමයි තියෙන්නේ, කියලා රැවටුණොත් සසරට යන එක පුදුමවෙන්න දෙයක් නෑ නේද කියලා තමන්ට ම පෙනෙන තැනට එනවා. තාම වුනේ නැති නිසයි මේ ප්‍රශ්න. හැබැයි පෙනෙනවා නම් ඔන්න සම්මා දිට්ඨිය. දකින්නේ මොකක්ද, කොහොමද දකින්නේ කියලා දන්නේ නැතිව ගිහිල්ලා හරියන්නේ නැහැ. ඒ නිසා සම්මා දිට්ඨිය කියන එක ඉස්සර වෙලා දූතගන්න.

මේ පින්වතුන් මෙහෙම ශීලයක පිහිටලා හිත වඩලා, නුවණින් බලනකොට, දකිනවා කියන සිද්ධිය ඉස්සරවෙලා දූතගන්න. ඔන්න මෙහෙම දකිනවා නම් නිවැරදි දැකීම ඇතිවෙනවා. වැරදි දැකීම තමයි රූපය නොඉක්මවූ මනස. වැරදි දැකීම නම් ඇස පරිහරණය කරනකොට රූප සඤ්ඤාවෙන් ඉඳීමයි. ලෝකයාගේ සඤ්ඤාවෙන් මිදිලා, පවතින ඇත්ත දකිමින්, ඇස පරිහරණය කිරීම නිවැරදි දැකීමයි.

මේ නුවණට කියනවා ලෝකෝත්තරයි කියලා. ලෝකයෙන් එතෙරයි. මෙය රූප සඤ්ඤා, ශබ්ද සඤ්ඤා, ගන්ධ සඤ්ඤා, රස සඤ්ඤා, පොච්ඨබ්භ සඤ්ඤා හා ධම්ම සඤ්ඤා කියන සඤ්ඤා හයෙන් ම මිදිලා. හැබැයි විසඤ්ඤා වෙලත් නෑ; අසඤ්ඤා වෙලත් නෑ; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා තලයට ගිහිල්ලත් නෑ.

මෙයාගෙ ගතිය අහවල් කියලා ලෝකයේ කිසි කෙනෙකුට කියන්න බැහැ. මෙයාට දෙවියෙක් හෝ බ්‍රහ්මයෙක් හෝ, මාරයෙක් හෝ, කිසි කෙනෙක් කියලා කියන්ට බැහැ. දෙවියෙක් හෝ බ්‍රහ්මයෙක් හෝ මාරයෙක් හෝ මනුස්සයෙක් හෝ කියන්න පුළුවන් ඔය සඤ්ඤා හය ඇතුළේ ඉන්නකන් විතරයි. මේ සඤ්ඤා හයෙන් එකක්වත් නැත්නම් මෙයා තුන් ලෝකයේ එක ලෝකයකටවත් අයිති නෑ. ලෝකෝත්තර කෙනෙක් වෙනවා.

ඉතින් ඔන්න ඔහොම දඬිනයක් තියෙනවා. ඒක ගැන ටිකක් බලාගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

මේ කලහවිවාද සූත්‍රය එදා දේශනා කලාට පස්සේ ඒ සූත්‍රය අහලා බොහෝ දෙනෙක් මාගී අධිගම ලබාගත්තාය කියලා සඳහන් වෙනවා. මේ පින්වතුන්ටත් මේ දුක් සහගත සසරින් එතෙරවෙලා මේ ජීවිතයේම උතුම් වූ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමට මේ දේශනය හේතු උපනිශ්‍රය වේවා!

සාධු - සාධු - සාධු

මේ දේශනාව තුළින් මතු වෙව්ව ප්‍රශ්න තියෙනවා නම් දැන් අහන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නය:- විඤ්ඤාණය නැතිව සිහි මූර්ඡාවී වගේ ඉන්න කෙනෙකුට ස්පර්ශයක්, ගන්ධයක්, දැනීමක් ඇතිවන්නේ කෙසේද?

පිළිතුර:- අපි කථාකළ දඬිනයට නම් ඒක අදාල වෙන්නේ නෑ. එහෙම වෙලා හිටියට හරියන්නේ නෑ කියලා කිව්වේ අර මූර්ඡාවී ඉන්නවා කිව්වේ රූප

සඤ්ඤා හා ශබ්ද, ගණ සඤ්ඤා හා පොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා කියන මේ පංච ආයතනයන්ම අක්‍රියව ඉඳීමට විතරයි. නමුත් එතැන හවාංග මට්ටමේ මනෝ විඤ්ඤාණය හොඳට වැඩ කරනවා. එතැනින් තමයි අපි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යන්නේ. එතැන රාග දෝස මෝහ අඩුවක් නෑ. විසඤ්ඤා වෙච්චි කෙනා ඉන්නේ හවාංග මට්ටමේයි. ඔහුගේ පංචායතනය අක්‍රිය වුනාට මනායතනය අක්‍රිය නෑ.

ඒ නිසයි සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්නවා කියනකොට, රූප, ශබ්ද, ගණ, රස, පොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්න කෙනාත් විදභිනාවෙන් ඉන්න කියලා කියයි. නමුත් එහෙම කියන්නට බැරිවෙන්නටයි විසඤ්ඤා වෙච්චි කෙනෙක් ගැන නොවෙයි කියන එක කිව්වේ. රූප, ශබ්ද, ආදී සඤ්ඤා නැතිවෙන්නට ඕන; ප්‍රතිසන්ධියකට යන්නේත් නැතිවෙන්නට ඕන කියලා කිව්වහම අනිත් පැත්තටත් ගාලා කියනවා හැබැයි ඒ කිව්වේ විසඤ්ඤා වෙලා ඉඳීම එහෙම නොවෙයි කියලා. තේරුනාද? ඒ කිව්වේ විසඤ්ඤා වෙච්චි කෙනාට රූප, ශබ්ද ආදී සඤ්ඤා නැතිව වාගේ නොවෙයි; රූප සඤ්ඤාවේ සඤ්ඤා නැතිව ඉන්න මේ පංචායතනයන් පරිහරණය කරන මට්ටමේ ඉඳලා එයාට හොඳට සිහිය තිබෙනවා. හැබැයි රූප සඤ්ඤා, ශබ්ද සඤ්ඤා ආදී සඤ්ඤා නෑ.

ඔන්න ඔතැන තමයි අමාරුව. මොකද මේ රූපාදී සඤ්ඤාවලින් තොරව ලෝකෙට පංචායතනය පරිහරණය කරනවා කියන එකක් යෙදෙන්නේ නෑ. පංචායතන අක්‍රිය වෙලත් නැතිව, සිහි මූර්ඡා වෙලත් නැතිව, මේ රූප ශබ්ද ආදී සඤ්ඤා නැතිව ඉන්නවා කිව්වහම ඒකේ තියෙනවා ලෝකයේ කිසි කෙනෙකුට තීරණය කරන්නට බැරි සිද්ධියක්.

ඒ වාගේම ඉඳගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදගෙන කියන සතර ඉරියව්වෙන්ම මිදිලා ඉන්න කිව්වොත් ඕගොල්ලන්ට වෙන්ත බැරි දෙයක් පණවනවා කියලා කියයි නේ. මොකද මේ හතර ඉරියව්වම තමයි ලෝකය. ඉතින් ඒ හතර ඉරියව්වෙන්ම මිදිලා ජීවත්වෙන සිද්ධියක් (මැරිලා අපවත්වෙලා එහෙම නොවෙයි) කියනකොට ඒක තේරුනොත් ඔබටත් තියෙනවා ලෝකෝත්තර නුවණක්. ඒක තේරෙන්නේ නෑ කියන්නේ තාමත් ලෝකෝත්තර නුවණක් නෑ කියන එකයි.

ඔබට නුවණ තියෙන්නේ ඉරියව් හතර ගැන විතරයි කියන්න වෙනවා. ලෝකය කියන්නේ මේ හතර ඉරියව්ව නම්, ලෝකයේ එතෙර කියන්නේ මේ ඉරියව්වලින් එකක්වත් එතැන නෑ. එතැන ලොකු ප්‍රශ්නයක්. ඒකමයි මම ඔය අනිත් පැත්තෙන් කිව්වේ, රූප ශබ්ද ආදී සඤ්ඤා නැතිව කෙනෙක් ඉන්නවා නම් එයා සතර ඉරියව්වෙන් මිදිලා.

ඔය සිද්ධිය තව ලගට එන්න ඕන. එළිපෙහෙලි වෙලා වගෙයි ප්‍රශ්නෙ තියෙන්නේ. හතර ඉරියව්වෙන් මිදිලා නොහිටියොත් එයා ඉන්න ඔය විදියට එකම තැනයි. නමුත් මම කිව්ව මාළු ටැංකියක ඉන්න මාළුන්ට ටැංකියෙන් එහා පැත්තක් කිව්වට පිළිගන්න නෑ වගේ අපිත් ඉන්න මේ ආයතන හය නමැති ටැංකිය ඇතුලෙ නිසා ඇහෙන්න බැඳුවොත් බලන්න රූපයක්මයි. නාසයෙන් ගෙක්මයි. දිවෙන් රසයක්මයි දූනෙන්නේ. ඔය ටැංකියෙන් එහා යන්න එහෙම කිව්වොත් අපිටත් හිතා ගන්න බැරිවෙයි. මාලුන්ට පුළුවන්ද ඒ ටැංකියෙන් එහා යමක් කිව්වහම පිළිගන්න? මාළුන්ට වගේම අපිටත් හිතන්න බැරිවෙන එක පුද්ගලයෙක් නොවෙයි. නමුත් ලෝකය ටැංකිය ඇතුලෙ විතරක් නොවෙයි. මේකට අයිති නැති ධර්මය තව බොහෝයි.

ප්‍රශ්නය :- ස්වාමීන් වහන්ස, මේ රූප සඤ්ඤාව පෙනෙන කොට සම්මා දිට්ඨිය වැඩිලා නැති නිසා ආත්ම සඤ්ඤාව මතද අපි මේ සඤ්ඤා ගන්නේ නාසඤ්ඤා වෙන්නෙ නැත්තෙ.

පිළිතුර:- ආත්ම සඤ්ඤාව මත නොවෙයි. ගන්න සිද්ධියට, ගන්න විදියට ආත්ම සඤ්ඤාව යෙදිලා. අපි මේ තියෙන රූපයක් බලනවා කියන කොටම බලන්නේ මෙහේ ඉඳන් කියන කාරනාව විද්‍යාමානයි. ඒ කියන්නේ බාහිර රූපයක් තියෙනවා කියලා ගත්තහම තියෙන වැරද්ද තමයි, අහකට යනකොටම දෑකපු රූපයක් තියෙනවා කියලා මනස හිටිනවා. මෙතැනින් කියන්නේ බාහිර යමක් තියෙනවා කියලා බැලුවොත් ඒ තමයි අරමුණ අල්ලාගෙන ඉන්නව කියන්නේ. තියෙන වැරද්ද තමයි අහකට යනකොටම දෑකපු දේ තියෙනවා කියන එක නවත්වන්නට බෑ. ධර්මය කියන්නෙ මෙහේ බලන්නට මෙහේ

නුවණින්. ඕකට මම කියන්නේ, කන්නාඩියකට ඡායාවක් වැටුනාම, මෙහේ නිසා එහේ වැටෙන ඡායාව. තිරිසන් ගත සතා කරන්නේ මෙහේ තියෙන ඡායාව කන්නාඩියට වැටෙන්නේ කියන නුවණ නැති නිසා කෙලින්ම කන්නාඩිය අල්ලා ගන්නවානේ. බාහිරේ තියෙනවා කියලා බාහිරේ අල්ල ගන්නවා. ඒ කියන්නේ බාහිරය අල්ලාගන්නවා කියන්නේ අරමුණක් දිහා බලන එක විතරයි කෙරෙන්නෙ. පැත්තකට ගියහම තිරිසන්ගත සතාට දෑකපු කෙනා ඉන්නවා කියන එක ඉබේම හිටිනවා. තේරුනාද, දෑත් අපිත් කණ්ණාඩිය ඉස්සරහට ගිහින් බලනවා. එහේ බැලුවම අපි ඉන්නේ අපේ මුණනේ පේන්නෙ කියලා. අපේ හිතට අහුවෙලා තියෙන්නෙ මෙහේ. බාහිර දේ ඇත්ත උනාම තියෙන ලක්ෂණය තමයි බාහිරට පනින එක වෙනවා. වඳුරෙක් හරි බලලෙක් හරි කණ්ණාඩියේ ඡායා දක්කොත් ඒකට පනිනවා නේ. ඒ බාහිර දේට නැඹුරුවෙලා බාහිරේ හිටපු දේ දකින්නට ඒ පැත්තටයි ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ. දෑත් කණ්ණාඩියේ තියෙන ඡායාව දකිනකොට අපි පවුඩර් ටිකක් ගාන්නේ කණ්ණාඩියෙ නොවෙයි මුණේ. ඒ අහුවෙලා තියෙන්නේ බාහිර නොවෙයි මෙහෙ හින්දයි. මෙහේ අහු නොවී බාහිරය අහුවෙව්වි හිතැයි තිරිසන්ගත සතාට අතහැරෙන්නේ නැත්තෙ. ඉතින් තිරිසන්ගත සතා කණ්ණාඩියට වැටුන ඡායාව අල්ලාගෙන ඉන්නවා වාගේ අපිත් මේ පෙනෙන අරමුණ අල්ලාගෙන ඉන්න නිසයි මේවට හිතන්න කියන්න කරන්න යන්නේ. එතකොට ඉබේමයි පැත්තකට ගියහම එයා ඉන්නවා කියන එක තියෙන්නේ. කණ්ණාඩිය බලාගෙන මුණේ පවුඩර් ගානවා වාගේ මෙහේ නුවණින් බලාගෙන හිටියොත් මෙහේ අල්ලගන්න නෑ. පැත්තකට යනකොට අතහැරෙනවා.

ඒකයි මේ නැවත නැවතත් කියන්නේ මෙහේ බලන්න.

ඇත්තටම පෙනෙන්නෙ හිතට නේ. හිත කියන්නේ ආධ්‍යාත්මික දෙයක් නේ. ස්පර්ශය කියන්නේ මෙහේ නේ නේද. කණ්ණාඩියකට වැටෙන ඡායාවට පවුඩර් ගාන කෙනත් මේ ඉදිරියෙන් තිබෙන දේට හිතීම්, කීම්, කිරීම් කරන කෙනත් අතර වෙනසක් නෑ කියල මය ගොල්ලෝ දන්නෙ නෑ නේද, අපි තිරිසන්ගත සතා මෝඩයි කියනවා. නමුත් අපි අපේ මට්ටමට මෝඩයි කියලා දන්නේ නෑ. කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගැමෙන්ම පෙනෙනවා එයාට ඒක ඇත්තයි

කියලා ඒක හොඳට අනුවෙලයි කියලා. එහෙම හිතනකොට මනස හැපිල හිටිනවා. අත හැරෙන්නේ නෑ. ඒ වාගේ ඉදිරියෙන් තියෙන වස්තුව ගැන හිතනවා ඒ ගැන කටයුතු කරනවා කියන එකෙන් තේරෙනවා ඒ වස්තුව අපි පිළිඅරගෙනයි තියෙන්නේ කියන එක. ඒක හොඳට අනුවෙලා කියන එක. පැත්තකට යනකොට දෑකපු දේවල් තියෙනවා කියන එක හිටින්නේ ඉබේටයි. එහෙම බලනකොට අපි හැමෝම කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගගා ඉන්න අයයි. එතකොට ඇයි අපි කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගාන්නේ නැත්තේ. එහේ පෙනෙනවා අඩු නැතුව. නමුත් මෙහේ ඡායාව එහි වැටුන නිසා එහේ වගේ පෙනුනට මෙහේ කියලා දන්නවා. වීදුරුවෙන් එහා තිබෙන දේ නිල්පාට කරලා දුන්නේ මේ වීදුරුවෙන් නිසාය කියන නුවණ අපිට තිබෙනවා.

දැන් අර කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගානවා වාගේ තමයි බාහිරේ තියෙන්නේ නිල්පාට වස්තු කියලා පිළිගැනීමත්. නැවත නැවත කියන්නේ එකයි. බාහිරේ තියෙන දේ මෙහෙම අල්ලගත්තොත් නිමිති හිටිනවා. ආපනු දෑකපු දේ තියෙනවා කියලා හිතනවා. හොයාගෙන යනවා. ඒ හොයාගෙන යාමමයි මරණාසන්න මොහොතදීත් හොයාගෙන යන්නේ. දැන් ලෝකයේ කොච්චර දෑකපු දේවල් තියෙනවාද අපිට. ඒ ඔක්කෝගෙන්ම එකක් එකක් ගානේ නිමිති හිටිලා තියෙනවා මේ වැරද්ද නිසා. හැම වේලාවේම හොඳට මතක තියා ගත්ට, ඉදිරියෙන් තියෙන දේ ගැන හිතන, කියන, කරන ගානේ කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගානවා කියලා. මේ ඉදිරිය බලනකොට මේ නිසා මෙහෙම පෙනෙනවා නේද කියලා හිතන වාරයක් පාසා අපි අපේ මුණේ පවුඩර් ගානවා මිසක මෙහෙ අල්ලාගෙන නෑ කියන එකෙන් සතුටු වෙන්න පුළුවන්. කාලයක් කරලා බලන්න. තමන්ටම අත්විදින්න පුළුවන්. මේ කියන දහම සහේතුකයි. මොකද මෝඩකමේ වෙනසක් නෑ. තිරිසන් සතා දන්නේ නෑ එයා මෝඩයි කියලා. හවයේ උසස් තැනක ඉන්න අපි දන්නවා. ඒත් තව්තිසා වැසි දෙවියන්ට පෙනෙනවා අපි මෝඩයි කියලා. ඊට පස්සේ තව්තිසාව වැසි දෙවියොත් ඒ මට්ටමේදී රැවටෙනවා. බ්‍රහ්මයාට පෙනෙනවා ඒ අය මෝඩයි කියලා. බ්‍රහ්මයා මෝඩ බව බ්‍රහ්මයාටත් පේන්නේ නැහැ. රහතන් වහන්සේටයි පෙනෙන්නේ බ්‍රහ්මයා මෝඩයි කියලා.

මේ එකම පඩි පෙළක්. ටික ටික යන්නේ හවයේ උසස්වීම අනුවයි. තිරිසන් ගත සතාට වඩා මනුස්සයා උසස් කීවේ රාග, ද්වේශ, මෝහ කෙලෙස් අඩුයි. තිරිසන් සතාට වැඩියි. එහෙම කියනකොට වැරදි ටිකක් ජේනවා. හැබැයි එයාගේ මට්ටමට එයා අනුවෙලා.

ඊළඟට දෙවියෝ ළඟදී මනුස්සයා මොන බොරුවක්ද තියලා තේරෙනවා. මනුස්ස ශරීරයේ ගඳ යොදුන් හැටක් උඩට දෙවියන්ට දැනෙනවු. සම්පූර්ණ පණුවෝ ගහපු අශුව චලක් හැටියටලු තේරෙන්නේ මේ ශරීරයේ ගඳ. නමුත් අපිට කිසි ගානක් නැහැ. වැසිකිළි වලේ ඉන්න පණුවෝ ගැන මොන තරම් පිළිකුලෙන් අපි හිටියත් උඟට ඒකෙ ගානක් නෑ. අපි වැසිකිළි වලක ඉන්න බව අපිට ගානක් නෑ. දෙවියෝ ඒකෙ පිළිකුලෙන් ඉන්නවා. දෙවියෝ ඉන්න තැන වැසිකිළිවලක් බව දෙවියන්ට ගානක් නෑ.

බ්‍රහ්මයාට ඒක පිළිකුල්. ඒක තමයි හැටි.

කෙනා කෙනාගෙ මට්ටමට ලෝකය හැදිලා මිසක් කවුරුත් ඇත්ත තැනක ඉන්නවා නොවෙයි. අද මේ මට්ටමින් අපි මිඳෙනකොට මේ ආයතන ටික හැඳෙනවා දෙවියන්ගේ මට්ටමට. එදාට තේරෙනවා මේ මට්ටමේ ඉන්න අය ගැන. එතකොට ඔය ගොල්ලෝ උත්සාහවත් වෙයි මේ අය මේ දැන් ඉන්න මට්ටමෙන් මුදවා ගන්නට. හැබැයි භාවනා කරලා බ්‍රහ්මයාගේ මට්ටමට එතකොට තේරෙයි අයියෝ දෙවියෝ රැවටිලා නේ කියලා. ඔහොම තමයි මේක යන්නේ.

මේ අද ඉන්න මට්ටමේදී අම්මා තාත්තා දුව පුතා යාන වාහන කියලා පිළිගන්න තාක් ලෝකය ඇත්ත ලෙස පිළිගන්නවා. ඒක ස්ථිරයි. මේ මට්ටම බොරුවෙව්වදට මේක හිනයක් වෙව්වදටයි ඔය ගොල්ලෝ මේකෙන් මිඳෙන්නේ. එහෙම වෙන්නේ කොහොමද බලමු. මේ එකක්වත් සංකල්පනා නොවෙයි. මෙහේ ඇවිල්ලා කරලා බලන්න. 'ඒහිඑස්සිකෝ' මම ඔය මට තේරෙන මට්ටමටයි උපමා දෙන්නේ. මිරිගුවේ වතුර බොන්න දුවන මුවාත් ඉදිරියෙන් තියෙන දේ ඇත්ත කියලා ගන්නට අතදන ඔබත්, කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගාන කෙනාත් අතර වෙනසක් තිබෙනවාද. මේ ඇත්තද කියලා බලන්න.

මේ හිතට අගපසග ඇති ඡායාවක් හරි ඕනම ලෝකයක් හරි මවන්න පුළුවන්. අඩුපාඩු නැතිව හිතෙන් දකින්න බැරිද? මේ විදියටම හැඩතල තියෙන උයන් පොකුණු දකින්න පුළුවන්. එහෙම දක්කා කියලා ඒ හිතෙන් දකපු දේ තියෙනවාද මේ රූප කලාපවල, මේ උයන් වතුපිටි ඔක්කෝම මේ හිතටයි පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඒක හිතයි කියලා අපි දන්නේ නෑ. ඒක දකින්න භෞතික දේකින්.

තමන්ගේ දරුවා ගැන උනත් කැමැති මේ හිතට පෙනෙන හැඩයටයි. ඔය හැඩය නැතිව ඔය දරුවාම හම් කැලි මස් කැලි ටිකක් ගොඩගහල දුන්නොත් දරුවා කියලා බාරගන්නවාද? ගෙනියන්ට කියයි. ඒ කැලි එකක්වත් ඕන නෑ. යකඩ ගොඩකින් හදලා දුන්නොත් ඔය හැඩයටම හා දෙන්ට කියලා ගනියි. ඒ හැඩය හම්බවෙනවා නම් ඒක ඇතුලේ තියෙන හම් මස් කැලි ටික ඕනද? ඕන නෑ.

ඒකෙන් පෙනෙන්නේ පෙනෙන ටිකටයි ඔය වැරද්ද තියෙන්නේ. ඒකෙන් මිදුනොත් අනිත් ඒවා එව්වර දේවල් නොවෙයි. ඒ නිසා හොඳට මතක තියා ගන්න අද ඊයේ නොවෙයි අනන්ත සසර ඉඳන් මේ කණ්ණාඩියේ පවුඩර් ගාන මට්ටමින් මිදෙන්නට බැරිවෙලයි තියෙන්නේ. අපි හිතාගෙන ඉන්නේ අපි ගොඩාක් පණ්ඩිතයි, ගොඩාක් දැනුම තියෙනවා කියල. මේ ලෝකය ඇතුලේ කොච්චර නම් දැනුමක් ඇතිව අපි තර්ක කරනවාද, අන්තිමට බලනකොට ඔක්කෝම කණ්ණාඩිය ඇතුලේ ඇත්ත වෙච්ච අයයි ඉන්නේ. ඉතින් මේකෙන් එලියට ගිය කෙනා මිසක මේකෙ ඇතුලේ ඉන්න කෙනා ඉන්නේ, කතාකරන්නේ, හිතන්නේ එකම රාමුවකින්. මේ රාමුව ඇතුලේ ඉතාම තික්කණුව ගැඹුරින් හිතලා කතා කරන කෙනාත් ඉන්නේ මේක ඇතුලේයි. එතකොට මෝඩම කෙනත් ඉන්නේ මේ එකම තැන තමයි. මේක දැකලා කණ්ණාඩියෙන් පවුඩර් නොගා හිටිය කෙනා විතරයි එතෙර වුනේ. ඊට මෙහා ලෝකය තුල කණ්ණාඩිය ඇතුලේ හොඳ නරක කියලා දෙයක් තියෙයි. නමුත් මේ හට්ටිය ඇතුලෙම තමයි. මේ ගැනත් ටිකක් හිතන්න.

මේ බුද්ධොත්පාද කාලය හරි වටිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කීවෙ, මේ ලෝකය හරියට බිත්තර කටුවක්, කෝෂයක් වගේ කියලයි. මේ අවිද්‍යාව නමැති කෝෂය පලාගෙන මේ ලෝකයේ ඉස්සර වෙලාම එළියට ආපු නිසා මට අග්‍රයි ශ්‍රේෂ්ඨයි ජ්‍යෙෂ්ඨයි කියනවා. මේ ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට මේ අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තියෙන කෝෂය පලාගෙන ආයතන දෙළහෙන් එළියට යන්න බැහැ තනියම. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් විතරමයි ඒ සඳහා පාර පෙන්න්නේ.

ඉතින් තව බොහොම සියුම් කාරණා තියෙනවා. අවස්ථානුකූලව තේරුම් කර ගන්න බලමු.

ඉදිරියට උනත් කතා කරලා ඔය පින්වතුන්ගේ ප්‍රශ්න ඇසීම මත හොඳ උත්තර ගන්න පුළුවන් වෙයි. මම හිතලා ධර්ම දේශනා කරන්න ගියොත් මගේ තියෙන මට්ටමින් මම ඔහේ කියයි. දහමෙහි අර්ථයත්, ගැඹුරු තැන් ලිහාගන්නත් පුළුවන් වෙන්නේ ඔබ අහන ප්‍රශ්න මතයි. හොඳ ප්‍රශ්න ඇහුවොත් හොඳ උත්තර ලැබෙයි. ඒ නිසා ගොඩාක් දුරට මතක් කලේ මේක ප්‍රායෝගික ජීවිතයකට යොදාගන්න හැටියි. ඒක අපිට දේශනා තුළින්ම අහගන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ජීවිතය තුළින් හඳුනාගන්න කියලා භාවනා කරන්න පුරුදුවෙන හැටිත් අහගන්න. කොහොමහරි කාලයක් වෙන්කර ගන්න බලන්න. මේ දහම තේරුනොත් ඒ තමයි අපි ලබපු මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ වටිනාකම. ඒ නිසා මේක අවශ්‍යතාවය ඇත්තටම ටිකක් උවමනාවෙන්ම තේරුම්ගන්න බලන්න. මේ මම කියන්නේ බණ නොවෙයි, ඔබට යමක් හිතන්න කියලයි. ඒ නිසා ඔබටම පුළුවන් අප සසරට අහුවෙන්නේ මෙන්න මෙහෙමයි කියල මම මේ කියන දේ ප්‍රායෝගිකවම අත්විඳලා බලන්න.

සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සතර සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඇසුරෙන් **බ්‍රහ්මචරිකන්ද සේනාසනයේදී පැවැත්වූ ධර්ම** **දේශනයක්**

ශ්‍රද්ධා සම්පන්න පින්වතුනි, අද පුර පසළොස්වක පොහොය දවසේදී මේ පින්වතුන් පැමිණිලා ඉන්නේ පෙහෙවස් සමාදන් වෙන්නටයි. විශේෂයෙන් ගෙවල් දෙරවල්වල නොයෙක් කටයුතු කාරණා තිබුණත්, ඒ සෑම දෙයක්ම පැත්තකින් තියලා, තුණුරුවන් කෙරෙහි විශ්වාසයෙන්, තුණුරුවන් පිහිට කරගෙන, තුණුරුවන් රැකවරණය කරගෙන, මේ ස්ථානය ආවේ තම තමන්ගේ මෙලොව ජීවිතවලටත්, සාංසාරික වශයෙන් විමුක්තියක් ලබාගැනීමටත් කියන මේ අදහස් ඇතිවයි. ඒ නිසා අද දවසේදී වෙනදට වඩා බොහොම හොඳට තමන්ගේ සිත, කය, වචනය කියන තුන් දෙර සංවර කරගෙන, දවස පුරාවටම ඒ ප්‍රතිපත්ති පූජාවෙන් තුණුරුවන් පූජා කරන්න හැම දෙනාම උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

පින්වතුනි, අද දවසේදී මම විශේෂ මාතෘකාවක් මාතෘකා නොකළත්, මේ බුද්ධ ශාසනය හිස් නොවන විදියට, මේ උතුම් ධර්මය අපේ ජීවිතයට ලං කර ගන්නට තියෙන මාගීය ගැන පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න, මම ගොඩාක් දුරට බලාපොරොත්තුවෙනවා.

පින්වතුනි, අපි සෑම කෙනෙක්ම අනන්ත අපරිමාණ වූ දීඝී සංසාරයක ඉඳලා ඒ මේ අත දුවමින් සැරිසරමින් සැප සැනසිල්ල දෙක සොය සොයා යන අයයි. අපි විතරක් නොවෙයි, මේ සෑම සත්ත්වයෙක්ම සොයන්නේ සැප, සතුට සඳහා සැනසිල්ලයි. සෑම කෙනෙක්ම ජීවිතයෙන් බලාපොරොත්තුවෙන්නේ දුක අයින් කර ගන්නටයි.

ඉතින් ලෝකයේ සෑම කෙනෙක්ම බලාපොරොත්තුවුවත් සෑම කෙනෙකුටම ලෝකය තුළ නො ලැබෙන එකම ධර්මතාවයත් සැප සැනසිල්ල

ලගාකරගෙන දුක අයිත්තරගන්න එකයි. ලොවුතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහල වන්නෙන් ඒ නිසයි.

මේ ලෝකයා සැප සැනසිල්ල සෙව්වත්, දුක් අයිත්ත කර ගන්න වෙහෙසුනත්, ලෝකයා සැප සැනසිල්ල ලගාකරන මාවතක් නිවැරදිව දන්නේ නැහැ. ඒ නොදන්නකම නිසා මියත් විසින් කපා අවුල් කරගන්නා ලද නූල් කැටියක් වගේ, ගෙතුනු පඹගාලක් වගේ, පැටලුණු තණ බිස්සක් වගේ, අවුල්කරගෙන, පටලවාගෙන, මේ දුක් සහගත සසර නො ඉක්මවනවා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහලවෙන්නේ මේ ලෝකයාට සැනසිල්ල ලබාගන්න, දුක නැතිකරන මාවත කියල දෙන්නට ඕන කියලයි. ඉතින් ඒ බුද්ධෝත්පාද කාලයක්, එබඳුවූ දහමක් දේශනා කරන ශාස්තෘත්වහන්සේ නමක් පහලවෙව්ව, එබඳුවූ දහමක් පවතින කාලයක මනුෂ්‍යයෙක් වුවොත්, ඒකට හඟවා කියන අර්ථයක් තේරුම්ගන්න පුළුවන් ඥාන ශක්තියක් ඇති, හැකියාවක් ඇති මනුෂ්‍යයකු වුවොත්, තමයි දුක අයිත්ත කර ගන්න පුළුවන්, දුක අයිත්ත කරගන්න මාවත ලගා කර ගන්න පුළුවන්.

ඉතින් මොන විදියට හෝ මේ දීඬුවූ සසර එන ගමනේදී අපි හැම දෙනාටම එම වාසනාව ලැබිල තියෙනවා. මේ සියලු දුක නැති කරන මාවත එළිපෙහෙලි කරලා දෙන ශාස්තෘත්වහන්සේ නමක් හම්බවෙව්ව යුගයක්. ඒ දුක නැතිකරන තැනට යන ධර්මය පවතින යුගයක්. අපට මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයක් ලබපු අවස්ථාවක්, ඤාණ සම්පත්තිය ලබාගත් අවස්ථාවක්. ඉතින් මේ අවස්ථාවේදී අපට ශුද්ධාව ඕන.

විශේෂයෙන්ම මතක තියාගන්න ඕන. පින්වතුනි මේ සසරේදී එනකොට අපි ඕන තරම් ගෙවල් දෙරවල් හදන්න ඇති. දූදරුවන් හදවඩාගන්න ඇති. නමුත් දුක නැතිව හිඳීම පිණිස කළ ඒ වැඩ සටහන්වලින් අපේ ජීවිත තව තවත් දුකට පත්වුනා මිසක දුක නැතිවුනේ නැහැ.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පිණ්ඩපාත වඩින වේලාවකදී එක්තරා කඩි ගුලක් දක බුදුරජාණන් වහන්සේ සිතා පහල කරනවා. පිටිපස්සෙන් ගමන් කරමින් සිටි ආනන්ද භාමුදුරුවෝ මේ සිතහව දකලා අහනවා, "ස්වාමීනි,

භාග්‍යවතුන් වහන්ස, සිනා පහලකරන්න හේතුව මොකක්ද” කියල. “ආනන්ද, මේ කඩිගුලේ චක්‍රවර්ති රජ නොවුනු එකම කඩියෙක්වත් නැත” කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා. එතකොට එහෙම බලනකොට පින්වතුනි, අපි ගැන කවර කථාද? චක්‍රවර්ති රජු කියන්නේ මේ මුලු ලෝකයටම අධිපති එකම රජුරුවොයි. එතකොට අපි හැමෝටම මේ ලෝකයේ තියෙන හැම දෙයක්ම අයිතිවෙලා තිබුණු අවස්ථා තියෙනවා.

අපිම අනහැරුපු දේවල් තමයි අපිම එක දෙක නැවත සොයන්නේ. මුලු ලෝකයටම තමන්ගේ අයිතිය තිබුලා දුකෙන් මිදුනේ නැත්නම්, ඒ ලෝකය තුල එකක් දෙකක්, පොඩි කොටසක්, පොඩි කාරණා දෙකක් තුණක් භාග්‍යලා දුකෙන් මිදෙන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා ජීවිතය ජීවත් කරන්න අවශ්‍ය පරිසරය සඳහා යමක් හරි හම්බ කළ යුතුයි. නමුත් අපට නුවණ තියෙන්න ඕන මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙන්, මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබුණු වෙලාවේ ඒකෙන් වැඩක් ගන්නට.

ඉතින් ඒ වාගේ උත්සාහයක් වියහියක් නුවණක් තිබෙන කෙනාටයි බුදුදහම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. “පඤ්ඤාචන්තස්ස අයං ධම්මො නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤස්ස” - “මහණෙනි මගේ මේ ධර්මය නුවණැතියන් සඳහායි. නුවණ නැති කෙනාට නම් නොවෙයි” කියලායි.

ඒ නිසා හැම දෙනාම බොහොම උවමනාවෙන් මේ කය එක තැනක තිබෙනවා වාගේ හිතත් එක තැනක තබාගෙන බොහොම ශුද්ධාවෙන්ම මේ දහම් ටික අහගන්න ඕන.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ අවුරුදු හතළිස් පහක් ලෝකය තුළ ලෝක වයඹාවේ යෙදෙමින් සිට පිරිනිවන් පාන්න කිට්ටුව අන්තිම කාලයේදී අන්තිම දවස් කීපයේදී හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා අමතා මෙසේ දේශනා කරනවා:

“පරිපක්ඛො වයො මය්හං

පරිත්තං මම ජීවිතං

පහාය වො ගමිස්සාමි

කථා මෙ සරණමන්තනෝ

“පරිපක්කො වයො මය්හං” - මහණෙනි මගේ වයස දැන් ගොඩාක් මුහුකුරා ගිහිනි.

“පරිත්තං මම ජීවිතං” - මාගේ ජීවිතයත් තව ස්වල්ප දවසයි තියෙන්නේ.

“පහාය වො ගමිස්සාමි” - මම නුඹලා අත්හැරලා යනවා.

“කථා මෙ සරණමන්තනෝ” - මම මට පිහිටක් කරගත්තා.

හික්කුන් වහන්සේලාට මේ ටික පෙන්නලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා: “අත්ත දීපා විහරථ, අඤ්ඤා සරණා, ධම්ම දීපා, ධම්ම සරණා, අඤ්ඤා සරණා” “මහණෙනි, තමා තමාට පිහිටක් කරගෙන වාසය කරන්න. තමා තමාට ආලෝකයක් කරගෙන වාසය කරන්න. වෙන පිහිටක්, වෙන සරණක් නැත. මහණෙනි ධර්මය පිහිටක් කරගෙන, ධර්මය සරණක් කරගෙන වාසය කරන්න. වෙන පිහිටක් සරණක් නම් නැහැ” යන අවවාදය තමයි ඒ දවස් ටිකේ හික්කුන් වහන්සේලාට එක දිනටම මතක් කරලා තියෙන්නේ. පිරිනිවන් පාන්න කිට්ටු දවස්වල සැමදම ඔය ටික මතක්කලා කියනවා. පිරිනිවන් පාන දවසේත් බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන් වහන්සේලාට ඔය ටික මතක් කලා. ඒ මතක් කළේ එදා එහි හිටපු හික්කුන් වහන්සේලාට පමණක් නොවෙයි. මේ ශාසනය ඇසුරු කරන පශ්චිම ජනතාව වූ හික්කු හික්කුණි උපාසක උපාසිකා කියන හැම දෙනාටම තමන්ගේ පිහිට තියෙන්නේ තමන්ගේ සරණ තියෙන්නේ කවුරු ලගද කියලා පෙන්නුවා, මතක්කලා.

ඉතින් ඒ නිසා සෑම දෙනාම හොඳට සිහිපත්කරගන්න, තම තමන්ගේ පිහිට තියෙන්නේ තමන් ලගයි. තම තමන්ගේ රැකවරණය තියෙන්නේ තම තමන් ලගයි. තමන්ට පිහිට තමන්ගේ දූව පුතා සහෝදරයා සහෝදරිය නැත්නම් ඥාතියා හිතවතා එහෙම නැත්නම් ගුරුවරයා නොවෙයි. විමුක්තියක් ලැබුවත්, අධිගමයක් ලැබුවත්, දුකෙන් නිදහස් වුනත් තමන්ට ඔවුන් කිසිවෙක් තුලින් විමුක්තියක් ලැබෙන්නේ නැහැ.

එම නිසා, තම තමන්ගේ දුක නැතිකරගැනීම සඳහා, තමන්ට පිහිට සඳහා, උපකාරීව පවතින්නේ තමන්මයි. ඒ බව මතක තියාගෙන බොහොම හොඳින් මේ අවස්ථාවේදී මේ දහම් කරණු ටික අහන්න. අහලා මතක තියාගෙන පුළුවන් ප්‍රමාණයෙන් අප්‍රමාදව මේ ටික කරන්න.

දහම කියන එක හැමදම ඇහීමට පමණක් සීමාවූ, කීමට පමණක් සීමාවූ දෙයක් නොවයි. කළ යුත්තක්.

පයඨාප්ති, ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රතිවේධ කියලා තුන් ආකාරයකට මේ ශාසනය බෙදනවා:

- පයඨාප්ති තියන්නේ මේ සද්ධම්මයයි. මේ සද්ධම්මය, පෙළඳහම අහගන්න අවස්ථාවයි.
- ප්‍රතිපත්ති කියලා කියන්නේ ඒ අහගත්ත දහමට අනුව තමන් හැසිරෙන එකයි.
- ප්‍රතිවේධය කියලා කියන්නේ ඒකෙන් ලැබෙන ප්‍රතිපලයයි.

පයඨාප්ති ශාසනය හා ප්‍රතිපත්ති ශාසනය යන දෙක නිවැරදි වුනොත්, ප්‍රතිවේධ ශාසනය නිවැරදි වුනොත් නැත්නම් එයින් ලැබෙන මාගී ඵල කියන ධර්මතාවය හිස්වෙන්නේ නැහැ.

ඒ එක්කම බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්තිම මොහොතදී පෙන්නුවේ, “ඉමෙව සුභද්ද, සම්මා විහරෙය්‍යා.” සුභද්දය, මනාකොට පිළිවෙත් පුරණවා නම් මේ ලෝකය කවදවත් රහතුන්ගෙන් හිස්වෙන්නේ නැත කියලයි.

එක් එක්කෙනා එක එක අදහස් ඇතිකරගන්නවා. අද නිවන් දකින තාක්ෂණය මේ ලෝකයේ නෑ කියනවා. දේව ධර්මය නෑ කියනවා. මාගී ඵල ලැබෙන්නේ නෑ කියනවා. මේ විදියේ අදහස් එක් එක්කෙනා මතක් කරනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මනාකොට පිළිවෙත් පුරනවා නම්, මේ ලෝකයේ කවදවත් රහතුන්ගෙන් හිස්වෙන්නේ නැහැ කියලයි.

පිළිවෙත් පිරිමේ දුබලකම නිසා, මනාකොට පිළිවෙත් නොපුරනකම නිසා, රහතුන්ගෙන් ලෝකය හිස්වෙලා තියෙනවා මිසක රහතන්වහන්සේලා පහලවන තාක්ෂණයක් ලෝකයේ නැතිවෙලා, එහෙම නැත්නම් රහතන් වහන්සේලා පහළ නො වන යුගයක් වෙලා එහෙම නොවෙයි.

අපි මේ ධර්මය වැදගත් කරනකොට සැදිවිකිය, අකාලිකය කියලා ධර්මයේ ගුණයක් කියනවා.

- සන්දිට්ඨිකය කියන්නේ මෙලොවදීම දැකිය හැකි විපාක තියෙනවා. සාන්ද්‍රාෂ්ඨිකය.
- අකාලිකය කියලා කියන්නේ කල් නොයවා විපාක දෙනවා. ඒ විතරක් නොවෙයි මේ එක් කාලයකට විතරක් සීමා වෙච්චි දහමක් නොවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ යමක් ලෝකයට දේශනා කරන්නේ අතීත, අනාගත, වර්තමාන කියන තුන් කාලයම නුවණින් බලලා, නුවණින් දැකලා, සාදු ජනයා විනයනය කිරීමට හැකියාව ඇතිවන පරිදියි. ඒ නිසා මේ ධර්මයෙහි අර්ථය ලබන්න පුළුවන් වුනේ අතීතයේ විතරයි, දැන් බැහැ කියලා එකක් නැහැ.

ඒ නිසා හැමදෙනාම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ දහම ඉගෙනගෙන ඊට උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඒ දුක නැතිකරන මාර්ගය බුදුරජාණන් වහන්සේ එදා අපට දේශනා කළා. විශේෂයෙන්ම සතර සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාව කරනකොට, ඒ සූත්‍රයට සූත්‍ර වණිනාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ මුලින්ම තැබුවා. වෙනසකින් තොර සත්ත්වයාට මේ ලෝක දුකින් මිදීමේ මාර්ගය ආරම්භ කරන වෙන ක්‍රමයක් නැති නිසා: *“එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො සත්තානං විශුද්ධියා, සොක පරිද්දවානං සමතික්කමාය, දුක්ඛ දෙමනස්සානං අත්ථගමාය, ඤයස්ස අධිගමාය, නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං වත්තාරො සතිපට්ඨානා.”* කියලා.

එයින් බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්වුවා, සත්ත්වයන්ගේ පිරිසිදුබව ඇතිවීම සඳහා, මොකද එහෙම පෙන්වුවෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා

කරනවා, 'මහණෙනි මේ කය පිරිසිදුවීමෙන් සත්ත්වයා පිරිසිදුවෙනවා කියා මම කියන්නේ නැහැ. මේ කය පිරිසිදු කරන්න බැහැ. අශුව ටිකක් පිරිසිදු කරන්න කියල හෝදන්න හෝදන්න අශුවයම මතු වෙනා වගේ, නොයෙක් අශුවයෙන් හැදුණු, අශුව පිරුණු මේ කය කොච්චර උඩින් පිටින් ඔපවත් කළත් අශුවම තැවරිලා තියෙනවා පිරිසිදු වෙන්නේ නැහැ.

මහණෙනි, සිත පිරිසිදුවීමෙන්ම සත්ත්වයන් පිරිසිදු වෙනවා කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. ඉතින් ඒ නිසා සත්ත්වයන්ගේ පිරිසිදුබව ඇතිවීමටත්, ශෝක කිරීම, වැලපීම නැතිකරන්නටත්, දුක් දෙමිනස් නැතිකරල දන්නටත්, මාගී ඵල ලබන්නටත්, නිවන අවබෝධ කරන්නටත් ඇත්තේ එකම මගයි, මොකක්ද, *"යද්දං චිත්තාරො සතිපට්ඨානා."* මේ සතර සතිපට්ඨානයයි කියල පෙන්නුව.

එතකොට මම ඒ සතර සතිපට්ඨානය වඩන හැටින්, ඒක මොන මොන තැනදක්වා වැඩිය යුතුද කියන එකත්, ඒ තැන දක්වා වැඩුවාට පස්සේ ඊට පස්සේ ලැබෙන ගමන් කළ යුතු, යා යුතු මාවතත්, බලාපොරොත්තුවන නිෂ්ඨාව නැත්නම් අවසානය නැත්නම් විමුක්තියත් කියන මේ කාරනා ටික මතක් කරනවා.

දැන් මේ ටික හොඳට අහගෙන හිටියාට, 'අනේ අපේ භාමුදුරුවනේ, අපි මේ ටික කෙරුවා. දැන් මොනවද කරන්න ඕන, දැන් මොකක්ද කරන්න ඕන?' කියලා මේ පින්වතුන් අහන්න ඕනෑ නැහැ. තනි තනියෙන්ම වුනත් ගිහිල්ලා අප්‍රමාදව කටයුතු කරලා, ආශ්‍රවයන් ඤය වන තැන දක්වාම තමන්ට තමන්ගේ මනස දිහා බල බලා යන්න පුළුවන් මාවතක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ යමක් ලෝකයට පෙන්නනකොට, අනේ මිටේ තියාගෙන, ටිකක් හංගාගෙන ලෝකයට දෙන්නේ නැහැ. දෙන්න පුළුවන් අවශ්‍ය අර්ථය සිද්ධවන හැම දෙයක්ම ඉස්සෙල්ලා ප්‍රකට කරල, පැහැදිලි කරල දෙනවා.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් කමටහනක් අරගෙන සමහර කෙනෙක් ගියාම, ඊගාවට තමන් ලබාපු අධිගමය, තමන් ලබාපු දියුණුව ප්‍රකාශ කරන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ බැහැදකින්නට එන්නේ.

සමහර වර්ත තිබ්ලා තියෙනව බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ගෙන කැලයට ගිහින් සියලු දුක් නැතිකරල ආපසු කවදවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවෙන් ඇවිල්ලා නැහැ. එහිම පිරිනිවන් පාපු වර්ත තියෙනවා. ඒ වගේ එද ඒ ශාසනයමයි අද තියෙන්නේ.

හැබැයි මම නැවතත් මතක් කරනවා: අපට ගෙවල් දෙරවල්වල ගියහම වූටි ඇසිල්ලකින් අපි අමතක කර දනව. නමුත් හොඳට මතක තියාගන්න, විෂසේර සඨයො ටිකක් අප පසුපසින් නො නවත්වා පන්නාගෙන එනවා වගේ, ජරා මරණ රෝගාදී දුක් දෙමිනස් අපේ ජීවිතයේ පන්නාගෙන එනවා. ඒවාට ගොදුරුවුනහම අපේ දහම වඩවා ගන්නටත් බැහැ.

නිකම් හරි පුළුවන් කාලේ මේක කොහොම හරි උත්සාහය ඇතිව කරන්න ඕනැයි කියන අදහසකින් යුක්තව මේක කරන්න. මේ ටික ඉස්සෙල්ලා තේරුම් ගන්න. ඒ නිසා මම දැන් මේ පෙන්නන ටික හොඳට අහගන්න.

සතර සතිපට්ඨානයේ කායානුපස්සනාවට අයිති කොටස් දහතරක් තියෙනවා. එයින් මම මුලින්ම ආනාපානපබ්බය විස්තර කරන්නම්. එතකොට මේ ආනාපාන පබ්බය, ඒ ආනාපානසතිය කියලා තියෙන කොටසත්, ආශ්‍රවයත් ක්‍ෂය කරන තැන දක්වාම අපට යන්න පුළුවන්. හොඳට ඒ ගැන දැනුම ඇතිකරගන්න. මේ පෙන්නලා දෙන කරුණු හොඳට සිතට නගාගන්න. සමහරවිටෙක අපේ අවධානය නොගිය, අවධානයට නො ගන්න වූටි තැනක් නිසා මේ කමටහන අත්හැරෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසයි හොඳට අහන්න කියලා නැවත නැවතත් මතක් කරන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේදී මේ භාවනා කොටස පැනවීමට කලින් මුලින්ම පෙන්නනවා:

“අරඤ්ඤගතොවා, රුක්ඛමූලගතොවා,
සුඤ්ඤගාරගතොවා, නිසීදනි පල්ලඛකං
ආභුජ්ඣා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සනිං
උපට්ඨපෙතො.”

ඒකෙන් මුලින්ම “අරඤ්ඤගතොවා, රුක්ඛමූලගතොවා, සුඤ්ඤගාරගතොවා”: මේ විකෙන් පෙන්නුවේ පින්වතුනි, අරණ්‍යකට, කැලයකට නැතිනම් ගහක් මූලකට හෝ හිස් ගේකට යන්න කියලයි. මේකෙන් අර්ථවත් කළේ කාය විචේකය ලබාගැනීමයි.

මේ ශාසනයේ විචේකය, කාය විචේකය, චිත්ත විචේකය හා උපධි විචේකය කියල තුන් ආකාරයි කියල හඳුන්වනව:

- උපධි විචේකය කියන්නේ කෙලෙස් නැතිවීමෙන් ඇතිවන සංසිද්ධිය, සැපයයි, විචේකයයි.
- චිත්ත විචේකය කියල කියනේ රූපාවචර, අරූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගන්නා ධ්‍යාන මට්ටම්වලටයි.
- ජනයාගෙන් අයින්වෙලා ජනශූන්‍ය ස්ථානයකට පැමිණීමට කියනවා කාය විචේකය කියලා.

කාය විචේකය සපයාගන්න කෙනාටයි, චිත්ත විචේකය සපයා ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ; චිත්ත විචේකය තියෙන කෙනාටයි, උපධි විචේකය සපයාගන්නට පුළුවන් වෙන්නේ කියලා ධර්මයේ පෙන්නනවා. හරියට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, ත්‍රි ශික්‍ෂා වගේ. “අරඤ්ඤගතොවා, රුක්ඛමූලගතොවා, සුඤ්ඤගාරගතොවා,” කියලා මෙන්න මේ කාය විචේකය මුලින් ලබාගන්නට ඕන. ඒකෙන් මම මතක් කළේ මේ ඔක්කොම අරණ්‍යයකට, ගහක් මූලකට යන්නට ඕනමයි කියලා නොවෙයි. සුඤ්ඤගාරගතොවා කියන්නේ ගෙවල් දෙරවල්වල බඩු මුවටු ඔක්කොම අයින් කරලා හිස් ගෙයක් එහෙම නොවෙයි. මේකෙන් අදහස් කරන්නේ, මතක් කරන්නේ පුළුවන් තරම්

ජනගුණය, අනෙක් අය හා ගැටිලා ඉන්න පරිසරය අඩුකරගන්න කියලයි. මොකද දැන් අපේ ඔය ගමේ අම්මලාට වුනත් ටිකක් ගෙදර දෙර විවේකය තියෙනවා නම්, අල්ලපු ගෙදරට ගිහිල්ලා ටිකක් හරි කපා කර කර ඉන්නවා.

නමුත් මෙතැනදී කියන්නේ ඒ තියෙන විවේකය තියෙනවා නම්, ඒ විවේකය දහම වඩාගන්න ඒ කෙනාට තවත් හොඳයි කියන එකයි.

මුලින්ම කාය විවේකය සපයාගන්න කියලා පෙන්නවා. නමුත් අර පිරිස මැද්දට තව කෙනෙක් දෙන්නෙක් හිටියාම හොඳයි කියන එක තමයි හිත කියන්නේ. ගිහිල්ලා භාවනා කරන, ධර්ම සාකච්ඡා කරන්න තවත් කෙනෙක් දෙන්නෙක් ඉන්න තැනටයි යන්නේ. පසුව නො දැනුවත්වම එක එක කපා බහට, නොයෙක් නොයෙක් වෙනත් මාතෘකාවලට යනවා. මේ කාය විවේකය හුදකලාබව තමයි වටින්න කියලා මුලින්ම මතක් කරන්නේ ඒ නිසයි.

“නිසිදිනි පල්ලඛිකං ආභුජ්ඣා උජුං කායං පණ්ඩාය” - ඒ විදියට කාය විවේකය ඇති තැනකට ගිහිල්ලා කොඤ්ඤා සෘජුව තබාගෙන පයඝිකය බැඳගන්න කියනවා. ඒක පුළුවන් කෙනා එහෙම කරන්න. බැරි නම් කොඤ්ඤා සෘජුව තබාගෙන තමන්ට වැඩි වේලාවක් ඉන්න පුළුවන් ඉරියව්වක්, ආසනයක් තෝරාගන්න.

තෝරාගෙන **“පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙඤා. සො සතො’ව අස්සසති, සතො පස්සසති”** මෙතැන **“පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙඤා”** කියනකොට **පරිමුඛ** කිව්වේ **නාසිකාග්ගෙවා මුඛ නිමිත්තේ** - නාසිකා කෙළවර හෝ තොල් දෙක ලග. එතකොට **“අයං සති උපට්ඨිතා හොති සුපට්ඨිතා”** - මේ සිහිය එළඹ සිටියේ වෙයි, මනාව එළඹ සිටියේ වෙයි කියලා පෙන්නවා.

මෙහිදී මෙන්ම මෙතැන විශිෂ්ඨ තැනක්. වටිනාම තැනක්. අපේ හැම දෙනාගේම අවධානය යොමු වෙන්නට අවශ්‍යම තැනක්. මම ගොඩාක් දවස්වල මතක් කරලා තියෙනවා තොල් දෙක හෝ මේ නාසයට හිත යොමු කරන්න ගිහින් තොල් දෙක හෝ නාසය දිහා බලන්න. බැලුවාම අපිට තොල්

දෙක හෝ නාසය තියෙන බව පෙනෙනවා නේ. ඊට පස්සේ මෙතැනදී මේ නාසය ලඟට නැත්නම් තොල් දෙක ලඟට සිහිය පිහිටුවා ගන්න. විශේෂයෙන් තොල් දෙක ලඟ හිත තියා ගන්නවා නම් ගොඩක් පැහැදිලියි ප්‍රකටයි.

හැම වෙලාවෙම හිත තියා ගත්තාම සිහිය කියන එක යෙදෙන්නට ඕන ඒ අනුවයි. මෙතැනදී කාරණාවක් මතක් කරන්න ඕන: සිත සහ සිහිය කියලා ධර්මා දෙකක් තියෙනවා. මේ සිත හා සිහිය කියන ධර්මා දෙකේ පැවැත්ම තමයි මේ අරමුණුවල නානාත්වයක් තියෙන්නේ. අපි උපමාවක් කළොත්: දෑත් මේ පින්වතුන් සමහර විටෙක තුණුරුවන් වැනි කරන වේලාවක් ගන්න. උඩින් වැනි කළාට යටින් එක එක දේවල් හිතනවා නේ. හිතෙන්න පුළුවන්. ඒ තමයි හිත සහ සිහිය කියන ධර්මා දෙකේ වෙනස.

සති කියන චෛතසිකයේ ස්වභාවය තමයි එක අරමුණක් සිහි කරනවා. ඊට පස්සේ සිහි කරන අරමුණ සිතෙන් දෑත ගන්න කොටම, ආපසු සති කියන අරමුණෙන් වෙන එකක් සිහි කරනවා. එතකොට දෑත් දෑතගන්නකොට ආපසු හිතේ තියෙන චෛතසිකවලින් වෙන එකක් අරමුණු කරගන්නවා. ආපසු අරමුණු කරන එක දෑතගන්නකොටම ඒ සිතින් තව එකක් අරමුණු කරගන්නවා. සිත යනව යනව කියන්නේ ඒකයි. යම් වෙලාවකදී සිහි කරන අරමුණත්, සිත පවතින අරමුණත් දෙකම එකක් වුණොත් තමයි ඒකභූතිය කියල කියන්නේ. ඒ කියන්නේ සති කියල නිමිත්තේ හිත තියාගත්තට සිතින් ඔය පින්වතුන් උවමනාවෙන්, උද්‍යෝගයෙන් ඒ තොල් දෙක තියෙන තැනම සිහි කරන්න. එතකොට සිහිකරන බව දන්නවා. දන්න එකම ආපසු සිහිකරනවා. ඒ කියන්නේ හැම මොහොතකම නැවුම් බවකින්, හොඳ අවධානයකින්, දැනුවත් බවකින්, තොල් දෙක ගැනම අවධානයෙන් ඉන්න බවයි කියන්නේ. එහෙම නැතිවුණොත් මේ පින්වතුන් තොල් දෙක ගාව හිත තියෙයි; සතිය නැතිනම් සිහිකිරීම නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු සිහිකරයි. එතකොට අපි සති නිමිත්තෙහි හිත තියාගෙන හිටියට ඉන්නේ වෙන දිනාවක; කරන්නේ වෙන දෙයක්.

ඒ නිසා හොඳට මතක තියාගන්න ඕන, යම් මොහොතකදී සිත හා සිහිය කියන ධර්මය දෙකම එක අරමුණක් ඇසුරු කරන්න පැමිණුනොත්, පැමිණෙනවා නම්, හුරු කළොත්, හුරු කරනවා නම් අන්න එයටයි කියන්නේ එකඟබව - එකගතාව කියලා.

හැම වෙලාවෙම හිතේ ස්වභාවය තමයි අරමුණක් ගන්නව; ඒ අරමුණ අල්ලල දීල සති කියන වෛතසිකය වෙන එකක් සිහි කරනවා. සිහිකරන එක ආපනු සිතින් දැනගන්නවා. එය තව තැනක් සිහි කරනවා. ඔය විදියටයි අපි ජීවත්වෙන්නේ. ඔය මනසටයි විසිරුණු මනස කියලා කියන්නේ.

දැන් මේ පින්වතුන් තොල් දෙක හෝ නාසය ලඟ දැනුම් සහිතව ඉන්න ඕන. දැනුම් සහිතව ඉන්නකොට නැවත උච්ඡාදනයෙන්ම දැනුම ඇතිකරගන්නට ඕනත් ඒ තොල් දෙක හෝ නාසය ලඟයි. මේක මතක් කරන්නේ, මුල්ම මොහොතේ කමටහනට සිත තියනකොටම අපට හොඳ දැනුමක් අවධානයක් එනවා නේ. ඒ කියන්නේ සති වෛතසිකයෙන් සිහි කරලා හිතත් එතැනයි තියෙන්නේ. ටිකක් වෙලා ගියාම අර පැත්තට යලි යලි යන්නේ, අපි හිත තිබුනාට සිහිය එතැන අපේ නැති නිසයි.

ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම හොඳට මතක් කරලා ගත්ත මේ සති නිමිත්ත ගැනම හොඳට දැනුම තියෙන්න ඕන. ඒකෙන් මතක් කළේ මේ තොල් දෙක තියෙනවා කියන දැනුම සහිතව හැම වෙලාවෙම ඉන්න ඕන. හැම වෙලාවෙම ඒ දැනුම සහිතවයි ඉන්නේ. හිතෙන් ආවර්ජනා කරන්නෙත්, හිතෙන් හිතලා සිහිකරන්නෙත් තොල් දෙකයි. දැනුම තියෙන්නෙත් තොල් දෙක ලඟයි. සිහි කරන දේමයි දන්නේ, දන්න දේමයි සිහි කරන්නේ කියල ඒ සති නිමිත්තට සිත යොමු කරන්න ඕන.

ඔන්න ඔය විදියට සිහියෙන් සති නිමිත්තෙ හිත තබාගෙන සිහිය බැඳගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන බව නුවණින් දැනගනිමින් ඉන්න ඕන. ඔය විදියට ඉන්නකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන බව ප්‍රකටයි.

මෙයින් මතක් කරන්නේ මොන විදියකටත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොමු කරන්න එපා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොමු කරන්න ඕනමත් නැහැ.

මේ පින්වතුන්ගේ ගනුදෙනුව තියෙන්නේ, දැනුම තියෙන්නේ, දැනගැනීම තියෙන්නේ සති නිමිත්ත ගැනයි. සති නිමිත්ත තුළ සිත තියාගෙන ඉන්නකොට, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන බව දන්නවා. මෙන්න මේ විදියට නාසය ලඟ හෝ තොල් දෙක ගාව හිත තියාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන බව නුවණින් දනගනිමින් ඉන්නවා. එතකොට හිත බැරිවෙලා හරි අහකට ගියොත්, ආපහු මතක් කරලා අර සති නිමිත්තට ගන්නවා. සති නිමිත්ත කෙරෙහි හොඳ අවධානයෙන් දැනුම් සහිතව ඉන්න. දැනුම් සහිතව, අවධානය ඇතිවම ඉඳිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නුවණින් දකිනව.

ඒකට මම අර මතක් කරන්නේ දැන් මේ ඉදිරිපිට මේසය උඩ තියෙන කෝප්පය දිහා මම බලාගෙන හිටියොත් මගේ ඇස් දෙක සම්පූර්ණයෙන් යොමුවෙලා තියෙන්නේ කෝප්පය දිහායි. කෝප්පය ගැන දැනුමෙන්මයි මම ඉන්නේ. මෙහෙම ඉන්නකොට මේසයට ඉදිරියෙන් කවුරුහරි එහාට මෙහාට ගියොත් මම ඒ එහාට මෙහාට යන කෙනා දිහා ඇහැ ඇරල, ඔලුව හරවලා බලන්නේ නැහැ. එහාට යනවාද, මෙහාට යනවාද කියලා බලන්නේ නැහැ. මගේ ගනුදෙනුව තියෙන්නේ මා බලාගෙනඉන්නේ කෝපය දිහාමයි. නමුත් කෙනෙක් එහාට ගිය බව, මෙහාට ගිය බව මම නුවණින් දන්නවා, මට වැටහෙනවා, මට තේරෙනවා. ඇහුවොත් මට කියන්න බැරිත් නැහැ.

ඒ වගේ, මම කෝප්පය දිහා බලාගෙන හිටියා වගේ, මේ පින්වතුන් මුඛ නිමිත්ත දිහා බලාගෙන ඉන්න. මේ පින්වතුන්ගේ ගනුදෙනුව තියෙන්නේ ඔන්න ඔය මුඛ නිමිත්ත දිහායි. නමුත් එහෙම බලාගෙන ඉන්දේද්දී ඊට එහා පැත්තෙන් එහාට මෙහාට ගිය කෙනාව දන්නවා වාගේ, මේ පින්වතුන් මේ නිමිත්ත තුළ ඉඳගෙනම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන බව දන්නවා. කිසිම වෙලාවක ආශ්වාසය හෝ ප්‍රශ්වාසය අනුව යන්නේ නැහැ.

ඔන්න ඔය විදියට මේ කමටහන වඩන්න ඕන. ඕකෙ තියෙන ප්‍රතිලාභ තියෙන්නෙ අද මේ මට්ටමේදී නොවෙයි. මේකෙ තියෙන වටිනාකම එන්නෙ, ඔහොම හුරුවුනාම, හිත තව දුරකට වැඩෙනකොටයි, හිත දියුණුවෙනකොටයි. හිත එක අරමුණක නොපිහිටා හිත වඩනකොට අපිට හිත වඩනකොට

ලැබෙන අත්දැකීම්වලදී නො සැලී ඉන්න බැහැ. මේ කාලයේ ඉඳලම මේ වගේ අරමුණක හිත යොදවන ස්වභාවයට හුරුවෙලා තිබුනොත් ඒ හුරුවෙව්ව ධර්මතාවය හැටියට හිත නො දුවනකම නිසාම තමන්ව රැකෙනවා. ඒකද හිත හුරු කරන්න ඕන එකක් මිසක තමන්ට හිතලා කරන්න පුළුවන් එකක් නොවෙයි. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය අනුව හිත ගෙනියන්නේ නැතිව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නුවණින් දැනගන්න ඕන කියල හොඳට මතක තියාගන්න. සිත අහකට ගියොත් ආපසු ගන්න ඕන. ආයෙත් අහකට ගියොත් ආයෙත් ආපසු ගන්න ඕන. ඔන්න ඔය විදියට මේ ආනාපානසතිය වඩන්න.

අර ටික මතක් කළේ පසුබිමයි.

ඒ කියන්නේ මේ ආශ්වාසය ලුහුඬුවෙන්න පුළුවන්, ප්‍රශ්වාසය ලුහුඬුවෙන්න පුළුවන්. ආශ්වාසය දීඝී වෙන්න පුළුවන්, ප්‍රශ්වාසය දීඝී වෙන්න පුළුවන්. හිත අහකට ගියොත් ආයෙත් සති නිමිත්තට ගන්නවා. ඔන්න ඔය විදියට සිහිට පිහිටෙව්වාම මේ ආශ්වාසය ලුහුඬු වෙන්නත් පුළුවන්, ප්‍රශ්වාසය ලුහුඬු වෙන්නත් පුළුවන්. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය දීඝී වෙන්නත් පුළුවන්. මෙයින් මතක් කළේ කෙටියෙන් හුස්ම ගන්න, දීඝීව හුස්ම ගන්න කියන එක නොවෙයි. තමා මේ සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන ඉන්නකොට ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය ලුහුඬුව වැටෙන්නත් පුළුවන්, දීඝීව වැටෙන්නත් පුළුවන්. ඒ ගැන වැටහීම් සහිතවයි ඉන්නේ.

“සබ්බකාය පටිසංවෙදී” - සියලු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වැටහීම් සහිතවයි ඉන්නේ කියල මේ පරිසරයයි මතක් කළේ. ඊට පස්සෙ **“පස්සම්භයං කාය සච්ඛාරං අස්සසිස්සාමි’ති සිත්ඛති”** - ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය සංසිඳුවමින්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරනවා කියා හික්මෙන්න.

එතැනදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය සංසිඳුනා කියන්නේ, අපි භාවනා කරගෙන යනකොට හුස්ම පාරේ රැල්ල අඩුවෙන එකට නම් නොවෙයි. ඔහොම කරනකොට හුස්ම පාර නොදැනී යනවා, අප්‍රකට වෙනවා කියල බොහෝ දෙනෙක් හිතනවා. කාය සංඛාරය සංසිඳුනා කියා කාය සංඛාරය සංසිඳුනා වෙන්නේ නෑ. මේ විදියට කරගෙන කරගෙන යනකොට, සිතිවිලි

සංසිදෙන විට වේදනා, සංඥා, සංඛාර පස්සද්ධි, කාය පස්සද්ධි, විඤ්ඤාණ පස්සද්ධි, චිත්ත පස්සද්ධි කියලා පස්සද්ධි ඇතිවෙන ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා.

සිතිවිලි සංසිදෙන කොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සංසිදෙනවා. ඒ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සංසිදුනා නම් සංසිදුනාම තමයි. ඒ කියන්නේ මේ අපි එක තැනක ඉඳගෙන සිටිනවිට හුස්ම පාර අඩුවුනාම සංසිදුනා නොවෙයි.

මේ විදියට ආනාපානසතිය වැඩෙනකොට ඒ හුස්ම පාර අඩුවෙනකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස අඩුවෙනවා නේ. ඕන නම් ඒ වෙලාවට ටිකක් භාවනා නොකර සිට ආපසු භාවනා කරන්න. නැතිනම් ඇවිදල ඇවිදල භාවනා කරන්න. එතකොට නැවත ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය ප්‍රකට වෙනවා.

නමුත් මේ සංසිදුනා කියන විශේෂ ලක්‍ෂණයක් තියෙනවා. මෙහෙම කරගෙන කරගෙන යනකොට මේ කය සම්පූර්ණ වෙනදට වඩා මේ කයේ ඉතාමත්ම සැහැල්ලු තැනකට ඇවිල්ලා මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ප්‍රතිතව වැටහෙනවා. ඉතා මිහිරිව වැටහෙමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය සිඳිලා යන තැනක් තියෙනවා. ආපසු නැගිටලා වෙන දෙයක් කරලා ආවත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ඒ විදියටමයි. ඔන්න ඔය වගේ තැනකට එනකම් එනවා.

මේ වග මේ පින්වතුන් මේ පරිසරය දැනගෙන ඉන්න විතරයි ඕන. කරන්න කියනවා නොවෙයි.

තමන්ට තියෙන්නේ එක දෙයයි. සති නිමිත්තේ සිත කියාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දැනුම් සහිතව ඉන්නවා කියන කාරනාව විතරයි තියෙන්නේ. වෙන දීඬුව ආශ්වාස ගැන කටයුතු කරන්නවත්, ලුහුඬුව කරන්නවත් සියලු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දැනගන්න කටයුතු කරන්නවත්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස සංසිදුවන්න කටයුතු කරන්නවත් කියලා වෙන දෙයක් මේ පින්වතුන්ට නැහැ.

සති නිමිත්තේ හිත කියාගෙන, දැනුම්
සහිතව සිටගෙන, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස
නුවණින් දැනගනිමින් ඉන්නවා කියන

තැන ඉන්නයි මේ පින්වතුන්ට
තියෙන්නේ.

ඔන්න ඔය ටික සතිපට්ඨානයයි; කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානයයි; සිහිය පිහිටුවන තැන සිහිය පිහිටුවා ගන්න බවයි.

ඕකට තව ටිකක් තියෙනවා, සතිපට්ඨාන භාවනාව කියලා. ඒ ටික අපි වෙනම ඉගෙනගනිමු. ඔය ටික දැන් දැනගන්න ඉගෙනගන්න. පස්සෙ සම්බන්ධ කරලා දෙන්නම්. ආනාපානපඛ්ඛය සතිපට්ඨානය කියන ටිකයි ඔය.

ඕකෙම යට කොටසක් තියෙනවා. *"අජ්ඣන්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති, බහිද්ධා වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති."* මෙන්න මේ ටික තමයි තථාගතයන් වහන්සේ සතිපට්ඨානභාවනාව හැටියට පෙන්වා වදලේ.

මෙන්න මේ ටික අපි ඉගෙන ගන්න ඕන.

දැන් ගනිමු, *"අජ්ඣන්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති"* - ආධ්‍යාත්මික කයෙහි කය අනුව බලමින් වාසය කරනවා කියල, තමා කියල හිතන තමන්ගේයයි ගන්නා ලද තමන් වූ මේ කය කෙරෙහි හිත යොමු කරන්න, සිහිය යොමු කරන්න.

මෙතැනදී අහේතුක අවස්තුක ස්ථානයේ විදර්ශනා කරන්නේ නැහැ. ඒ කිව්වේ හැම වෙලාවෙම මනසිකාරයෙන් අරමුණක් අල්ලාගෙනයි නුවණින් මෙනෙහි කරන්න ඕන. ධර්මයේ ඕකට පෙන්නන්නෙ ගොයම් කපන්න ගිය කෙනෙක් වම් අතින් ගොයම් මිට අල්ලාගෙන, දකුණු අතින් දැකැත්තෙන් කපනවා.

- ගොයම් මිට අල්ලාගන්නේ නැතිව කපන්න බෑ.

- නිකම් කුඹුරේ තියෙන ගොයම් ගස්වලට දැකැත්ත දලා ඇද්දෙන් කැපෙන්නේ නෑ, ඒකෙන් නියම ප්‍රයෝජනය ගන්න බැහැ.

ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලා ගොයම් මීට අල්ලාගෙන, පස්සෙ කපන්න ඕන. වම් අතින් ගොයම් මීට අල්ලාගන්නවා වාගේ ඉස්සෙල්ලා මනසිකාරයෙන් සිහි කිරීමෙන් අරමුණක් අල්ලගන්න ඕන. පසුව දකුණු අතින් කපනවා වගේ අල්ලාගත් අරමුණු එකින් එක ගවේෂණාත්මක විදියට බලල එහි තිබෙන මෝහය දුරු කරන්න ඕන.

ඒ නිසයි මුලින්ම මතක් කළේ “අජ්ඣන්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති” කියලා. දැන් තමාගේ කය කෙරෙහි යොමු වෙනව. මේ කය ගැන නුවණින් බලනවා. ඒ බලන එක එක ක්‍රම තියෙනවා.

අපට පුළුවන් ධාතු වශයෙන් බලන්න, අශුභ වශයෙන් බලන්න පුළුවන්, නව සිව්ථිකය වශයෙන් බලන්න පුළුවන්. සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ හත්ථිපදෙපම සූත්‍රයේදී දේශනා කළා වගේ, මැටි වර්ච්චි බිත්තියකට උපමා කරලා බලන්න පුළුවන්.

එබඳු උපමාවක් තිබුණම අපට පහසු නිසා මම ඒක මතක් කරන්නම්: මැටි බිත්ති හඳුනා හැටි මේ පින්වතුන් දන්නවා නේ. කනු සිටුවා, වැල්වලින් බැඳ, ඊට පසු මැටි ගුලි ඔබලා, උඩින් මැටි දෙමැටි ගානවා. මැටි පිරියම් කරනවා කියලා වර්ච්චි බිත්තියක්, මැටි බිත්තියක් හැඳුවාම, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කයට පෙන්නන්නේත්, සැරියුත් මහ රහතන්වහන්සේත් මේ කයට පෙන්නන්නේත්, හරියට මැටියෙන් කළ ගෙයක්, වර්ච්චි බිත්තියක් වගෙ කියලා. ඇට කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, සම සහ සිවියෙන් ඔපදල තියෙන මේ ශරීරය වාගෙයි කියලායි. තමන්ගේ ශරීරයට හිත යොමු කරගෙන, මේ ශරීරයේ ඔය විදියට හොඳට බලනවා. මේ ශරීර ස්වභාවය හොඳට බලනවා තමන්ගේ ශරීරයට හිත යොමු කරගෙන. එතකොට ඒ වගේ හොඳට නුවණින් මෙනෙහි කරන්න.

මේ ශරීරයේ ස්වභාවය මැටි වර්වච්චි බිත්තියක වගේ කලින් කී පරිදි ඇටකුරු හිටවලා, ලේ නහරවලින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, සම සිවියෙන් ඔපදලා, මේ කය කෙරෙහි යොමුවෙලා, හිතෙන් නුවණින් කය කෙරෙහි බලාගෙන, කය ගැන සිතිය යුතුමයි. මෙහෙම හිතීන් හිතන්න ඕන. අනිවාර්යයෙන් හිතන්න ඕන.

එක තැනක ඉඳගෙන, කය කෙරෙහි යොමුවෙලා මේ කය ගැන සිතීන් බලන්න. මෙහෙම හිතලා කන බොන ආහාරය නිසා මේ කය හැඳිල තියෙනවා නේ කියලා බලනවා. හොඳට බලනවා. ඇට කුරු හිටවලා ලේ නහරින් බැඳලා මස් ඔබ්බලා, සම සිවියෙන් ඔපදල තියෙන මේ ශරීරය කන බොන ආහාරය නිසා නේ හැදෙන්නේ කියලා බලනවා. ඊට පස්සේ තව හිතනවා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි විඤ්ඤාණය මේ කයේ ඇසුරුවෙනවා; ඒ හින්දා මේ ඉරියව් පැවැත්ම වෙනවා නේද කියලා හිතනවා. ඇයි එහෙම හිතන්නේ? සම් මස් ලේ නහරින් සෑදුනු, කන බොන ආහාරය කියලා අපි දන්නවා. නමුත් කයේ ඉරියව් යාම, ආපසු ඒම, වටපිට බැලීම, කෙරෙන ක්‍රියා පෙනෙන නිසා මේ කය පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීමට බරයි. අපි දැන් දන්නවා මේ කය ඇසුරුකරගෙන පවතින හිත නිසා මේ ඉරියව් පැවැත්ම වෙන්නේ; මේ කය අනාත්මයි; ආහාරයෙන් සෑදුනු මෙබඳු කොටස් ටිකක් තියෙන්නේ.

- ඒක වෙනමම සිද්ධියක්.
- මේ කය ඇසුරුකරගෙන පවතින විඤ්ඤාණය වෙනමම සිද්ධියක්.

මේ ධර්මා දෙක නිසයි මේ ඉරියව් පැවැත්ම වෙන්නේ. එතකොට හැම වෙලාවෙම එය දන්නවා. මේ කයේ ස්වභාවය:

- මෙය සම්, මස්, ලේ, නහර, ඇට, ඇට මිදුලු වලින් සෑදුනු, කන බොන ආහාරයෙන් සෑදුනු එකක්.
- මේ කයේ ඉරියව් යාම, ආපසු ඒම, වට පිට බැලීම, කියන මේ ක්‍රියා ටික සිද්ධිවෙන්නේ කය ඇසුරුකරගෙන ඉන්න හිත නිසයි.

ඕන නම් එය මෙනෙහි කරලත් බලනවා. කෙනෙක් මැරෙනවා කියන්නේ මේ විඤ්ඤාණය මේ කයෙන් වුන වෙන එකයි. පිටවෙන එකයි. එහෙම විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වුනහම මේ කයට ඉදිරියට යාම, ආපසු ඒම, වටපිට බැලීම, අරමුණු දැනගැනීම කරන්ට බැහැ. එහෙනම් දැන්ද මේ අරමුණු එන්නේ, මේ විදියේ සියලු කටයුතු වෙන්වෙන්නේ මේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින හිත නිසා නේද කියලා හොඳට නුවණින් ටිකක් මෙනෙහි කරන්න.

දැන් මේ ටික දැනගන්න කියන එකක්.

කෙනෙක් අශ්වයෙකුගේ පිටේ, ගවයෙකුගේ පිටේ නැත්නම් අලියෙකුගේ පිටේ නැගලා ඉන්නවා වගේ කන බොන ආහාරයෙන් සැදුනු මේ විඤ්ඤාණය පවතින්නේ මේ රූපයේ නැගලායි, පිහිටලායි. මේ විඤ්ඤාණය පවතින්නේ, කන බොන ආහාරයෙන් සැදුනු මේ සතර මහා ධාතු කයේ බැඳිලායි. කයේ පිහිට කරගෙන, කය ආධාර කරගෙන වෙන්වෙන්නේ, මේ හිතේ පැවැත්මයි. අපි ජීවත්වෙනවා කියන්නේ හිත පවතින එකටයි. සිතේ පැවැත්ම සඳහාම, ඒ සිත, කය ඇසුරුකරගෙන පවත්වමින්, කයට ගැටෙන අරමුණු විදිමින්, කය නිවහණක් කරගෙනයි ඉන්නේ. සිතට 'මම' කියන හැඟීම්, 'මගේ' කියන හැඟීම් එකතුකරලායි තියෙන්නේ. කය ඇසුරු කරගෙන පවතින හිතට, මේ කය කියන්නේ ගෙයයි, ගෘහයයි. හරියට ඉබ්බා යන යන තැන ගෙයත් රැගෙන යනවා වගේ, මේ හිත යන යන තැන කයත් අරගෙනයි යන්නේ. කය කියන්නේ ගෙයයි. මේක තමයි අපේ ගෙය, ගෘහය. මේ ගෙය ඇසුරුකරගෙන අපි ඉන්නවා. අපි මේ ගේ ඇතුලේ ඉන්නවා නම්, මේ ගෙට තියෙන උළුවහු ජනෙල් මේවත් මමද? මේ ගේ මමද? නැත. ඒ ඇහැ කන නාසය කියන්නේ මේ 'ගෙයි' උළුවහු ජනෙල් දෙරවල් ආදියයි. මේ ගෙයි තියෙන ජනෙල් දෙරවල් තමා ගෙයින් පිටත බැලීමට තිබෙන දෙරටු.

කන බොන ආහාරයෙන් සැදුනු, පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ කියන්නේ මේ ගෙයයි. මේ ගෙය මම නොවෙයි.

නගර හිමියා ඉන්නේ මේ ගෙය ඇතුළේයි. සිව්මංසලකයි. එතකොට මෙතැනදී මේ පින්වතුන් මෙහෙම හිතන්න. හොඳට මේ රූපය මෙහෙම බලන්න:

කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, හම සිවියෙන් ඔපදපු මේ රූපය කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි විඤ්ඤාණය මේ කයේ ඇසුරුවන නිසා මේ ඉරියව් පැවැත්ම වෙනවා.

මහා ගොඩක් ඕන නෑ. මේ ටික විතරක් හිතන්න.

ඔහොම මේ කය හිතීන් අල්ලාගෙන තමන්ගේ කයට තමන්ට සිත නැඹුරුකරගෙන තව කෙනෙක් ගැන හිතනවා වාගේ, තව කෙනෙකුගේ කයක් ගැන හිතනවා වාගේ තමායයි කියාගන්නා මේ කය ගැන උවමනාවෙන්ම නැවත නැවත හිතන්න.

ඔන්න දැන් මේ කමටහන් දෙක එකට බැඳගන්න. බැඳගන්නවා කියන්නේ මෙසේ මෙනෙහි කරන හැටි මම කියලා දුන්න නේ. දැන් මෙහෙම මෙනෙහි කර කර සිටිනවිට බැහැර කයේ යම් කිසි කෙනෙක් සිහිවුනොත් - අම්ම නැත්නම් දුව, පුතා, යාළුවා, පුංචි අම්මා, බාප්පා කියන බැහැර කයක් සිහිවුනොත් - හිතා මතා සිහි කරන්නේ නැහැ - සිහිවුනොත් ඒ අරමුණ බලන්න. අපි දුව, පුතා කියනකොට ඒ අරමුණ ගොයම් මිට අල්ලාගන්නවා වාගේ හිතීන් අල්ලාගන්න. හිතීන් ඒ අරමුණ අල්ලාගෙන, ඒ අරමුණ බලන්න. එතැනද ඇට කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, හම සිවියෙන් ඔපදලා, මේ ශරීරය කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙන්නේ, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි විඤ්ඤාණය ඒ කයේ ඇතිවෙනවා. ඒ නිසා ඒ රූපයේ ඉරියව් පැවැත්වෙනවා නේද කියලා බලන්න.

බාහිර කයක් හිත හිතා බලන්නෙ නැහැ. කය ගැන සිහිවුනොත් විතරයි බලන්නේ.

හැම වෙලාවෙම හිත හිතා බලන්නේ තමන්ගේ කයයි. තමන්ගේ කයට නැඹුරුවෙලා උවමනාවෙන්ම හිතා බල බලා ඉන්නවා. එහෙම බල බලා ඉන්ද්‍රේඪි හිත අරමුණු කිරීම් වශයෙන් බාහිර නිමිත්තකට අරගෙන ගියොත්,

දුව පුතා කියලා, ඒකෙන් මෝහය දුරු වෙන විදියට මෙනෙහි කරලමයි අතහරින්නේ.

දැන් මේ දෙක අපි සම්බන්ධ කරගන්නවා. සම්බන්ධ කරන්නේ කොහොමද?

- ඔන්න සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන සිහියෙන්ම ආශ්වාස කරනවා, ප්‍රශ්වාස කරනවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙහි දැනුම් සහිතව සති නිමිත්තෙහි ඉන්නවා. සිත අහකට ගියොත්, ආයෙන් මතක් කරලා සති නිමිත්තට ගන්නවා. සති නිමිත්තට ගෙන, සිහියෙන්ම ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙහි අනුව හිත තබාගන්නවා.
- මේ විදියට ටිකක් වෙලා කරලා, ආනාපානසතිය ගැන තියෙන සිහිය මනාව අයින් කරලා, මේ කයට නඹුරුවෙලා, අර වගේ රූපය ගැන ටිකක් හිතනවා: ඇට කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, හම සිවියෙන් ඔප දලා තිබෙන මේ රූපය කන බොන ආහාර නිසා නේ හැදෙන්නේ; විඤ්ඤාණය මේ කයේ ඇසුරුවන නිසා නේ කයේ පැවැත්ම තියෙන්නේ කියල නැවත නැවත ටිකක් හිතනවා.
- මෙහෙම ටිකක් හිතලා, කය කෙරෙහි හිතන එක මනාව නතර කරලා, අර සති නිමිත්තට හිත තියලා සිහියෙන්ම ආනාපානසතිය වඩනවා.
- සිහියෙන් ආනාපානසතිය ටිකක් වෙලා වඩලා, කය ගැන නැවත හිතනවා.
- නැවතත්, මෙහෙම හිතන එක නතර කරනවා. ආයෙන් ආනාපානසතිය වඩනවා.

මේ ධර්මා දෙක මාරුවෙන් මාරුවට කරනවා. ඒකෙදි තමන් එක් කරුණක් නුවණින් දැනගන්න ඕන. හිත දුවන වේගය වැඩියි නම්, එක තැනක

නතරවෙලා තියෙන ගතිය අඩුනම්, ආනාපානසතිය කෙරෙහි, ඒ සති භාවනාවට දෙන කාලය වැඩි කරන්න ඕන. නුවණින් මෙනෙහි කිරීමට දෙන කාලය අඩුකරන්න ඕන. හිත දූවන වේගය වැඩියි නම්, අරමුණුවල තාම එක තැනක පිහිටන කාලය අඩුයි නම්, විනාඩි දහයක් ආනාපානසතියට කාලය දුන්නා නම් විනාඩි දෙකක් හෝ තුණක් තමයි මෙනෙහි කරන්නේ. එහෙම නැත්නම් විනාඩි පහක් විතර මෙනෙහි කරන්න.

යම්කිසි වෙලාවකදී යම්කිසි කෙනෙකුට සති නිමිත්තෙහි ඉන්න පුළුවන් නම්, හිත දූවන ගතිය අඩුයි නම්, එයා මේ කය කෙරෙහි මෙනෙහි කරන බවට කාලය වැඩි කල යුතුයි. සති නිමිත්තෙහි කාලය අඩු කල යුතුයි. වැඩි කාලයක් නුවණින් මෙනෙහි කරනවා; සති නිමිත්තෙහි කාලය අඩුකරනවා. මේ සඳහා පැය බාගයක් ගත කළොත් එයින් විනාඩි පහක් වියඪියෙන් මෙනෙහි කිරීමට යොදවන්න.

අපි සංසාරයේ කොපමණ ඉපදිලා ඇත්ද; අම්මා වෙනුවෙන්, අම්මා මළ දුකට කොච්චර අඬන්න ඇද්ද; පියා වෙනුවෙන් කොච්චර අඬන්න ඇද්ද; සතර අපායේ කොච්චර ඉපදිලා ඇද්ද. මේ බුද්ධොත්පාද කාලයක් ලැබුනු වෙලාවේ වියඪිය කලේ නැත්නම්, අපිව බේරාගන්න කවුරුවත් එන්නේ නැහැ. තමන්ට තමන් උත්සාහවත්ත වන්න කියලා පුංචි අවවාදයක් දෙනවා. එය විනාඩියක් දෙකක් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම උවමනාවෙන් හිතලා, ආපසු සති නිමිත්තෙහි හිත තියලා බලන්න. තමා තමා කෙරෙහි කුසීත කමක් ඇතිවෙලාදයි බලන්න. ඇතිවුනේ නැතත් මේ අවවාදය දෙන්න. කලින් කලට ලෝකයා විඳින දුක් දෙමිනස් ගැන හිතලා බලන්න. මේ ලෝකයේ හිතන තරම් ආශ්වාදයක් තිබෙනවා නොවෙයි. මම මේ කියන්නේ නිකම්: මේ පින්වතුන් මෙනෙහි කරලා බලන්න.

තමන්ගේ දරුවෝ මැරිල ඒ දුකට අඬන අම්මලා මේ ලෝකයේ කොපමණ ඇද්ද? පපුවේ අත් ගහ ගහා අඬන කොට, මේ දේ හෙට මට වෙන්න පුළුවන් දේ නේද කියලා හිතනවාද? තමන්ගේ තාත්තලා මැරිල අඬන,

අම්මලා මැරිලා අඩන දරුවෝ කොපමණ ඇද්ද? තමන්ගේ සහෝදරයෝ මැරිලා අඩන, දරුවෝ මැරිලා අඩන, අය කොපමණ ඇද්ද?

මෙන්න මේවා ටිකක් මෙනෙහි කරන්න. වියඊයට මෙනෙහි කරන විනාඩි දෙකට හෝ තුනට ඔය වගේ විවිධ කරුණු විවිධාකාරයෙන් ගන්න. ඒක පැය භාගයකට, පැයකට විතර පස්සෙ විනාඩියක් දෙකක් පමණයි. ඒ කියන්නේ, වැඩ කරලා තේ ටිකක් බොන්නේ, අන්න ඒ වාගේ.

දැන් තියෙන්නේ ආනාපානසතිය වඩනවා. ආනාපානසතිය වඩමින් නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. මේ කයේ මෙහෙම නුවණින් මෙනෙහි කරමින් ආනාපානසතිය වඩනවා.

- එහෙම නුවණින් මෙනෙහි කරන වෙලාවෙදි බැහැර පුද්ගලභාවයම මතක්වුනොත් ඒ කයෙන් බලනවා. මේ කයෙන් බලනවා.
- ආනාපානසතිය වඩන වෙලාවෙදි යම් අරමුණක් සිහිපත්වුනොත් ඒ වෙලාවෙදි ආනාපානසතිය අතහැරල දල ඒක බලන්නේ නැහැ. ඒවා නොසලකා හැරලා ඒ කරන වෙලාවෙ ආනාපානසතියමයි කරන්නේ. කුමණ ශබ්දයක්, කුමණ අරමුණක් ආවත් ඒක නොසලකා හරිනවා. ඒ වෙලාවටම ආනාපානසතිය වඩන වෙලාවෙදි කුමණ අරමුණක් ඇතිවුනත් ඒ අරමුණ නොසලකා හැරලා ශබ්දයක් ඇතිවුනත්, කෙනෙකු සිහිවුනත් බලන්නේ නැහැ. නොසලකා හැරලා සති නිමිත්තට හිත තියාගෙන ඉන්නවා. ආනාපානසතිය කරනවා.

මෙනෙහි කරන වෙලාවෙදි මේ කයට යොමුවෙලා, තමන් සිහි ඇතිව ඉස්සෙල්ලා ඉදිරිපත්වෙලා ඉඳගෙන කය කෙරෙහි බලනවා. නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. එහෙම ඉන්දේද්දි බැහැර කයේ යමක් සිහිවුනොත් ඒ ටිකත් බලනවා.

දැනට ඔහොම බලන්න. ඔහොම බැලුවට මේ පින්වතුන් මේ හිතනකොට ඕක වචන ටිකක් විතරයි. තාම ලොකු අර්ථයක් නැහැ.

හැබැයි මෙහෙම ටික දවසක් හිත වඩවලා මෙහෙම හිතනකොට මේ වචනය ඇඟට තේරෙන මට්ටමට හැපෙන හොඳට අර්ථය නුවණට වදින දවසක් තියෙනව.

මේ පින්වතුන් දන්නවද දෙදෙල් හදන හැටි. මම දන්නෙ නැහැ. දෑකල තියෙනව. අහල තියෙන විදියට පොල්ගාල, කිරි අරගෙන, හාල් පිටින් අරගෙන සිති මුට්ටියකට දමා ලිපේ තියනවා. ලිප තැබූ වෙලාවෙ සිටම කුරු ගානවා. දුන් හැන්ද පැටලෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ කිරි ගොඩ වැඩියි. හැබැයි අර නිතරම කුරු ගාන්නේ නැත්නම් හාල් පිටි අඩියෙ අල්ලනවා. කිසිම සනඬවක්, උකුළුවක් නැහැ. කුරු ගගා කුරු ගගා ඉන්න ඕන. ගින්දර දන්න දන්න, එහි ඇති දිය ගතිය වාෂ්ප වෙන්න වෙන්න, ටික ටික උකුළුවෙනවා. උකුළුවලා, හැන්ද ඉබේම යන ගතිය නතරවෙලා හොඳට රළුවට දූනෙන වෙලාවක් එනවා. අන්තිමට දෙදෙල් ටික යටට ගිහිල්ල තෙල් ටික උඩට එනවා.

ඒ වගේ දෙදෙල් හදනවිට ලිපේ තිබ්බ වගේ තමයි, දුන් හැන්ද පැටලෙන්නේ නැහැ. ඔහෙ ඉබේම යනවා. මේ කය ගැන හිතුවම වචන ටිකක් විතරයි. කිසිම උකුළුවක්, සනකමක් නැහැ. හිත වඩනවා කියල ඔහේ වචන ටිකක් හිතනවා විතරයි. තමන්ට තේරෙන්නේ නැහැ. "මේ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුනු, ඇටකුරු හිටවල, මස් ඔබ්බලා" ආදී වශයෙන්, සිංදුවක් කතාවක් කියනවා වගේ නිකම් වචන ටිකක් විතරයි. නමුත් එහෙම කියල අත්හරින්නෙ නැතුව මේක දන්න දේ කියල අත්හරින්නේ නැතුව, නැවත නැවත කුරු ගානවා වගේ, නතර කලොත් රොස් වෙනව වගේ, කුරු ගාන එක නතර කරන්නේ නැහැ. මෙහිදී හිතන එක නතර කරන්නෙ නැහැ. හිත වඩ වඩා නැවත නැවත හිතනවා. මෙහෙම හිතන්න හිතන්න මේකත් උකුළුවෙ දවසක් එනවා. මේ කියන වචන ඒ විදියටම බරට තේරිලා, අර හැඳු හැපිල හිටිනවා වගේ, පහසුවෙන් එහාට මෙහාට කරන්න බෑ වගේ, මේ වචනයක් වචනයක් ගානෙ හොඳට අර්ථය පිහිටලා ඉන්න ඕන. පුද්ගලභාවය වෙන්වෙලා හොඳට තේරෙන මට්ටම දක්වා, හැපිල තියෙන තැන දක්වා සනවෙන, උකුළුවෙ දවසක් තියෙනවා.

ඒ නිසා දෙදෙල් කුරු ගාන එකත් හොඳට මතක තියාගන්න. ඒ විදියට මේක කරන්න.

හොඳට නැවත නැවත කරලා හොඳට ඝන වෙන දවසට, හොඳට හයිවෙන දවසට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා “අර්ථ කායොනිවා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිනා හොති” - සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නොව, කය පමණක් ඇත්තේය යන සිහිය හොඳින් එළඹ සිටිනවා.

මේ විදියට ආනාපානසතිය වඩ වඩා මේ විදියට හිතනවා. මේ විදියට හිත හිතා ආනාපානසතිය වඩනවා.

මෙය කොච්චර දක්වා මේ පින්වතුන් කළයුතුද? ‘සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නොවූ කය පමණක් ඇත්තේය’ යන සිහිය මේ පින්වතුන් ලග හොඳට පිහිටන තුරු කළ යුතුයි. මෙහෙම බලනකොට සතකපුද්ගලභාවය මැකිලා, තමන්ට පෙනෙන තාක්, තමන්ගේ මනස උපදින තාක් කල් කළ යුතුයි. මේ ශරීරය, මේ රූපය ‘මම’ කියන හැඟීම මැකිලා, ‘සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නො වූ කය පමණක් ඇත්තේය’ යන සිහිය හොඳින් එළඹ සිටින තැන දක්වා කළයුතුයි. ඒකට කියනවා ‘පෙනෙනවා’ කියා. පෙනෙනවා කියන තැනේ ස්වභාවය තමයි සිහිය නැහැ. සිහිය කියන එක තියෙන්නේ හැම වෙලාවෙම නොපෙනෙන තැනයි.

පාරේ යනවිට බල්ලෙක් ජරා කළ අශුව ටිකක් තියෙනවා. ඒකෙ පිළිකුල් බව පෙනෙනවා. ඒකට පිළිකුල් බව පෙනෙන්න විදර්ශනා කරලා නොවෙයි, පිළිකුල් නිසයි. දුගඳයි කියා බලපු නිසා නොවෙයි, බැලුවත් නැතත් පෙනෙනවා. පෙනෙනකොට අසිහිය නෑ කියන්නේ, වෙන කෙනෙක් එක්ක කපා කර කර වැරදීමකින් හරි අරක සාක්කුවේ දගනිය කියන එකක් වෙන්නේ නැහැ. අන්න ඒ වාගේ වෙන කෙනෙක් එක්ක කතා කරනකොටවත් වැරදීමකින් හෝ පුද්ගල හැඟීමක් එන එකක් නැහැ. විදර්ශනා කරලා නොවෙයි. මේ සත්ත්ව පුද්ගල භාවයට බලලා නොවෙයි. එයම කියනවා ඇහැට පෙනෙනවා.

දැන් සත්තවයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා හිත මෙහෙයවන්නේවත් නැතිව ඇහැට පෙනෙනවා කියලා සනයට යනවා. ඒ වාගේ සත්ත පුද්ගල නොවූ, කය පමණක් රූප ස්වභාවය ඇහැට පෙනෙන මට්ටමක් එනවා. එදට විදර්ශනා කරනවා කියල එකක් නැහැ. ආනාපානසතිය වඩ වඩා මේ විදියට හිතනවා. මේ විදියට හිත හිතා ආනාපානසතිය වඩනවා. මේ දෙක මාරුවෙන් මාරුවට කළ යුතුයි. කොපමණ දුරට කළ යුතුද? සත්ත පුද්ගල භාවය මැකිලා, කන බොන ආහාරයෙන් සැදුනු, කුණපවූ ශරීරයක් කියන එක එළඹ සිටින තැන දක්වා කළ යුතුයි. “සන වෙනවා” කියලා කිව්වේ මෙයයි. මේ විදියට එළඹ සිටින තැන දක්වා එනවා. ඕකට පෙන්නනවා, “අපි කායොතිවා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා භොති” - ‘සත්තයෙක් පුද්ගලයෙක් නොවේ’. මේ කමටහතේ නිෂ්ඨාවයි.

දැන් මේක කරගෙන යනකොට මේ කයේ පුද්ගල භාවය කොපමණ දුරට අඩුද, අඩුවෙනවද, වෙනසක් තේරෙනවද, කියල බල බලා කරන්න පුළුවන්. ඊයේට වඩා අද, අදට වඩා හෙට වෙනස්ද? “පුබ්බ අපරන්තො” - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ පෙර පසු විශේෂය දකිමින් කරන්න පුළුවන් කියයි.

මෙහෙම නැවත නැවත මෙනෙහි කරනකොට සෑම රූපයක්ම කන බොන ආහාරය නිසා හැදුනු සම් මස් ලේ නහරින් හැදුනු රූප බව තමන්ට හොඳට තේරෙනවා. ඒ රූප අරහයා සත්ත පුද්ගල හැඟීමකින් තමන්ගේ මනසේ තමන්ගේ කය කියන එක හොඳට පෙනෙන, වැටහෙන දවසක් එනවා. හොඳට තෙල් ටික උඩට ඇවිල්ලා දෙදෙල් යටට ගියා වාගේ හොඳට කෙලෙස් ටිකත්, ස්කන්ධ ටිකත් වෙන්වෙලා පෙනෙන දවසක් තියෙනවා. හොඳට වෙන්වෙලා පෙනෙන දවසක් එනවා. “න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති” - ලෝකයේ කිසිවක් දෘෂ්ඨි වශයෙන් ‘මමය, මාගේය’ කියලා කිසිම රූපයක් ඇසුරු කරන්නේ නැහැ. “න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති” - රූප සංඛ්‍යාත ලෝකයේ කිසිවක් උපාදනය වශයෙන් ගන්නේ නැහැ. එයා එව්වර හොඳට රූපය ගැන දන්නවා. ඒ වගේ “කායෙ කායානුපස්සි විහරති” - මෙන්න මෙහෙම කයේ කය අනුව බලන්න.

එතකොට දැන් මෙතැනදී මේ ආනාපානසතිය වඩ වඩා නුවණින් බලනවා, නුවණින් බල බලා ආනාපානසතිය වඩනවා. දැන් මොකක්ද කළ යුත්තේ කියලා අහන්න දෙයක් නෑ. තමන්ගේ හිත මැන මැන කළ හැකියි. දැන් පුද්ගලභාවය හරියට තාම පෙනෙනවා කියනවා නම්, පෙනෙනවා නම්, පෙනෙන බව දකින්නෙ තමන්මයි. පෙනෙන බව අඩුවෙනවා නම්, අඩුවෙන බව දකින්නෙත් තමන්මයි. වෙනදට පෙනුන පුද්ගල ස්වභාවයට වඩා දැන් වෙන විදියේ හැගීමකුත් හිතට දෙනෙතවා කියන එක තේරෙනවා. තමන්ගේ හිත ගවේෂණය කර කර, හිත දිහා බල බල, මේ කමටහන වඩන්න. කමටහන වඩන්න තියෙන එකම දෙය තමයි, තමන්ගේ මිම්ම. තමා මෙව්වරක් කලා, මේවරක් කරන්ට තියෙනවා, කියන එක තමන්ට තේරෙනවා.

ඒ නිසා සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවය මැකෙන තැන දක්වා කරන්න. සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවය මැකුනොත්, ඔකට මම කියන්නේ, අත තියෙනවා නම්, මන්තයක්, පොරවක් අරගෙන කෙනෙක්, මේ මගේ අතට වුට්ටක් වත් කෙටුවොත්, කෙටුවා කියන අදහසක් නැහැ. කෙටීම නිසා යම් වේදනාවක් දැනුනොත් වේදනාව දැනේවි. අත ගන්ටවත් හිතෙන්නේ නැතිවේවි. ඇයි? ඒක මගේ නොවෙයි. භයට ටක් ගාලා අත ගන්නවා නම්, ඒ මගේ හිඤ්ඤා. මෙහෙම තියන කොට පොරවෙන්, කැත්තෙන් කොටනවා කිව්වත් ප්‍රශ්නයක් නැහැ කියන තැනකින් ඉන්න පුළුවන්. මෙතැන තියෙන මේ මේසයට හරි කවුරු හරි කොටනවා කිව්වොත්, මම ටක් ගාලා මේසය ඇදල ගන්නවද? නෑ. ඒ තරමටම, ඒ මිම්මටම මනස එන දවසක් තිබෙනවා.

ඒක තමයි කියන්නේ, “අත් කායො’නි වා පන’ස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා භොති” - ‘සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නො වූ කය පමණක් ඇත්තේය’ යන සිහිය භොදින් එළඹ සිටිනවා. අසිහිය එතැන නෑ. ඔන්න ඔය තැන දක්වායි මේ පින්වතුන්ට මේ කායානුපස්සනාව කරන්න ඕන කළයුත්තේ.

එතකොට තමන්ගේ මනසේ පෙර පසු විශේෂණයක් වෙනවා නම්, වෙනද තිබුණු පුද්ගලභාවයට වඩා පුද්ගලභාවය වෙනස් වෙව්වි බව තමන් දන්නවා.

හැබැයි මෙතැනදී මෙහෙම කාරණාවක් තියෙනවා. (එය ආනාපානසතිය වඩනකොට විතරක්ම නොවෙයි.): ආනාපානසතිය වඩමින් කය මෙනෙහි කරනවා. කය මෙනෙහි කරමින් ආනාපානසතිය වඩනවා. ඊට පසු ඉරියාපට කියන කොටසෙදින්, ඊට පස්සේ සති සම්පජ්ඣා කියන කොටසෙදින්, මේ කය කෙරෙහි පැවතුනු සිහිය ඒ විදියටම ගෙන යනවා. ඒ කියන්නේ යද්දී එද්දී ඇට කුරු හිටවා, ලේ නහරින් බැඳ, මස් ඔබ්බවා, සම සිවියෙන් ඔප දූමු මේ ශරීරය, කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙන්නේ. මේ හිත නිසා ඉරියව් පවත්වනවා නේද කියනවා වගේ නුවණකින් තමයි යන්නෙ එන්නෙ. යනකොට එනකොට 'මම යනවා, මම එනවා' නොවෙයි. වැඩ කටයුතු කරනකොටත් එහෙමයි.

පුළුවන් සෑම වෙලාවකම කය කෙරෙහි පවතින සිහිය අඛණ්ඩව ගෙනියනවා. අමතක වෙලා ගියත්, ආයෙත් ගන්නවා. මුලින් පෙන්නනවා මේ ශාසනයේ වියඝීය ගැන.

- ඉඳගෙන ඉන්නකොට යම් අකුසල විතර්කයක්, රාග දෝෂ මෝහ කැට්ටෙව්ව විතර්කයක් ආවොත්, ඒ අරමුණේ කෙලෙස් සිදින්නේ නැතිව කෙලෙස් නැති කරන්නේ නැතිව නැගිටින්නේ නෑ කියලා හික්මෙනවා.
- හිටගෙන ඉන්නකොට කෙලෙස් සහගතව යම් අරමුණක් ආවොත්, ඒ අරමුණේ කෙලෙස් සිදින්නේ නැතිව ඇවිදිනවා හෝ ඉඳගන්නවා කියන එක කරන්නේ නෑ කියලා හික්මෙනවා.
- ඒ වාගේ, හිටගෙන ඉන්න ඉරියව්වේ පුද්ගලභාවයට අනුවුනොත්, පුද්ගලභාවය දුරුවන විදියට මිසක ඉඳගන්නේ නෑ කියලා හික්මෙන්න අපට පුළුවන් නම්, ඉඳගෙන ඉන්න අරමුණේ පුද්ගලභාවයට කියන්නෙ ඔන්න යාළුවෙක් කියා මතක්වෙනවා.
- ඒ අරමුණේ මෝඩකම දුරු නොකර නිදගන්නේ නෑ කියා මෙනෙහි කරනවා. එතැනද ඇට කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස්

ඔබ්බවා, සම සිවියෙන් ඔපවත් කර දැමූ මේ රූපය, කන බොන ආහාරයෙන් හැදිලා තියෙන්නේ. ඒ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින විඤ්ඤාණය නිසා ඉරියව් පවත්වනවා කියල මේ විදියට මෙනෙහි කරලාමයි නැතිවෙන්නෙ.

මෙන්න මේ විදියට ඉරියව් පැවැත්වීමේදීත් කය කෙරෙහි හිත තබාගෙන 'තමා'යයි හදගත්ත කය කෙරෙහි හිත තබාගෙන එක තැන ඉන්නකොට ආනාපානසතිය වඩනවා. යනකොට යන බව නුවණින් දැනගෙන ඊට පසු ඉරියව්පට්ඨයට මීට සම්බන්ධයි. එකම කමටහන මේ තියෙන්නේ ඉරියව්පට්ඨයේ යනකොට යන බව නුවණින් දැනගන්නවා. යනවා යනකොට නුවණින් දැනගෙන කරනවා. යනව කියන එක දන්නවා. නුවණින් දන්නවා කොහොමද? ඇට කුරු හිටවලා, ලේ නහරින් බැඳලා, මස් ඔබ්බලා, සම සිවියෙන් ඔපවත් කළ මේ ශරීරය, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු මේ රූපය විඤ්ඤාණය නිසා මේ ටික වෙනවා නේ කියන කන් යනවා. යන්න මමයි කියන කාරණාව වෙන්නේ නැහැ. මම යනවා කියන කාරණාවත් වුනා නම් මම යනව කියන එක වෙනුවට යනවාය කියන එක දන්නවා. යනවයි කියන කාරණාව වෙන රූපය කියල හොඳට දන්නවා.

අන්න ඒ වගේ ඉඳගෙන ඉන්නකොටත් එහෙමයි. හිටගෙන ඉන්නකොටත් එහෙමයි වෙන්නෙ. මේ විදියට අමතක වෙලා යනව; ආයෙත් මතක් කර ගන්නවා. අමතක වෙලා යනව; ආයෙත් මතක් කර ගන්නවා. ඔය වාගේ උපායශීලීව මෙනෙහි කරනවා.

මෙන්න මෙහෙම වැඩිපුර මෙනෙහි කරන තරමට ප්‍රතිපල වැඩියි. මොකද මේක තියෙන්නේ කොන්ත්‍රාත් පදනම මතයි. දවසේ කුලියට නොවෙයි! දවසේ කුලියට වැඩ කළත් නො කළත් හවසට පඩි හම්බවෙනවා. මේකෙ තියෙන්නේ කරපු ප්‍රමාණයටයි. ඒ නිසා ප්‍රතිපලය තියෙන්නේ තමන් කරපු ප්‍රමාණයටයි. ඊ දවල් වෙන්න පුළුවන්; උත්සාහයෙන් කරපු ප්‍රමාණයට වේගය වැඩියි. ඒ නිසා මෙන්න මේ විදියට මෙනෙහි කරනවා. කරනකොට සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නොව කය පමණක් ඇත්තේය යන සිතිය හොඳින්

එළඹ සිටිනවා. ඒ සත්ත්ව පුද්ගලභාවය මැකිලා රූපයේ යථා ස්වභාවය පෙනෙනවා.

මේ මොකද වෙලා තියෙන්නේ. අන්න ඒ තමයි නිවරණ ධර්ම දුරුවෙලා. නිවරණ චිත්තය දුරුවෙලා. දැන් තමයි විපල්ලාස. දැන් පිරිසිදු ස්කන්ධ ටික පෙනෙනවා. ඊට පස්සේ පෙන්නනවා මෙන්න මේ මට්ටමට එනකොට නිවරණ ධර්මයත් තමා කෙරෙහි ලා නොදකින විපල්ලාස. තමන් කෙරෙහි ලා නොදකින, කබලිංකාර ආහාරය තමායයි නොදකින ඔහුට ශත සහග්‍ර ගුණයකින් ප්‍රමෝදය උපදිනවා කියනවා.

- බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවකින් පෙන්නනවා: දැඩි රෝගී වූ දැඩි ගිලන් වූ කෙනෙක් පසු කාලයේදී වෙද්දු විසින් දෙන ලද බෙහෙත් බි සුවපත්වෙලා නැගිටිනම, දැඩි රෝගී වෙලා මරණාසන්න තත්ත්වයට පත්වී සිටි ඔහු පසු කාලයේ සුවපත්වූ තමා දකිනවිට යම්කිසි ප්‍රමෝදයක් ඇතිවෙනවා නම් සතුටක් ඇතිවෙනවා නම් ඒ වගෙයි.
- ආපසු පෙන්නනවා: අනුන්ගෙන් ණයක් අරගෙන මහා ණය බරින් මිරිකී සිට ඒ ණය අරගෙන කම්මාන්තයක යොදවලා කම්මාන්තයේ ව්‍යාපාරයේ දියුණුවෙලා පසු කාලයේදී ඒ ණයත් ඔක්කොම බේරලා තමාට කැමට බීමට වියහිදමුත් කරලා තව ලොකු ධනයකුත් තමන් කෙරෙහි ඉතිරිවෙලා තියෙනබව දකින විට තමා කෙරෙහි ඔහුට යම් සේ ප්‍රමෝදයක් ඇතිවෙනවද පෙන්වනවා.
- නැවතත් පෙන්නනවා: තමාට සිතුවක් කරන්න බැරි, සිතූ දිභාවක යන්න බැරි, තමන්ගේ හිතූ මනාපයේ ජීවත්වෙන්න බැරි, අනුන්ගේ දසයෙක් වෙලා හිටපු කෙනෙක් පසු කාලයේදී ඒ දස භාවයෙන් මිදී, තමන්ට සිතූ දෙයක් කරන්නට පුළුවන්, සිතූ තැනක යන්නට පුළුවන් නිදහසේ තමාම දකිද්දී යම් සේ ප්‍රමෝදයක් ඇතිවෙනවා නම් ඒ වාගෙයි.

- බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවත පෙන්නනවා: කැම බීමක් නැති වැලි කාන්තාර මාගීයක යම් කිසි කෙනෙක් ගමන් කරන් වුනොත් ඊට පසු ඒ කාන්තාර මාගීය ගෙවා, කැම බීම, වතුර තිබෙන සැප පහසු ස්ථානයකට ආවහම යම්තම් මම අර කාන්තාරයෙන් බේරුනා කියලා දකින කොට එයාට යම් සේ සතුටක් උපදිද, ඒ වාගෙයි.

නිවරණ ධර්ම තමා කෙරෙහි ලා නො දකින ප්‍රපංච ධර්ම තමන් කෙරෙහි ලා නො දකින මේ කථා කරපු දශණියක් තිබුණා නම්, දර්ශන තියෙනවා නම්, පෙනෙන දේ පෙනෙන්නට පෙර පෙනුනත් නොවෙයි, පෙනුනත් පෙනුනාට පස්සේ තියෙනවාත් නොවෙයි. මේ හේතු ටික නිසාම හටගෙන හේතු ටික නිරුද්ධ වෙන කොටම නිරුද්ධ වෙනවා කියලා පෙනෙන දවසක් එනවා. අන්න ඒ සමාධියට පෙනෙනවා.

ශබ්දය කියන එක අහන්න පෙර තිබුණත් නොවෙයි, ඇහුනාට පසුව තියෙනවාත් නොවෙයි. මේ හේතු ටික නිසයි ඇහෙන දේ වෙන්නේ; හේතු ටික නිරුද්ධ වෙන කොටම නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක පෙනෙන දවසක් එනවා. එය සමාධියට පෙනෙනවා.

නාසයට දූනෙන ගඳ සුවඳ, දිවට දූනෙන රස, කයට දූනෙන ස්පර්ශය, සිතට සිතෙන සෑම අරමුණක්මත්, ඒ අරමුණු උපදින්න පෙර තිබුණත් නොවෙයි, ඉපදුනාට පසු තියෙනවත් නොවෙයි. 'ඉපදුනා' කියල කියන්නේ වර්තමානයේ මේ මේ ප්‍රත්‍ය ටිකක් එකතුකරගෙනයි හටගන්නේ; ඒ ප්‍රත්‍ය ටික නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක පෙනෙනවා.

සමස්ථයක් වශයෙන් ඔය ඔක්කොම ටික කෙටිකරල, හකුලලා අරගෙන, "යං කිඤ්චි සම්මදය ධම්මං, සබ්බං නං නිරොධ ධම්මං" - 'සමුදය ස්වභාව කොට ඇති යමක්ද, ඒ සියල්ල නිරුද්ධ වන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි' කියන කාරණාව තේරෙනවා. සමුදය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම මොනවාද කියා දැනගන්න සංයුත්ත නිකායේ සමුදය ස්වභාවය ධර්ම කියා ඇති කොටස බලන්න. 'මහණෙනි, ඇහැ සමුදය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මත්, රූපය සමුදය කොට ඇති ධර්මයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණය සමුදය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මත්, වක්ඛු සම්පස්සය

සමුදය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන්, වක්ඛු සම්පස්සය නිසා සුඛ හෝ දුක් හෝ සුඛ දුක් නොවන සියලු දේ සමුදය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් කියලා පෙන්නවා. ඒ වාගේම, කන, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියලා කෙරෙන ඒවා සියල්ල, *සබ්බං නං නිරොධ ධර්මං* - ඒ සියල්ල නිරුද්ධ වන ස්වභාවයෙන් යුක්ත බව පෙනෙන දවසක් තියෙනවා. ඒක පෙනෙන දවසක් තිබෙනවා.

මේ පින්වතුන් ඒ සමාධියට එනවා පෙනුන දවසට මෙන්න මේ පෙනුනා කියන්නේ මොකක්ද, අන්න එදටයි අනිත්‍යය දකින්නේ. ඇහේ අනිත්‍යය දකින්නේ. ඇහැ කලින් තිබුනත් නොවෙයි, පසුව තිබෙනවත් නොවෙයි. හේතු ටික නිසා හටගෙන, ඒ හේතු ටික නැතිවෙන නිසා නැතිවෙන ධර්මයක් බව පෙනෙනවා. රූපයත් එහෙමයි. මේ ඔක්කොම ධර්මා ටික පෙනෙනවා. අපි කතා කරපු දඹ්‍රය පෙනෙන මට්ටමක් එනවා. පෙනෙන දවසක් එනවා.

ඒ නිසාම ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින නිසාම,

එයා ඇහේ නො ඇලෙනවා. රූපයේ නො ඇලෙනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණයේ නො ඇලෙනවා. වක්ඛු සම්පස්සයේ නො ඇලෙනවා.

ඊට පසු ඇහේ කලකිරෙනවා. රූපයේ කලකිරෙනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණයේ කලකිරෙනවා. වක්ඛු සම්පස්සයේ කලකිරෙනවා. වක්ඛු සම්පස්සය නිසා ඇතිවන වේදනාවේ කලකිරෙනවා.

කලකිරෙන්නේ නො ඇලෙනවා. නො ඇලෙන්නේ මිඳෙනවා. මොනවයිත්ද මිඳෙන්නේ - ඇහෙන්නේ මිඳෙනවා. රූපයෙන් මිඳෙනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් මිඳෙනවා. වක්ඛු සම්පස්සයෙන් මිඳෙනවා. වක්ඛු සම්පස්සයෙන් ඇතිවූ දුක් වේදනාවෙන්, සැප වේදනාවෙන්, දුක් නො වූ සැප නො වූ වේදනාවෙන් මිඳෙනවා. සමුදය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිඳෙනවා.

ඉපදීම ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිඳෙනවා.

ජරාව ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

ව්‍යාධිය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

මරණය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

ශෝකය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

පරිදේවය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

දුක්ඛය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

දෝමනස්සය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

උපායාසය ස්වභාවකොට ඇති සෑම දෙයින්ම මිදෙනවා.

සියළුම පංච උපාදානස්කන්ධ දුකෙන්ම මිදෙනවා.

මිදුනාම 'මිදුනා' කියන නුවණ පහළවෙනවා.

ඒ කියන්නේ මේවා එකක්වත් බලන්න සැතපුම් සියක් දිග මාර්ගයක නම් සැතපුම් දහසක් දුරට පයින් ගියොත් ඉතිරි සැතපුම් අනුව බස් එකකින් එක්ක යනවා වගේ සිද්ධියකුයි මෙතැන තියෙන්නේ.

නිවන් මග, කායානුපස්සනාවේ ඉඳලා, ආශ්‍රවයන්ගෙන් හිත මිදෙන තැන දක්වායි අපට කරන්න තිබෙන්නේ, උචමනාවෙන්ම අපට කරන්න කිව්වේ. මේ පින්වතුන් මේ කායානුපස්සනාව කළයුත්තේ "අනුච්ඡාදානං වා පනස්ස සති පච්චුප්පිනා හොති" - 'සත්තියෙක් පුද්ගලයෙක් නො වූ කය පමණක් ඇත්තේය' යන සිහිය හොඳින් ඵලඹ සිටින තැන දක්වා පමණයි. නිවරණ දුරු කරන තැන දක්වා පමණයි කළයුත්තේ. ඒ ටික අප්‍රමාදීව, උචමනාවෙන් හා කැපවීමෙන් යම්කිසි කෙනෙක් කළොත්, ඉතිරි ටික අපහසුතාවයකින් තොරව නොමිලයේ එක්කරගෙන යනවා. මේ ධර්මතාවය ඉබේම වැඩෙනවා.

දැන් හොඳට බලන්න, එතැනදී අද අපි ඇසෙන් අරමුණක් දකිනකොට, අපට තියෙන්නේ දකිනට පෙර තිබුණා, දැක්කයින් පස්සේ තියෙනවා කියලයි.

හැම අරමුණෙන් ම පෙනෙන්නේ තිබුන තියනවා කියන එකයි. අහන්න ඉස්සෙල්ලා ඒ ශබ්දය තිබුණා; ඇහුවයින් පස්සේ ඒ ශබ්දය තියෙනවා. දූනෙන් ඉස්සෙල්ලා ගඳ සුවඳ තිබුණා; දූනයිත් පස්සෙන් තියෙනවා. එබඳු රසයක් විඳින්න ඉස්සෙල්ලත් තිබුණා; විඳයිත් පස්සෙන් තිබෙනවා. කයට ගැටුනු දේ විඳින්න ඉස්සෙල්ලත් තිබුණා; ගැටුනයිත් පස්සෙන් තියෙනවා. හිතෙන් හිතෙන දේ හිතන්න ඉස්සෙල්ලාත් තිබුණා; හිතුවයින් පස්සෙන් තියෙනවා කියන මට්ටමයි අද අපේ මට්ටම.

නමුත් මේ සමාධියේදී ඇත්ත ඇති සැටියේ දකිනවා කියන්නේ ධර්මා දෙක වෙනස් වෙනවා. කොහොමද වෙනස් වෙන්නේ? දකින්න ඉස්සෙල්ලා තිබ්බත් නොවෙයි, දැක්කට පස්සේ තිබෙනවත් නොවෙයි.

අනෙක් පැත්තට මාරුවෙමු. දැන් අපට හමුවන්නේ දකින්න ඉස්සෙල්ලා තිබ්බ දැක්කයිත් පස්සේ තිබෙනවා. එතකොට තිබුණ දෙයක් හම්බවෙන්නේ. හම්බවුනු දෙයක් තිබෙන්නේ.

අර සමාධිගත මනසින් හම්බවෙන්න දකින්න ඉස්සෙල්ලා තිබුණා නොවෙයි. දැක්කයිත් පස්සේ තියෙනවා නොවෙයි. කියන නැති පැත්තකුයි පෙන්නලා තියෙන්නේ.

මොනවා හරි ශබ්දයක් ඇහෙනකොට තිබුන ශබ්දයයි ඇහුනේ, අපි අහපු ශබ්දය තියෙනවා කියල අපට හිතෙනවා නම්, අපට දැන් හම්බවෙන්නේ ශබ්දයක් ඇති බවකුයි. නමුත් හේතු ටික එන්න ඉස්සෙල්ලා ශබ්ද තිබ්බා නොවෙයි, හේතු ටික නැතිවෙනකොට තිබෙනවා නොවෙයි කියන එක තේරුනොත්, දැකලා තිබුන නොවෙයි තියෙනව නොවෙයි. තියන එක දැකලා තුබුණා නොවෙයි තියෙනවා නොවෙයි කියන එක දෙපැත්තට මාරුවුනොත් එතකොට තියෙන දේ හම්බවෙලා හම්බවෙව්වි දේ තියෙනකොට ඒ තියෙන මනසට තමයි ගෙවල් දෙරවල්, අම්ම තාත්තා, දුව පුතා, කාර් බස් තියෙන ලෝකයක් හම්බවුනේ. තියෙන දේ හම්බවෙව්ව දේ තියෙන මනසෙ ලක්ෂණය තමයි අපි. ලෝකයෙ මේ හැම දෙයක්ම තියෙන්නේ ඒ මනසෙ තමයි. ඒ ලෝකයෙ තමයි ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්, දෙමිනස් තියෙන්නෙ.

ඒක අනෙක් පැත්තට මාරුවුනාම හම්බවෙන්නේ කලින් තිබුණා නොවෙයි. හම්බවුනහම තියෙනවා නොවෙයි කියල නැහැයි, නැහැයි කියල ගුණාකාරයක්ම අරමුණු වෙයි. මේ ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිඳෙනවා. ගෙවල් දෙරවල් යාන වාහන ඉඩකඩම් මිල මුදල්වලින් මිඳෙනවා.

ඒ කියන්නේ හැම වෙලාවෙම අතීත අරමුණ නිරුද්ධ වෙලා නම්, අනාගතය ඉපදිලා නැත්නම්, වර්තමානය අවස්ථාවට හේතු ටික නිසා ඉපදෙනවා කියන තැනයි ඉන්නේ. ජීවත්වුනොත් මේ මොහොත වන විට තියෙනවා තියෙනවා කියල සිහිකරන්න තරම් එකම ධර්මාකාරයක්වත් එයාට හම්බවෙන්නේ නැත්නම්, සම්පූර්ණ ගුණාකාරයයි මනසේ තියෙන්නේ. එතැනට කියනවා ගුණාකාර වෙතො විමුක්තිය කියලා. අනිමිත්ත වෙතො විමුක්තිය කියලා. අප්පනිහිත වෙතො විමුක්තිය කියලා. ප්‍රාර්ථනා නෑ, නිමිති නෑ, එතකොට අගුණාකාරයක් නැහැ. හැම වෙලාවෙම ප්‍රාර්ථනා හම්බවුනේ, නිමිති තිබුනේ, අගුණාකාරවල් තිබුනේ, අවිද්‍යා සහගත, “අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා” කියන ධර්මා තුළයි. අපට තියෙන්නේ අවිද්‍යාවෙන් රැස්වෙච්ච සංස්කාරයි. යමක් හේතු නිසා හටගන්නා නම්, හේතු නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙනවා නම්, මේ ලෝකය හැදිලා තියෙන්නේ, මේ ලෝකයේ තියෙන්නේ, හේතු නිසා හටගෙන, හේතු නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙන බව නොදන්නා කම නිසා ඇති බවට හම්බවෙච්ච, ධර්මාවලිනුයි.

එතකොට අවිද්‍යාව දුරුවන විට අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් වෙච්ච එකම ලෝකයක්වත් ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ.

අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් වෙච්ච ලෝක මොනවාද? අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් වූ කම් තියෙනවා. කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර කම්. ඒ කම්වලින් හටගත් විපාක අන්න එතකොට විපාකය කමියයි, කම් අවිද්‍යාවයි. මේ ඔක්කොම අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් වෙච්ච ඒවායි. අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙන කොට, ඒ සංස්කාර නිරුද්ධ වෙන කොට, ඒ ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින මේ විපාක ඔක්කොම නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ කියන්නේ විමුක්ති ඥාන දර්ශනයයි.

“බීනා ජාති” කියන්නේ ජාතිය ක්ෂයවීමයි. ඉපදීම ඉවරයි. “වුසිනං බ්‍රහ්මචරියං” - යමක් සඳහා අපි භාවනා කළා නම්, දැන් භාවනා කරලා ඉවරයි.

ඔන්න භාවනාව නතර කරලා ඉන්න පුළුවන් තැනක් පෙන්වනවා.

අද අපිට මැරෙණ තුරු භාවනා කරන්නයි වෙලා තියෙන්නේ. භාවනා කරනවා, කරනවා, ඉවරයක් නැහැ. හරියට හෙවනැල්ල අල්ලන්න දුවනවා වගෙයි. දුවනවා දුවනවා ඉවරයක් නැහැ. දැන් මේක පෙන්නනවා, “වුසිනං බ්‍රහ්මචරියං” - බ්‍රහ්මචරියාවේ වැස නිමවුනා. බ්‍රහ්මචරිය වාසය කරලා ඉවරයි.

යමක් සඳහා සිල් රැක්කා නම්, යමක් සඳහා සමාධි වැඩුවා නම්, යමක් සඳහා විදහිනා කළා නම්, මම ඒ ටික යම් තැනකට එනකම් කළා. එතැනට ඇවිල්ලා මට නැවත සිල් රකින්න ඕන නෑ. මට සමාධි වඩන්න වත් විදහින කරන්නවත් ඕනෑ නෑ. විවේකයෙන් ඉන්න පුළුවන්. “කනං කරණියං” කළ යුත්තක් තිබුනා නම් ඒක කළා. “නා’පරං ඉඤ්ඤාය” - මට මතු නැවත කරන්න දෙයක් නැහැ කියල කියන නුවණ පහළවෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ‘මහණෙනි, මේ විමුක්ති ඥාන දහිනිය හේතු සහිතවයි තියෙන්නේ. විමුක්ති ඥාන දර්ශනය හේතු සහිතයි. මොකක්ද හේතුව?

මේ වගේ නුවණ ඉපදීම නැතිවුනා. බ්‍රහ්මචරිය වාසය ඉවරයි. කළයුත්ත කළා. මත්තේ කළයුත්තක් නෑ කියල නුවණක් ආව නම් ඒ නුවණ හේතු සහිතයි මොකක්ද ඒ නුවණ ඇතිවීමට හේතුව මිදීම. මිදුන හින්දයි මිදුන කියල නුවණ ආවේ. ජාති ජරා මරණ ස්වභාවකොට ඇති ධර්මයන්ගෙන් මිදුන නිසයි මිදුනා කියල නුවණ ආවේ.

මහණෙනි, මිදීම හේතු සහිතයි, මිදීමට හේතුව මොකක්ද? මිදීමට හේතුව නො ඇලීමයි.

නො ඇලීම හේතු සහිතයි. නො ඇලීමට හේතුව මොකක්ද? කලකිරීමයි.

කලකිරීම හේතු සහිතයි. කලකිරීමට හේතුව මොකක්ද? ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීමයි.

ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීම හේතු සහිතයි. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීමට හේතුව මොකක්ද? සමාධියයි.

සමාධිය හේතු සහිතයි. සමාධියට හේතුව මොකක්ද? සැපයයි.

සැපය හේතු සහිතයි. සැපයට හේතුව මොකක්ද? පස්සද්ධියයි.

පස්සද්ධිය හේතු සහිතයි. පස්සද්ධියට හේතුව මොකක්ද? ප්‍රීතියයි.

ප්‍රීතිය හේතු සහිතයි. ප්‍රීතියට හේතුව මොකක්ද? ප්‍රමෝදයයි.

ප්‍රමෝදය හේතු සහිතයි. ප්‍රමෝදයට හේතුව මොකක්ද? යෝනිසොමනසිකාරයයි.

මේ පින්වතුන්ට තිබුනේ ආනාපානසතිය කෙරෙහි සිහිය තබාගෙන කය කෙරෙහි යෝනිසොමනසිකාරය පවත්වන්නයි. එපමණයි.

මම ඒකයි මතක් කළේ: මේ පින්වතුන්ට තියෙන්නේ සැතපුම් සියක් දිග මාගීයක් නම්, පයින් යන්න තියෙන්නේ එයින් සැතපුම් දහයක් පමණයි. ඉතිරි සැතපුම් අනුවම වෙහෙසකින් තොරව අරන් යනවා. ඉතින් සැතපුම් දහය පමණක් යන්න තියෙන මේ කාලයේ නො ගියොත්, අද සැතපුම් දහයක් යන්න තියෙන කම්මැලිකම නිසා නො ගිහින් හිටියොත්, මේ පින්වතුන්ට සැතපුම් සියම පයින් යන්න වෙන කාලයක් එන බව හොඳට මතක තියා ගන්න.

ඒ නිසා ඔය සැතපුම් සියයද පයින් ගිහිල්ලවත් අර්ථය ලැබෙන්නේ නැත, හැමදම යන්න හඳනව පයින් අවසන් නැහැ. නමුත් මෙතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “.....මිදං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මවරියං” එහෙනම් මේ බ්‍රහ්මවරියාව මිහිරි තැනක් වගේ කියනවා. අද අපට කටු කකිග කසායක් වගෙයි නේද? ඒකට හේතුව ඒ නිවැරදි තැනින් නිවැරදි විදියට අපි අල්ලගන්නේ නැති නිසයි. හරි තැනින් අල්ලාගන්න. ඒ වගේම නිවැරදි උත්සාහයක් තියෙන්න ඕන.

- මහණෙනි, කුසිත පුද්ගලයාට ධර්මා දෙකක් තියෙනවාය කියනවා. මොකක්ද දිට්ඨකීම ජීවිත කාලයේදී දුක් දෙමිනස් සහිතව වාසය කරනවා. ඊට පස්සේ දුගතියට පත්වෙනවා.
- මහණෙනි, ආරද්ධ විරිය ඇති පුද්ගලයාටත් ධර්මා දෙකක් තියෙනවා. දිට්ඨකීම සුව සොම්නස් බහුලව වාසය කරනවා. මරණින් මතු සුගතියට පත්වෙනවා.

එතකොට අපි අද දුක් දෙමිනස් විඳිනවා නම්, අපි දුක් විඳින්නේ කුසිතවූ අපේ චරිතය නිසයි. යම් ජරා, මරණ, දුකක් විඳිනවා නම් අවිද්‍යා ආශ්‍රව ආදී අපේ කෙලෙස් නිසයි අපි දුක් විඳින්නේ. අපිම දුව ලෙඩවීම, මිනිපිරි ලෙඩවීම, මුහුපුරාගේ අසනීපය ලෝකයෙන් නැතිකරලා තමන්ම සිතලා බලන්න අපේ දුක් විඳීමේ සීමාවක් තියෙනවද කියලා.

දරුවෝ නිසා දුක් විඳි. දරුවන්ටත් දරුවෝ මුහුපුරෝ ඇති වුනහම එයින් දුක් විඳින්න වෙලා තියෙනව. බැරිවෙලා ඒ දරුවන්ටත් දරුමල්ලන් ඇතිවුනොත් ඒවායින් දුක් විඳින්න වෙනවා. මේකෙ කෙළවරක් නැහැ. අපේ මනස ගැන සිතන්න. එම ස්වභාවය ගැන කලකිරෙන්න.

දැන් මුහුපුරාගේ ලෙඩවීමත් අපට දුක්. මිනිපිරියගේ ලෙඩවීමත් අපට දුක්. බැරිවෙලා ඒ මුහුපුරන් මිනිපිරියන්ගේ දරුවෝ හිටියොත් ඒවායින් දුක් අපට දුකමයි. බලන්න; හොඳට හිතන්න. මේ ගමනේ අපට නො තිබුණු නො තිබුණු දුක් උපදවාගෙනයි අපි දුක් විඳින්නේ. මේ දුකට හේතුව අපි ගාවම තියෙනවා කියන එකයි කියන්නේ. අපට හේතුවක් දකින්න වෙයි; මොකද නැතිනම් ඇති නැති දුක් කොහොමද දැන් උපදින්නේ. ලෝකයේ භෞතික දෙයක් නිසා නම් දුක් විඳින්නේ අපිට ගොඩයාගන්න බැරිවෙයි. ඒ නිසා හැමෝම භය නැතිව නුවණින් යුක්තව කටයුතු කරන්න. මෙන්න මේ කියපු ක්‍රමය හොඳට ඉගෙනගෙන අප්‍රමාදීව කරන්න බලන්න තමුන්ට මොන තරම් යහපතක් උදාවෙයිද කියල. මොනතරම් සැනැසිල්ලක් උදාවෙයිද කියල.

“අන්තාහි අන්තනො නාලො, කොහි නාලො පරො සියා” - තමන්ට තමන්ගේ පිහිට පමණයි. වෙන කවුරුන්ගේ පිහිටක්ද. කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඒ නිසා ඒ බව සිහි කරගෙන මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ, මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබුන වෙලාවේ අප්‍රමාදීව මේ ශාසනයේ පිහිට ලබන්න උත්සාහවත් වන්න. ගොඩක් දෙනෙක් සසර මෙතැනම ඉපදිලා මෙතැනම මැරෙණ අයයි. පරතෙරෙක් හොයන්නේ බොහොම ටික දෙනයි. පරතෙරක් හොයන්න උවමනාව තියෙන අයටත් නිවැරදිව මාවතක් හම්බවෙන්නේ බොහොම කලාතුරකින්. සම්පූර්ණ සතිපට්ඨාන සූත්‍රයත්, පිරිසිදු ත්‍රිපිටකයේ තියෙන අප්‍රී ටිකත් උකහාගෙන මේ පින්වතුන්ට පෙන්නලා තියෙනවා මිසක මේ එකකින්වත් මගේ පෞද්ගලික අදහසක් මම කියල නෑ. ඒ නිසා දැන් මෙතැනදී මේ පින්වතුන්ට අවංකව, සතුටු වී, ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ ටික කළ හැකියි.

ඊළඟට කරණ කොටත් මේ පින්වතුන්ට පුළුවන් තම තමන්ගේ මනස දිහා බල බලා පෙර පසු විශේෂණයක් දක දක, අවුරුදු ගණන් මාස ගණන් එක තැන පල්ලවෙව් ඉන්නේ නැතිව, විශේෂ දෙයක් දක දක මේක කරන්න පුළුවන්. ඒ නිසා හැම දෙනාම බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන්, මේ අද දවසෙ කියල දුන්න මාර්ගය හොඳට හිතට අරගෙන මේක නැවත නැවත කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළවුනේ ලෝකයේ එබඳු වීයඝ්ථිත අය නිසයි. අනේ මම නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළවුනේ; අනේ අපි වාගේ අය සසරෙන් මුදන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළවුනේ කියලා අදහස ඇති කරගෙන හැම දෙනාම උත්සාහවත් වෙන්න. නැති නැති දුක් බදගන්න එපා. මේ දහම ගන්න. ආපසු මුතුපුරු මිනිපිරි ප්‍රශ්නවලට අතදල, මුතුපුරු මිනිපිරියන්ගේ හෙම්බිරිස්සාවටත් හිතට දුක අරගෙන, ඕනෑවාට වඩා බොළඳවෙලා යන්න පුළුවන් ගමනක් නොවෙයි මේක.

මේ ආත්මාර්ථකාමී බව නොවෙයි. තමන්ගේ ජීවිතයෙන් තමන්ට කරන්න පුළුවන් දේ කලා. ලෝකය තුළදී දරුවො කියලා හැදුවා නම්, ඒ දරුවන්ට කළ යුතු දේ කළා නම්, ඕනෑවාට වඩා දියාරු වෙන්න යන්න එපා.

ඒ හිඤ්ඤා තමන්ගේ යුතුකම කරගන්න. ඒ අයගේ වගකීම් ඒ අය බලාගනීවි. එතකොට ඒ අයටත් ආදර්ශයක් දෙන්න. 'මම දරුවන්ටත් වැඩ කළා මගේ යුතුකම් කළා මුහුණපුරන්ටත් කරන්න ඕනද? එතකොට දරුවන්ටත් උපකාර පිණිස පවතිනවා. කවදහරි ඔබේ දරුවන්ටත් යමක් ඉටුකරලා ඔබේ විමුක්තියත් බලාගන්න' කියලා ඒ දරුවන්ටත් දැනගන්න එක්ක කියන්න. ඒ නිසා ඒ පැත්තෙන් ඔය පිංවතුන් ටිකක් දක්ෂවෙන්න.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශණා කළේ, *"යං නං සන්නං පදං අභිසමෙව්ව සක්කො"* - යම් ශාන්ත දෙයක් අවබෝධ කර ගන්නට නම්, *"සක්කො"* - දක්ෂයෙක් වෙන්නට ඕන. *"උජ්ඣ සුජ්ඣ"* - සෘජු වන්න ඕන, වඩාත් සෘජු වන්න ඕන. දියාරු වෙන්න ඕන වඩාත් දියාරු වෙන්න ඕන කියලා නැහැ! ඒ නිසා ටිකක් නුවණ තියෙන්න ඕන. හයිය තියෙන්න ඕන. මෙය ආත්මාර්ථකාමීකම නොවෙයි. ආත්මාර්ථකාමී ඒ අයයි!

ලෝකයේ දරුවන් වෙනුවෙන් ජීවිතය දියකරපු, තමන්ගේ තරුණකම දියකරලා තරුණකම ඒ අයට දීලා, ජීවිතය වයෝවෘද්ධ භාවයට පත්වූ, වයෝවෘද්ධ දෙමව්පියන්ගෙනුත්, අර වයසක හරකුන්ගෙන් වැඩ ගන්නවා වගේ තවත් වැඩ ගන්නවා නම්, ඒ දරුවෝ ගැන මේ පින්වතුනුයි කලකිරෙන්න ඕන. ඒ හිඤ්ඤා තමන් තමන් හැකි හැම වෙලාවෙම ඒ ගැන ටික ටික හරි අයින් වෙන්න. උපකාර නොකරනවා නොවෙයි. අවශ්‍ය උපකාර කරන්න. දරුවන් බලාගන්න. නමුත් ඒකට ආපසු ජීවිතය කැප කරන්න එපා.

මේ දහම හම්බවෙව්ව වෙලාවේ දහමට ජීවිතය කැප කරන්න. ජීවිතය ගෙවන්න තියෙන කොටස ගෙව්වා නේ. අපි දිගටම කරන්න තියෙන යුතුකම් ටික කලා නේ. දැන් තමන්ගේ කොටසක් බලාගන්න. මොකද, තමන් දුකට වැටුන දවසක මේ ශාසනය අතහැරුනොත් අතහැරුණු දවසට ඒ දරුවොවත් මුහුණරෝවත් එන්නේ නැති බව සිහිකරගන්න කියල හිතාගන්න. ඒකයි මම

මුලින් මතක් කලේ “අන්ත සරණා අනඤ්ඤ සරණා” - ‘තමන්ට තමන්ගේ පිහිටමයි; වෙන කාගේවත් පිහිටක් නෑ’; බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාන්න කිට්ටු කාලයේ ලෝකයට කියපු ඒ වචනය නැවත නැවත සිහිපත් කරලා අප්‍රමාදීව මේ දහම තමන්ගේ සන්ථානයේ උපදවාගෙන මේ ජීවිතයේදීම තමන්ගේ නිවීම, තමන්ගේ මිදීමයි හදගන්න හැම දෙනාම උත්සාහවත් වෙන්න.

ඒ සඳහා මේ දේශනාව මේ පින්වතුන්ට හේතු උපනිශ්‍රය වේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාදු! සාදු! සාදු!